

การออกแบบลวดลายกราฟิกที่ได้แรงบันดาลใจมาจากประเพณีของประเทศไทย



การศึกษาอิสระเสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ  
การศึกษาลัทธิไตรปริญาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต  
สาขาวิชาการออกแบบสื่อวัฒนธรรม  
พฤษภาคม 2561  
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

**DESIGNING THE PATTERNS INSPIRATION FROM THAI TRADITIONS**



**PRAEPLOY POOHGASORN**

**An Independent Study Submitted to the Graduate School of Naresuan University  
in Partial Fulfillment of the Requirements  
for the Bachelor of Fine and Applied Arts in Innovative Media Design**

**May 2018**

**Copyright 2018 by Naresuan University**

การศึกษาศิษระ เรื่อง “การออกแบบลวดลายกราฟิกที่ได้แรงบันดาลใจมาจากประเพณีของ  
ประเทศไทย”

ของนางสาวแพรวพลอย พูลเกษร  
ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร  
ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบสื่อวัฒนธรรม

คณะกรรมการสอบการศึกษาศิษระ

  
.....ประธานกรรมการสอบการศึกษาศิษระ  
(อาจารย์ลินดา อินทรลักษณ์)

  
.....ประธานที่ปรึกษาการศึกษาศิษระ  
(ผศ.ดร.ตันย เรียบสกุล)

  
.....กรรมการที่ปรึกษาการศึกษาศิษระ  
(อาจารย์วิสิฐ จันนา)

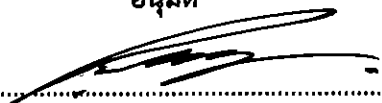
  
.....กรรมการที่ปรึกษาการศึกษาศิษระ  
(อาจารย์ชวลิต ดวงอุทา)

  
.....กรรมการที่ปรึกษาการศึกษาศิษระ  
(อาจารย์ รุ่งโรจน์ รัตนพิเชษฐกุล)

  
.....กรรมการที่ปรึกษาการศึกษาศิษระ  
(อาจารย์ นฤพนธ์ คมสัน)

  
.....กรรมการที่ปรึกษาการศึกษาศิษระ  
(อาจารย์ รชต อยุ้ยิม)

อนุมัติ

  
.....  
(อาจารย์พิชิตวัฒน์ สุริยงค์)  
หัวหน้าภาควิชาศิลปะและการออกแบบ

## ประกาศคุณูปการ

การศึกษาระดับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์จากผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้วิจัยมีความชื่นชมในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.दनัย เวียงสกุล อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระ ที่ได้สละเวลาให้คำแนะนำ ปรีกษา และสร้างมุมมองใหม่ ๆ ในการทำงานเกี่ยวกับการออกแบบ ตรวจสอบ ซ่อมกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ และขอขอบพระคุณสำหรับคำติชมที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง ที่เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยให้สำเร็จลงด้วยดี ตลอดระยะเวลาในการศึกษาและการทำวิจัย

ขอขอบพระคุณอาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะและการออกแบบ และขอขอบพระคุณกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอน มอบความรู้ ให้คำแนะนำให้คำปรึกษาที่ดี ตลอดจนตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคนในภาควิชาศิลปะและการออกแบบที่คอยร่วมทุกข์ ร่วมสุข และให้การช่วยเหลือ ให้กำลังใจซึ่งกันและกันตลอดมา ขอขอบคุณสำหรับสิ่งดี ๆ ที่มอบให้กันตลอดระยะเวลาการศึกษา

เหนือสิ่งอื่นใดขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดาและครอบครัวของผู้วิจัยที่คอยช่วยเหลือ มอบความรัก กำลังใจ และการสนับสนุนด้านศึกษาในทุก ๆ ด้านอย่างดีที่สุดเสมอมา

คุณค่าและคุณประโยชน์อันพึงจะมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบและอุทิศแด่ผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ที่จะสามารถต่อลมหายใจให้กับการดูแลรักษาและสืบสานคุณค่าของประเพณีไทยให้ที่ยั่งยืนต่อไป

แพรวพลอย พูลเกษร

ชื่อเรื่อง	การออกแบบลวดลายกราฟิกที่ได้แรงบันดาลใจมาจากประเพณี ของประเทศไทย
ผู้วิจัย	แพรวพลอย พูลเกษร
ที่ปรึกษา	อาจารย์ ผศ.ดร.दनัย เรียบสกุล
ประเภทสารนิพนธ์	การศึกษานิพนธ์ ศป.บ สาขาวิชาการออกแบบสื่อวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2561
คำสำคัญ	การออกแบบลวดลายกราฟิก แรงบันดาลใจ ประเพณีไทย

#### บทคัดย่อ

ประเพณีเป็นกิจกรรมที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมาเป็นเอกลักษณ์และมีความสำคัญต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณีล้วนได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เข้าสู่สังคมรับเอาแบบปฏิบัติที่หลากหลายเข้ามาผสมผสานในการดำเนินชีวิต ทำให้เกิดเอกลักษณ์ของพื้นที่นั้น ๆ เป็นเอกลักษณ์ที่น่าภาคภูมิใจ แต่การพัฒนาของยุคสมัยทำให้คนรุ่นใหม่มองข้ามความงดงามและเป็นเอกลักษณ์ของประเพณีเหล่านี้ไป

จึงเกิดเป็นการออกแบบลวดลายกราฟิกที่ได้แรงบันดาลใจมาจากประเพณีของประเทศไทย เป็นการถ่ายทอดเล่าเรื่องราววิถีชีวิต ประเพณี เอกลักษณ์ของประเพณีนั้น ๆ ผ่านการออกแบบลวดลายกราฟิก ที่ดึงเอกลักษณ์ของประเพณีมาออกแบบ ทำให้เกิดความสนุกสนานและความแปลกใหม่ เพื่อทำให้กลุ่มเป้าหมายหันมาเห็นถึงความสำคัญของคุณค่าของเอกลักษณ์ไทย และเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีเอกลักษณ์ที่งดงาม

การออกแบบลวดลายกราฟิกที่ได้แรงบันดาลใจจากประเพณีของประเทศไทย จะสามารถถ่ายทอดความสนุกสนานที่แฝงไปด้วยวิถีชีวิตของคนในพื้นที่นั้น ๆ ให้กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อสร้างความแปลกใหม่และความน่าสนใจผ่านลวดลายกราฟิก และยังเป็นการตระหนักถึงการอนุรักษ์และสืบสานเอกลักษณ์ความเป็นไทยที่ทรงคุณค่าและน่าภาคภูมิใจ

## สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ .....	1
1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	2
1.3 ขอบเขตของงานวิจัย.....	2
1.4 วิธีการศึกษาและขั้นตอนการดำเนินงาน.....	3
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวข้อง.....	5
2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของงานวิจัย.....	5
2.1.1 ความหมายของประเพณี.....	5
2.1.1.1 ประเพณีไทย.....	5
2.1.2 ความเป็นมาของประเพณี.....	6
2.1.3 ประเภทของประเพณี.....	6
2.1.4 ประเพณีปอยส่างลอง.....	7
2.1.4.1 ขั้นตอนการจัดงานปอยส่างลอง.....	9
2.1.5 ประเพณีเลี้ยงดง หรือ ปูและย่าสะ.....	11
2.1.6 ประเพณีบูชาอินทขิล.....	15
2.1.6.1 ตำนานอินทขิลและประเพณีบูชาอินทขิล.....	15
2.1.6.2 กิจกรรมในประเพณีเข้าอินทขิล.....	18
2.1.6.3 การบูชาต้นยางหลวง ในวัดเจดีย์หลวง.....	18
2.1.6.4 การบูชาช้าง 8 ตัว ที่พระเจดีย์หลวง.....	18
2.1.6.5 พิธีใส่ขันดอก.....	18
2.1.6.6 การใส่บาตรพระประจำวันเกิด.....	18
2.1.6.7 พิธีสงฆ์พระเจ้าฝนแสนห่า.....	18
2.1.6.8 พิธีสืบชะตาเมือง.....	19

## สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2	2.1.7 ประเพณีรับบัว.....	19
	2.1.7.1 พิธีกรรม.....	21
	2.1.8 ประเพณีตักบาตรดอกไม้.....	23
	2.1.8.1 ดอกเข้าพรรษา.....	24
	2.1.8.2 พิธีกรรม.....	25
	2.1.9 ประเพณีวิ่งควาย.....	26
	2.1.10 ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง.....	27
	2.1.10.1 พิธีกรรม / กิจกรรม.....	29
	2.1.11 ประเพณีบุญผะเหวด.....	31
	2.1.11.1 พิธีกรรม.....	35
	2.1.12 ประเพณีโพนลากพระ.....	36
	2.1.12.1 โพนกับประเพณีลากพระ.....	37
	2.1.12.2 แข่งโพน.....	37
	2.1.13 ประเพณีแห่มาลัยข้าวตอก.....	40
	2.1.14 ประเพณีแห่นก.....	40
	2.1.14.1 พิธีกรรม.....	41
	2.1.15 ประเพณีลอยเรือ.....	42
	2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับทฤษฎีการออกแบบ.....	43
	2.2.1 การออกแบบกราฟฟิก.....	43
	2.2.1.1 ประวัติของงานกราฟฟิก.....	43
	2.2.1.2 ความหมายของการออกแบบ.....	44
	2.2.1.3 ความหมายของการออกแบบงานกราฟฟิก.....	44
	2.2.1.4 ชนิดของภาพกราฟฟิก.....	46
	2.2.1.5 วรรณะของสี.....	46
	2.2.1.6 หลักการใช้สี.....	46
	2.2.1.7 โหมดสีสำหรับงานกราฟฟิก.....	47
	2.2.1.8 การจัดองค์ประกอบภาพ.....	47

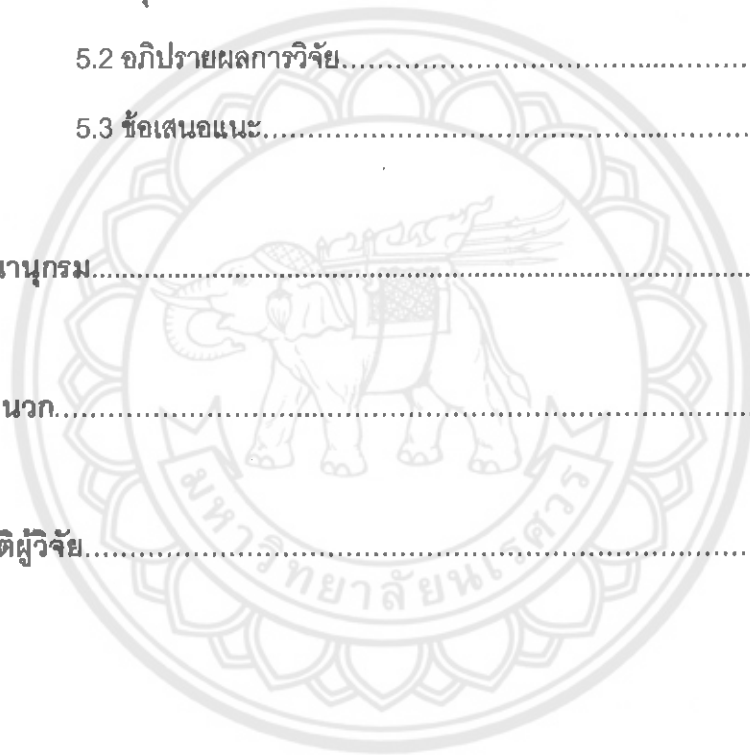
## สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
	2.2.1.9 รูปแบบของการจัดองค์ประกอบ.....	48
	2.2.2 การออกแบบลวดลายกราฟิก.....	48
	2.2.2.1 ประวัติความเป็นมาของการออกแบบลวดลาย.....	48
	2.2.2.2 ศิลปะเก่า.....	49
	2.2.2.3 ความหมายของการออกแบบลวดลาย.....	50
	2.2.2.4 ชนิดของการออกแบบลวดลาย.....	50
	2.2.2.5 การออกแบบลวดลายตกแต่งวัสดุ 2 มิติ.....	50
	2.2.2.6 การออกแบบลวดลายตกแต่งผลิตภัณฑ์ 3 มิติ.....	52
	2.2.2.7 การออกแบบลวดลายตกแต่งสถาปัตยกรรม.....	52
	2.2.2.8 ประเภทของลวดลาย.....	52
	2.3 กรณีศึกษา.....	53
	2.3.1 ผลงานวิทยานิพนธ์ เรื่อง โครงการออกแบบลวดลายจากสิ่ง และยักษ์ในวรรณคดี.....	53
	2.3.2 ผลงานวิทยานิพนธ์ เรื่อง การออกแบบเลขศิลป์เพื่อการ สื่อสารแบรนด์ Underdog.....	54
3	การวิเคราะห์ข้อมูลและแนวความคิดในการออกแบบ.....	56
	3.1 วิเคราะห์ปัญหาของงานวิจัย.....	56
	3.1.1 การรวบรวมข้อมูล.....	56
	3.2 วิเคราะห์ทฤษฎีการออกแบบ.....	56
	3.2.1 การออกแบบลวดลาย.....	56
	3.2.1 การออกแบบลวดลายกับสิ่งของเพื่อการต่อยอด.....	57
	3.3 วิเคราะห์พฤติกรรมกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัย.....	57
4	การออกแบบและการสร้างสรรค์ผลงาน.....	58
	4.1 ขั้นตอนการผลิตงาน.....	58
	4.1.1 สืบค้นข้อมูลของแต่ละประเด็น.....	58
	4.1.2 แนวคิดการออกแบบ.....	59



## สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4.1.3 ขั้นตอนการผลิตแบบร่างและผลงานจริง.....	60
<b>5 บทสรุป.....</b>	<b>74</b>
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	74
5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	74
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	74
<b>บรรณานุกรม.....</b>	<b>75</b>
<b>ภาคผนวก.....</b>	<b>78</b>
<b>ประวัติผู้วิจัย.....</b>	<b>100</b>



## สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 งานประเพณีปอยส่างลอง.....	7
2 งานประเพณีปอยส่างลอง.....	8
3 งานประเพณีเลี้ยงดง หรือ ปูและย่าแสะ.....	11
4 งานประเพณีเลี้ยงดง หรือ ปูและย่าแสะ.....	14
5 งานประเพณีบูชาอินทิล.....	17
6 งานประเพณีรับบัว.....	20
7 งานประเพณีรับบัว.....	21
8 ประเพณีตักบาตรดอกไม้.....	24
9 ประเพณีตักบาตรดอกไม้.....	24
10 งานประเพณีวิ่งควาย.....	27
11 ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง.....	30
12 ประเพณีตีโพน.....	38
13 ประเพณีแห่ข้าวตอก.....	40
14 ประเพณีเรือ.....	43
15 ตัวอย่าง กฎ 3 สี ในการแบบ Infographic ( อินโฟกราฟิก ).....	47
16 การออกแบบลวดลาย.....	51
17 โครงการออกแบบลวดลายจากลิงและยักษ์ในวรรณคดี.....	53
18 การออกแบบเลขนศิลป์เพื่อการสื่อสารแบรนด์ Underdog.....	54
19 ตัวอย่างแบบสำรวจความสนใจความคิดเห็นเกี่ยวกับประเพณีของประเทศไทย.....	58
20 ตัวอย่างแบบสำรวจความสนใจความคิดเห็นเกี่ยวกับประเพณีของประเทศไทย.....	59

## สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ		หน้า
21	ตัวอย่างแบบสำรวจความสนใจความคิดเห็นเกี่ยวกับประเพณีของประเทศไทย.....	59
22	แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 1.....	60
23	แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 1.....	60
24	แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 1.....	61
25	แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 1.....	61
26	แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 2.....	62
27	แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 2.....	62
28	แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 2.....	63
29	แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 2.....	63
30	แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 2.....	64
31	แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 2.....	64
32	แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 2.....	65
33	แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 2.....	65
34	แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 2.....	66
35	แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 2.....	66
36	แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 2.....	67
37	แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 2.....	67
38	แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 2.....	68
39	แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 2.....	68
40	แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 2.....	69
41	แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 2.....	69

## สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ		หน้า
42	แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 2.....	70
43	แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 2.....	70
44	แสดงรูปการพัฒนาลวดลายต่อยอดกับสิ่งของ.....	71
45	แสดงรูปการพัฒนาลวดลายต่อยอดกับสิ่งของ.....	71
46	แสดงรูปการพัฒนาลวดลายต่อยอดกับสิ่งของ.....	72
47	แสดงรูปการพัฒนาลวดลายต่อยอดกับสิ่งของ.....	72
48	แสดงรูปการพัฒนาลวดลายต่อยอดกับสิ่งของ.....	73
49	แสดงรูปการพัฒนาลวดลายต่อยอดกับสิ่งของ.....	73
50	แสดงผลงานลวดลายโดยสมบูรณ์.....	80
51	แสดงผลงานลวดลายโดยสมบูรณ์.....	80
52	แสดงผลงานลวดลายโดยสมบูรณ์.....	81
53	แสดงผลงานลวดลายโดยสมบูรณ์.....	81
54	แสดงผลงานลวดลายโดยสมบูรณ์.....	82
55	แสดงผลงานลวดลายโดยสมบูรณ์.....	82
56	แสดงผลงานลวดลายโดยสมบูรณ์.....	83
57	แสดงผลงานลวดลายโดยสมบูรณ์.....	83
58	แสดงผลงานลวดลายโดยสมบูรณ์.....	84
59	แสดงผลงานลวดลายโดยสมบูรณ์.....	84
60	แสดงผลงานลวดลายโดยสมบูรณ์.....	85
61	แสดงผลงานลวดลายโดยสมบูรณ์.....	85
62	การเลือกชนิดของภาพในการผลิต.....	87
63	ผ้าที่ผลิตพิมพ์ลวดลายโดยสมบูรณ์.....	87

## สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
64 กระบวนการตัดเย็บ.....	88
65 กระบวนการตัดเย็บ.....	88
66 การจัดแสดงผลงาน เนื้อเนื้อ : Art thesis exhibition.....	90
67 การจัดแสดงผลงาน เนื้อเนื้อ : Art thesis exhibition.....	90
68 การจัดแสดงผลงาน เนื้อเนื้อ : Art thesis exhibition.....	91
69 การจัดแสดงผลงาน เนื้อเนื้อ : Art thesis exhibition.....	91
70 การนำเสนอให้ข้อมูลกับผู้เข้าร่วมงาน.....	92
71 การนำเสนอให้ข้อมูลกับผู้เข้าร่วมงาน.....	92
72 การนำเสนอให้ข้อมูลกับผู้เข้าร่วมงาน.....	93
73 การจัดแสดงผลงาน เนื้อเนื้อ : Art thesis exhibition.....	93
74 สมุดแสดงความคิดเห็นรายการเข้าพบที่ปรึกษา.....	94
75 สมุดแสดงความคิดเห็น.....	94
76 รายการเข้าพบที่ปรึกษา.....	96
77 รายการเข้าพบที่ปรึกษา.....	97
78 รายการเข้าพบที่ปรึกษา.....	98
79 รายการเข้าพบที่ปรึกษา.....	99

## สารบัญตาราง

ตาราง

หน้า

1 แผนการดำเนินงาน.....	3
------------------------	---



## บทที่ 1

### บทนำ

#### 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเพณีคือความประเพณีที่สืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในหมู่คณะ เป็นนิสัยสังคม ประเพณีไทยหมายถึงนิสัยสังคมของคนไทยซึ่งได้รับมรดกตกทอดมาแต่ดั้งเดิมและมองเห็นได้ในทุกภาคของไทย ประเพณีเป็นเรื่องของความประเพณีปฏิบัติของกลุ่มชนยึดถือเป็นแบบแผนสืบต่อกันมานานเป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติอีกอย่างหนึ่งประเพณีเป็นวัฒนธรรมที่มีเงื่อนไขที่ค่อนข้างชัดเจน เป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นเป็นมรดกให้กับคนรุ่นหลังจะต้องรับไว้และปรับปรุงให้ดียิ่งๆขึ้นไปรวมทั้งมีการเผยแพร่ให้แก่คนในสังคมอื่น ๆ ทั่วทุกภาคของประเทศไทยหรือในต่างประเทศ แต่ละแห่งจะมีลักษณะของประเพณีที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของพื้นที่หรือตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ประเพณีเหล่านี้จะมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต และลักษณะของภูมิภาคไม่ว่าจะวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับทะเล แม่น้ำ ลำคลอง อย่างเช่น ประเพณีโยนบัว เป็นประเพณีเก่าแก่สืบทอดกันมาแต่โบราณ ของชาวอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ทั่วบริเวณเป็นลำคลองหนองบึงและบึงก็อุดมสมบูรณ์ไปด้วยบัวหลวง เมื่อใกล้จะถึงวันทำบุญในช่วงออกพรรษา ชาวบ้านจึงมักพากันพายเรือมาเก็บดอกบัวไปถวายพระ ประเพณียังเป็นเหมือนการบอกเล่าถึงความเป็นมาและวิถีชีวิตของพื้นที่นั้น ๆ ว่ามีความเป็นมาเป็นอย่างไรมาก่อนและพื้นที่นั้นได้ผ่านเรื่องราวอะไรมาบ้างซึ่งแต่ละภาคแต่ละจังหวัดต่างมีความเชื่อที่แตกต่างกันไปโดยยึดถือตามหลักที่ได้ถือสืบต่อกันมาสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่คู่มาอยู่กับสังคมไทยมาโดยตลอด ทำให้เกิดเอกลักษณ์ความเป็นไทยที่น่าภาคภูมิใจ

เมื่อวันเวลาผ่านไป ยุคสมัยเปลี่ยนการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ได้เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยไปด้วยประเพณีและศิลปกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างค่อยๆถูกลืมเลือน หลักฐานที่เคยบ่งบอกถึงตัวตนและรากเหง้าของเราก็คงจะลบเลือนหายตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป การที่เราเลือกหยิบ จับ ปรับ ผสม ประเพณีความเป็นมาของวิถีชีวิตของพื้นที่นั้น ๆ เข้ากับงานออกแบบลวดลายกราฟิก และนำมาต่อยอดให้เข้ากับบริบทของคนรุ่นใหม่ในปัจจุบัน ทำให้เกิดความแปลกใหม่ สร้างความน่าสนใจและปรับให้เข้ากับการใช้ชีวิตของคนสมัยใหม่

โครงการการออกแบบลวดลายกราฟิกที่ได้แรงบันดาลใจจากประเพณีของประเทศไทย จะสามารถต่อลมหายใจให้เรื่องราวดั้งเดิมให้ยังคงถูกเล่าขาน และผลงานจะทำให้ทุกคนตระหนักหันมาอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีที่ทรงคุณค่าให้อยู่คู่กับประเทศไทยอย่างมั่นคงต่อไป

## 1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีไทย
2. เพื่อศึกษาการออกแบบลวดลาย
3. เพื่อศึกษาการนำลวดลายกราฟิกมาประยุกต์ใช้กับสิ่งของ

## 1.3 ขอบเขตของงานวิจัย

### 1.3.1 ขอบเขตของประชากรกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายหลักในการศึกษาในครั้งนี้

- วัยรุ่นอายุ 18-25 ปี

### 1.3.2 ขอบเขตของผลงานออกแบบสร้างสรรค์

ทางผู้วิจัยได้ทำจัดแบบสำรวจความสนใจ ความคิดเห็น เกี่ยวกับประเพณีไทย เพื่อเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกประเพณีที่นำมาสร้างสรรค์ผลงานออกแบบลวดลายกราฟิก ขนาด A2 จำนวน 12 ชิ้น

ชุดที่ 1 ประเพณีภาคกลาง

- ประเพณีตักบาตรดอกไม้อ้อ 1 ชิ้น
- ประเพณีรับบัว หรือโยนบัว 1 ชิ้น
- ประเพณีวิ่งควาย 1 ชิ้น

ชุดที่ 2 ประเพณีภาคเหนือ

- ประเพณีบูชาอินทขิล 1 ชิ้น
- ประเพณีเลี้ยงผี 1 ชิ้น
- ประเพณีปอยส่างลอง 1 ชิ้น

ชุดที่ 3 ประเพณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- ประเพณีบุญผะเหวด 1 ชิ้น
- ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง 1 ชิ้น
- ประเพณีแห่มาลัยข้าวตอก 1 ชิ้น

ชุดที่ 4 ประเพณีภาคใต้

- ประเพณีแห่นก 1 ชิ้น
- ประเพณีโพนลากพระ 1 ชิ้น
- ประเพณีลอยเรือ 1 ชิ้น

การต่อยอดลวดลายกราฟิก จำนวน 3 ชิ้น

- เสื้อพิมพ์ลวดลายกราฟิก จำนวน 2 ชิ้น
- หมวกพิมพ์ลวดลายกราฟิก จำนวน 1 ชิ้น
- กระเป๋าผ้าพิมพ์ลวดลายกราฟิก จำนวน 1 ชิ้น

สื่อเคลื่อนไหวนำเสนอลวดลายกราฟิก 1 ชิ้น



#### 1.4 วิธีการศึกษาและขั้นตอนการดำเนินงาน

- 1.4.1 ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีต่าง ๆ
- 1.4.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษามาและตีความ
- 1.4.3 สร้างแนวคิดในการออกแบบ
- 1.4.4 ร่างแบบงาน
- 1.4.5 พัฒนาแบบร่าง
- 1.4.6 สรุบบแบบผลงาน
- 1.4.7 ผลิตผลงาน
- 1.4.8 แก้ไขปัญหาและตรวจสอบผลงาน
- 1.4.9 จัดแสดงผลงานจริง

#### ขั้นตอนการดำเนินงาน

กิจกรรม	เดือน												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1. ศึกษาข้อมูล	↔												
2. วิเคราะห์ข้อมูล			↔										
3. สร้างแนวคิด			↔										
4. ร่างแบบงาน					↔								
5. พัฒนาแบบร่าง						↔							
6. สรุบบแบบผลงาน							↔						
7. ผลิตผลงาน								↔					
8. แก้ไขปัญหาและตรวจสอบผลงาน											↔		
9. พิธีงานจริง												↔	

#### 1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ลวดลาย หมายถึง ลายเส้นและสีเส้นที่มีการประดิษฐ์สร้างสรรค์ให้เกิดคุณค่าทางความงาม และนำไปใช้ประดับตกแต่งในงานศิลปะประเภทต่าง ๆ ทั้งในงานทัศนศิลป์ ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และงานศิลปะประยุกต์เช่น ออกแบบผลิตภัณฑ์ ออกแบบตกแต่ง ออกแบบนิเทศศิลป์ และออกแบบพาดิษศิลป์

แรงบันดาลใจ (Inspiration) หมายถึง พลังอำนาจในตนเองชนิดหนึ่ง ที่ใช้ในการขับเคลื่อนการคิดและการกระทำใด ๆ ที่พึงประสงค์ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้ตามต้องการ โดยไม่ต้องอาศัยแรงจูงใจ (Motivation) ภายนอกก่อให้เกิดแรงจูงใจขึ้นภายในจิตใจเสียก่อน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิดและการกระทำในสิ่งที่พึงประสงค์เหมือนเช่นปกติวิสัยของมนุษย์ส่วนใหญ่ ไม่ว่าสิ่งที่คุณกระทำนั้นจะยากสักเพียงใด คุณก็พร้อมที่จะฝ่าฟันอุปสรรคทั้งหลายสู่ความสำเร็จที่ต้องการให้จงได้ แม้จะต้องเสียสละบางสิ่งของตนเองไปบ้างก็พร้อมที่จะเสียสละได้เสมอ ถ้าจะช่วยนำมาซึ่งผลสำเร็จที่ต้องการนั้นได้จริง ๆ

ประเพณี ประเพณีไทยมีความหมายรวมถึงแบบความเชื่อ ความคิด การกระทำ ค่านิยม ทัศนคติ ศีลธรรม จารีต ระเบียบ แบบแผน และวิธีการกระทำสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนจนถึงการประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่าง ๆ ที่กระทำกันมาแต่ใน อดีต ลักษณะสำคัญของประเพณี คือ เป็นสิ่งที่ปฏิบัติเชื่องอมานานจนกลายเป็นแบบอย่างความคิด หรือการ กระทำที่สืบต่อกันมา และยังมีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบัน

#### 1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1 ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของประเพณีไทย
- 1.6.2 ทำให้ทราบถึงการออกแบบลวดลายกราฟิก
- 1.6.3 ทำให้ทราบถึงการนำลวดลายกราฟิกมาประยุกต์ใช้กับสิ่งของ

## บทที่ 2

### เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การออกแบบลวดลายกราฟิกที่ได้แรงบันดาลใจมาจากประเพณีของประเทศไทย ได้ศึกษาแบ่งข้อมูลเป็นส่วนต่าง ๆ ดังนี้

#### ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า

- 2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของงานวิจัย
- 2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับทฤษฎีการออกแบบ
- 2.3 กรณีศึกษา

#### 2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของงานวิจัย

##### 2.1.1 ความหมายของประเพณี

##### 2.1.1.1 ประเพณีไทย

ประเพณีไทยมีความหมายรวมถึง แบบความเชื่อ ความคิด การกระทำ ค่านิยม ทศนคติ ศิลธรรม จารีต ระเบียบ แบบแผน และวิธีการกระทำสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนจนถึงการประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่าง ๆ ที่กระทำกันมาแต่ใน อดีต ลักษณะสำคัญของประเพณี คือ เป็นสิ่งที่ปฏิบัติเชื่อกันมานานจนกลายเป็นแบบอย่างความคิด หรือการกระทำที่สืบต่อกันมา และยังมีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบัน

ประเพณี คือ ความประพฤติที่สืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในหมู่คณะ เป็นนิสัยสังคม ซึ่ง เกิดขึ้นจากการที่ต้องเอาอย่างบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตน หากจะกล่าวถึงประเพณีไทยก็หมายถึง นิสัยสังคม ของคนไทยซึ่งได้รับมรดกตกทอดมาแต่ดั้งเดิมและมองเห็นได้ในทุกภาคของไทย ประเพณี เป็นเรื่องของความประพฤติของกลุ่มชน ยึดถือเป็นแบบแผนสืบต่อกันมานาน ถ้าใครประพฤตินอก แบบ ถือเป็นการผิดประเพณี เป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติอีกอย่างหนึ่งโดยเนื้อหาสาระแล้ว ประเพณีกับวัฒนธรรมเป็นสิ่งทีกลุ่มชนในสังคมร่วมกันสร้างขึ้นแต่ประเพณีเป็นวัฒนธรรมที่มีเงื่อนไขที่ค่อนข้าง ชัดเจน กล่าวคือเป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นเป็นมรดก คนรุ่นหลังจะต้องรับไว้ และปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป รวมทั้งมีการเผยแพร่แก่คนในสังคมอื่น ๆ ด้วย ประเพณีเป็นกิจกรรมที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมา เป็นเอกลักษณ์และมีความสำคัญต่อสังคม เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรม กฎหมาย คุณธรรม ความเชื่อ ฯลฯ อันเป็นปอเกิดของวัฒนธรรมของสังคมเชื้อชาติต่าง ๆ กลายเป็นประเพณีประจำชาติและถ่ายทอดกันมาโดยลำดับหากประเพณีนั้นดีอยู่แล้วก็รักษาไว้เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ หากไม่ดีก็แก้ไขเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเทศะ ประเพณีล้วนได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เข้าสู่สังคม รับเอาแบบปฏิบัติที่หลากหลายเข้ามาผสมผสานในการดำเนินชีวิต ประเพณีจึงเรียกได้ว่าเป็น วิถีแห่งการดำเนินชีวิตของสังคม โดยเฉพาะศาสนาซึ่งมีอิทธิพลต่อประเพณีไทยมากที่สุด วัดวาอารามต่าง ๆ ในประเทศไทยสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของ

พุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทย และชี้ให้เห็นว่าชาวไทยให้ความสำคัญในการบำรุงพุทธศาสนาด้วย ศิลปกรรมที่งดงามเพื่อใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาตั้งแต่โบราณกาล เป็นต้น

### 2.1.2 ความเป็นมาของประเพณี

ประเพณีมีบ่อเกิดมาจากสภาพสังคม ธรรมชาติ ทัศนคติ เอกลักษณะ ค่านิยม โดย ความเชื่อของคนในสังคมต่อสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์นั้น ๆ เช่น อำนาจของดินฟ้าอากาศและ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ทราบสาเหตุต่าง ๆ ฉะนั้นเมื่อเวลาเกิดภัยพิบัติขึ้น มนุษย์จึงต้องอ่อนวอน ร้องขอในสิ่งที่ตนคิดว่าจะช่วยได้พอกภัยนั้นผ่านพ้นไปแล้ว มนุษย์ก็แสดงความรู้คุณต่อสิ่งนั้น ๆ ด้วยการทำพิธีบูชา เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตน ตามความเชื่อ ความรู้ของตน เมื่อความประพฤตินั้นคน ส่วนรวมสังคมยึดถือปฏิบัติเป็นธรรมเนียม หรือเป็นระเบียบแบบแผน และทำจนเป็นพิมพ์เดียวกัน สืบต่อ ๆ กันจนกลายเป็นประเพณีของสังคมนั้น ๆ ประเพณีและวัฒนธรรม เมื่อว่าโดยเนื้อความก็ เป็นสิ่งอย่างเดียวกัน คือ เป็นสิ่งที่ไม่ใช่มีอยู่ในธรรมชาติโดยตรง แต่เป็นสิ่งที่สังคมหรือคนใน ส่วนรวมร่วมกันสร้างให้มีขึ้นแล้วถ่ายทอดให้แก่กันได้ด้วยลักษณะและวิธีการต่าง ๆ ว่าโดยเนื้อหา เกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมที่อยู่ในจิตใจของประชาชนเกี่ยวกับเรื่องความคิดเห็น ความรู้สึก ความเชื่อ ซึ่งสะสมและสืบทอดร่วมกันมานานในส่วนรวม จนเกิดความเคยชิน เรียกว่า นิสัยสังคม หรือประเพณี

### 2.1.3 ประเภทของประเพณี

ประเภทของประเพณีแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) จารีตประเพณี หรือกฎศีลธรรม หมายถึง สิ่งซึ่งสังคมใดสังคมหนึ่ง ยึดถือและปฏิบัติสืบกันมาอย่างต่อเนื่องและมั่นคง เป็นเรื่องของความผิดถูก มีเรื่องของศีลธรรมเข้า มาาร่วมด้วย ดังนั้นสมาชิกในสังคมต้องทำ ผู้ใดฝ่าฝืนถือว่าเป็นผิดเป็นชั่ว จะต้องถูกตำหนิหรือได้รับการลงโทษจากคนในสังคมนั้น เช่น ลูกหลานต้องเลี้ยงดูพ่อแม่เมื่อท่านแก่เฒ่า ถ้าใครไม่เลี้ยงดูถือ ว่าเป็นคนเนรคุณหรือลูกอกตัญญู จารีตประเพณีของแต่ละสังคมนั้นย่อมไม่เหมือนกัน เพราะมี ค่านิยมที่ยึดถือต่างกัน การนำเอาจารีตประเพณีของตนไปเปรียบเทียบกับของคนอื่นแล้วตัดสินว่า ดีหรือเลวกว่าของตนย่อมเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม ตลอดจนความเชื่อ ของแต่ละสังคมนั้นย่อมแตกต่างกันไป

2) ขนบประเพณี หรือสถาบัน หมายถึง ระเบียบแบบแผนที่สังคมได้ กำหนดไว้แล้วปฏิบัติสืบต่อกันมา ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ทางตรง ได้แก่ ประเพณีที่มีการ กำหนดเป็นระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติอย่างชัดเจนว่าบุคคลต้องปฏิบัติอย่างไร เช่น สถาบัน โรงเรียน มีโรงเรียน มีผู้สอน มีผู้เรียน มีระเบียบการรับสมัคร การเข้าเรียน การสอบไล่ เป็นต้น ทางอ้อม ได้แก่ ประเพณีที่รู้กันโดยทั่ว ๆ ไป โดยไม่ได้วางระเบียบไว้แน่นอน แต่ปฏิบัติไปตามคำ บอกเล่า หรือตัวอย่างจากที่ผู้ใหญ่หรือบุคคลในสังคมปฏิบัติ เช่น ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การ ตาย การแต่งงาน ซึ่งเป็นประเพณีเกี่ยวกับชีวิต หรือประเพณีเกี่ยวกับเทศกาล ตรุษ สารท การขึ้น บ้านใหม่ เป็นต้น

3) ธรรมเนียมประเพณี หมายถึง ประเพณีเกี่ยวกับเรื่องธรรมดาสามัญที่ ทุกคนควรทำ ไม่มีระเบียบแบบแผนเหมือนขนบประเพณี หรือมีความผิดถูกเหมือนจารีตประเพณี เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ทุกคนปฏิบัติกันทั่วไปจนเกิดความเคยชิน และไม่รู้สึกเป็นภาระหน้าที่

เพราะเป็นสิ่งที่มีความหมายและใช้กันอย่างแพร่หลาย ส่วนมากเป็นมารยาทในด้านต่างๆ เช่น การแต่งกาย การพูด การรับประทานอาหาร การเป็นแขกไปเยี่ยมผู้อื่น ฯลฯ ธรรมเนียมประเพณีเป็นเรื่องที่ทุกคนควรทำแม้มีผู้ฝ่าฝืนหรือทำผิดก็ไม่ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญแต่อาจถูกตำหนิว่าเป็นคนไม่ได้รับการศึกษา ไม่มีมารยาท ไม่รู้จักกาลเทศะ

#### 2.1.4 ประเพณีปอยส่างลอง

งานประเพณีปอยส่างลอง หรือในอีกชื่อหนึ่ง ประเพณีบวชลูกแก้ว เป็นประเพณีการบวชเณรให้กับบุตรหลานตามธรรมเนียมปฏิบัติของชาวไทยใหญ่ ที่อยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ใช้เวลาว่างศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในช่วงเดือนมีนาคม - เดือนเมษายนของทุกปี คำว่า ปอย แปลได้ว่า งาน ส่วนคำว่า ส่าง จะหมายถึง พระหรือเณร และ ลอง แปลว่า ราชา กษัตริย์ หรือเกี่ยวกับพระเจ้าแผ่นดิน เมื่อนำคำ ๓ คำนี้มารวมกัน จะหมายถึง งานบวชพระหรือเณรของเด็ก ๆ ที่แต่งกายคล้ายราชา ส่วนที่จัดงานในช่วงเดือนมีนาคม - เดือนเมษายนของทุกปีก็เพราะว่าเป็นช่วงเวลาหลังเก็บเกี่ยวข้าวในนา ว่างเว้นจากการทำนา ทำไร่

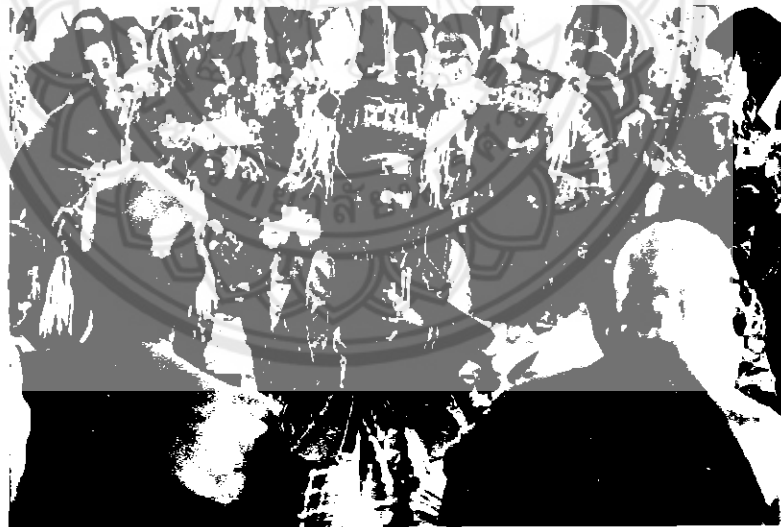


ภาพ 1 งานประเพณีปอยส่างลอง

ที่มา: <http://www.ท่องเที่ยวไทย.com/ประเพณี-ปอยส่างลอง-บวชลูกแก้ว-แม่ฮ่องสอน/>, 2560

ประวัติความเป็นมางานประเพณีปอยส่างลองหรืองานบวชลูกแก้ว เป็นประเพณีบวชเณรตามธรรมเนียมของชาวไทยใหญ่เพื่อให้บุตรหลานได้มีโอกาสศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนขอพระพุทธเจ้าและมีความ เชื่อว่าจะได้รับบุญกุศลจากการบวชสามเณร งานนี้จัดให้มีขึ้นช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน ช่วงปิดเทอมฤดูร้อน โดยชาวบ้านจะตกลงกันกำหนดวันนัดหมายให้ลูกหลานได้บวชเรียนพร้อม ๆ กัน มีการประดับประดาผู้ที่จะบวชด้วยเครื่องประดับมีค่าอย่างสวยงาม และประกอบพิธีบวชตาม

วัดที่เจ้าภาพศรัทธาแต่เดิมปอยสงล่องเป็นประเพณีที่จัดเฉพาะในหมู่ญาติมิตรของเจ้าภาพ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2525 ได้เกิดมีแนวความคิดใหม่โดยจัดเป็นบรรพชาหมู่ร่วมกันมากถึง 200 รูป เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ครบ 200 ปี ทำให้ในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนนิยมจัดบรรพชาหมู่สืบต่อมาถึงปัจจุบัน ปอยสงล่องจึงได้กลายเป็นประเพณีที่จูงใจให้มีผู้สนใจมากขึ้นกว่าแต่ก่อน โดยรวมแล้วปอยสงล่องหมายถึงการบวชเณรโดยเลียนแบบพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าตอนเป็นเจ้าชายสิทธัตถะก่อนออกผนวช ดังนั้นการกระทำทุกอย่างในช่วงที่เป็นสงล่องก็จะเสมือนว่าเป็นการปฏิบัติต่อกษัตริย์ ตั้งแต่การแต่งกายที่แต่งตามแบบกษัตริย์พม่าโบราณ นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อมีชายเชิงอนปกดินใหม่ ประดับด้วยเพชรนิลจินดาทั้งสร้อย กำไล และแหวน ศิระสะสวมขญา ยอดแหลมหรือโพกด้วยผ้าแพรและประดับด้วยดอกไม้ จะไปไหนมาไหนก็ไม่ต้องเดินเอง เพราะจะมี "ตะแป้สงล่อง" หรือ "ตะแป้" เป็นที่เลี้ยงสวนตัวคอยดูแลให้สงล่องขี่คอไม่ยอมให้เท้าแตะดิน มีคนคอยกางร่ม หรือ "ที่ค้ำ" หรือร่มทองคำกางกันแดดให้ ทั้งนี้คงเป็นกุศโลบายเพื่อไม่ให้สงล่องซึ่งยังเป็นเด็กน้อยชุกชนจนได้รับอันตรายก่อนที่จะได้บวช ลักษณะกิจกรรม งานปอยสงล่องหรืองานประเพณีบรรพชาสามเณร ตามแบบไทยใหญ่ กำหนดจัดขึ้นประมาณต้นเดือนเมษายนของทุกปีในทุกอำเภอของจังหวัดแม่ฮ่องสอน แต่สำหรับประเพณีปอยสงล่องในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนนับเป็นการจัดงานที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจมากที่สุดเนื่องจากมีขบวนแห่สงล่องที่สวยงาม มีกิจกรรมที่สำคัญดังนี้



ภาพ 2 งานประเพณีปอยสงล่อง

ที่มา: <http://www.ท่องเที่ยวไทย.com/ประเพณี-ปอยสงล่อง-บวชลูกแก้ว-แม่ฮ่องสอน/>, 2560

วันที่ 1 เรียกว่า "วันแห่สงล่อง" โดย นำเด็กชายเข้าพิธีโกนแต่ไม่โกนคิ้ว (พระพม่าไม่โกนคิ้ว) แต่งหน้าทาปาก สวมเสื้อผ้าสวยงาม สวมถุงเท้ายาว นุ่งโจงและโพกผ้าแบบพม่า ประดับด้วยมวยผมของบรรพบุรุษที่เก็บรักษาไว้แล้วตกแต่งด้วยดอกไม้ เสร็จขั้นตอนนี้แล้วจะเรียกเด็กเหล่านี้ว่า "สงล่อง" นำสงล่องไปขอขมาและรับศีลรับพรตามบ้านญาติผู้ใหญ่ที่นับถือ

วันที่ 2 เรียกว่า "วันแห่ควัหลู" มีการแห่สาบลงกับเครื่องไทยทานจากวัดไปตามถนนสายต่าง ๆ จะมีผู้เข้าร่วมขบวนแห่เป็นจำนวนมาก โดยจะให้สาบลงที่ม้าหรือหากไม่มีม้าก็จะขี่คอคน ซึ่งเรียกว่าพี่เลี้ยง หรือ "ตะแบสาบลง" มีกลดทอง หรือ "ที่คำ" แบบพม่ากันแดด ตอนเย็นมีพิธีเรียกขวัญสาบลงและข้ามแขกเป็นการรับแขกตอนกลางคืนอีกครั้งหนึ่ง รวมทั้งมีการแสดงและมหรสพสมโภชตามประเพณีไทยใหญ่

วันที่ 3 เรียกว่า "วันข้ามสาบ" เป็นวันบรรพชาสามเณรโดยการแห่สาบลงไปตามถนนอีกครั้ง จากนั้นไปรวมกันที่วัดเพื่อทำพิธีบวชและเพื่อเป็นการสืบสานวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของชาวไทยใหญ่ที่ศรัทธาในพระพุทธศาสนาจังหวัดแม่ฮ่องสอนจึงได้จัดงานประเพณีบวชลูกแก้ว "ปอยสาบลง"

#### 2.1.4.1 ขั้นตอนการจัดงานปอยสาบลง

เตรียมอุปกรณ์และเครื่องใช้ในพิธีบวชสาบลง

1) เครื่องอุปโภคของสาบลง ประกอบด้วยเครื่องสูงต่าง ๆ ดังนี้

1.ที่คำ คือร่มขนาดใหญ่ทำด้วยกระดาษหนาถักปิดทอง มีคันถือยาวขนาดถือแล้วเลยศีรษะผู้ที่ขี่คอของอีกคนหนึ่ง ใช้กันเป็นร่มบังแดดต่างจัด คำว่า " ที่ " แปลว่า ร่ม " คำ " คือทองคำที่คำก็คือร่มทองคนนั่นเอง

2.น้ำเต้าหรือคนโท ใส่น้ำดื่มสำหรับอลอง ( สาบลง )

3.พานหมาก เครื่องเสริมยอลอง บรรจุมาก พลุ บุหรี่ ไม้ขีด เมียง

4.พรม ใช้ปูอลองนั่ง

5.หมอน ใช้สำหรับอลองนั่งอิงพักผ่อน ใช้คู่กับพรม

2) บริวารอลอง เนื่องจากอลองมีสถานภาพเปรียบเสมือนเป็นกษัตริย์ จึงต้องมีบริวารคอยปรนนิบัติรับใช้ตามสมควรดังนี้

1.คนแต่งตัว ประมาณ 2 คน มีหน้าที่แต่งหน้า แต่งตัวให้อลอง เพราะจะต้องแต่งหน้าทาปาก เขียนคิ้ว ถักผมมวยผม แต่งตัวให้อลองตลอดระยะเวลาที่เป็นอลอง

2.คนทำหน้าที่เป็นพาหนะให้อลองขี่คอ จำนวน 2-3 คนเป็นอย่างน้อยมีหน้าที่ให้อลองขี่คอพาไปในที่ต่าง ๆ ถ้าเป็นจางอลอง คือที่ผู้บวชเป็นพระภิกษุ ซึ่งมีอายุ 21 ปีขึ้นไป มีน้ำหนักตัวมาก ขี่คอคนไม่ไหวอาจใช้ม้าหรือช้างประดับตกแต่งเป็นพาหนะก็ได้ ส่วนใหญ่จะเป็นม้าเพราะช้างหายากและอาจเป็นอันตรายได้ง่าย

3.คนถือหม้อน้ำ

4.คนถือพานหมวก

5.คนถือที่คำมีหลายคนสับเปลี่ยนกัน

6.คนถือพรมและหมอน

7.คณะดนตรี ชุดเคลื่อนที่เร็ว เรียกว่าชุดกลองกันยาว ประกอบด้วยกลองหน้าเดี่ยวยาวประมาณวาเศษ ข้องขนาดกลาง 1 ใบ ขนาดเล็ก 1 ใบ ฉาบขนาดกลาง 1 คู่ ตีให้จังหวะการพ้อนรำของคนที่เป็นพาหนะของอลอง หรือเป็นสัญญาณบอกให้รู้ว่าม้ออลองมา หรือบรรเลงเข้าขบวนแห่ไทยธรรม คณะดนตรีชุดนี้มีประมาณ 5-6 คน สับเปลี่ยนกันบรรเลงเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ เตรียมอุปกรณ์อื่น

เจ้าภาพจะต้องเตรียมเครื่องใช้และวัสดุต่าง ๆ เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง เครื่องครัว หม้อ เตา จาน ถาด ช้อน ฯลฯ โดยเฉพาะข้าวสารอาหารแห้งจะต้องเตรียมไว้ให้เพียงพอ นอกจากนี้ยังมีเครื่องทองของอลงที่ จะต้องจัดหาใหม่ หรือตัดเย็บขึ้นใหม่ รวมไปถึงเครื่องประดับตกแต่ง เช่น สร้อย แหวน ขฎา ฯลฯ

### 3) ขบวนแห่ประกอบด้วย

1. ขบวนจะเริ่มด้วยผู้อาวุโส ผู้เฒ่าผู้แก่แต่งชุดขาว อุ่มขันข้าวตอกดอกไม้ถือว่าเป็นผู้มีศีลธรรม ผู้บริสุทธิ์เดินนำหน้าขบวน
2. ถัดมาเป็นกัณฑ์ศาลใหญ่ ( จีเจ ) ตีเป็นระยะ ๆ เป็นเครื่องเสียงป่าวประกาศ ให้ได้ยินกันทั่ว ๆ ไป เมื่อใครได้ยินแล้วให้ร่วมอนุโมทนาหรือเดินทางมาร่วมทำบุญรวมทั้งเป็นการบอกกล่าวถึงเทวดาอารักษ์ต่าง ๆ ให้ได้ทราบถึงการทำบุญใหญ่ของชุมชน
3. ม้าเจ้าเมือง เป็นม้าทรงของเจ้าเมือง ( เจ้าพ่อหลักเมือง ) ที่จะต้องอัญเชิญมาร่วมในขบวนเครื่องไทยธรรมในประเทศนี้ปล่อยส่งลงทุกครั้งเป็นการให้เจ้าที่เคารพของชุมชนรับทราบและช่วยปกป้องคุ้มครองให้งานดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยปราศจากเหตุร้ายทั้งปวง
4. ต้นตะแป่สำหรับพุทธ-ต้นกล้วยพฤกษ์ถวายเป็นพุทธบูชา
5. ต้นตะแป่สำหรับสงฆ์-ต้นกล้วยพฤกษ์ถวายพระสงฆ์
6. ปีกข้าวแตก ข้าวตอกห่อด้วยผ้าขาวผูกต้นไม้ยาวส่งลงถวายพระสงฆ์
7. เทียนเงิน เทียนทอง รูปเทียนแพ เครื่องบูชาของส่งลงบูชาอุปัชฌาย์
8. พุ่มเงิน พุ่มเงิน สำหรับส่งลงถวายพระพุทธเจ้าและระดับขบวน
9. ถูต่านปานตอง คือ กรวยหมากพลุกับกรวยดอกไม้
10. หม้อน้ำดำ หม้อดินใส่ผ้าขาวปิด จัดไว้เพื่อความร่มเย็นของงาน
11. กลองมอชิง กลอง 1 ใบ ช้องชุด 6 ใบ ฉาบ 1 ฉิ่ง 1
12. ขบวนเครื่องอัฐบริวารและไทยธรรม นำเครื่องอัฐบริวารที่ใช้ในการบรรพชาและไทยธรรมทุกชิ้นมาเข้าขบวนแห่ให้ยิ่งใหญ่และสวยงาม
13. ขบวนดนตรีพื้นเมืองกลอง กลองมอชิงใช้บรรเลงประกอบขบวนทำให้เกิดความไพเราะรื่นเริงในขบวนเครื่องไทยธรรม หากมีดนตรีพื้นเมือง เช่น สะล้อ ซอ ซึง ก็จะนำมาบรรเลงด้วย
14. ขบวนส่งลง เป็นกลุ่มสุดท้ายในขบวน ขบวนแห่ส่งลงเป็นเสมือนการแสดงแสนยานุภาพของ

### 4) กษัตริย์ มีบริวารแห่แหนรายรอบเป็นขบวนยาวมีการพ็อนรำเข้ากับ

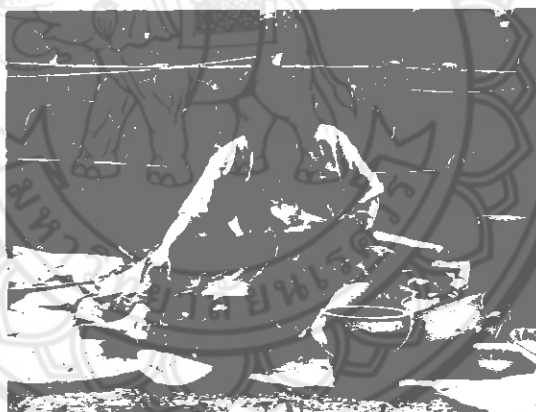
ดนตรี กลองกันปิดท้าย บริวารส่งลงประกอบด้วย

- คนที่เป็นพาหนะให้ส่งลงขี่คอ 2-3 คนสับเปลี่ยนกัน
- คนคอยกางที่ค้ำ ( ร่มใหญ่ปิดทอง )
- คนถือพานหมาก คนถือน้ำเต้า ( ปัจจุบันไม่ใช่แล้วเพราะสิ้นเปลืองแรงงานมาก )
- คณะดนตรีเคลื่อนที่เร็ว ( กลองกันยาว )



### 2.1.5 ประเพณีเลี้ยงตง หรือ ปู่สะย่าแสะ

ประเพณีเลี้ยงตงในแต่ละปีจะมีชาวบ้านและผู้คนจากต่างถิ่นเดินทางมาชมพิธีอันพิสดารและแปลกประหลาดเช่นนี้อยู่เสมอ คาดว่ามีผู้คนเดินทางมาร่วมงานประเพณีเลี้ยงตงไม่ต่ำกว่าพันคน เพราะปีหนึ่งจะจัดให้มีพิธีสำคัญเช่นนี้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น ประเพณีเลี้ยงตง หรือ ปู่สะย่าแสะ ของชาวลัวะในเชียงใหม่ยังคงมีการสืบทอดมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน พิธีดังกล่าวเป็นความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษของชาวลัวะ ซึ่งพวกเขาถือว่าจะต้องกระทำพิธีเลี้ยงผีขึ้นทุกปี โดยจะถือเอาวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 9 เหนือ หรือก่อนฤดูทำนาเป็นวันประกอบพิธี พิธีนี้มีชื่อเรียกตามภาษาชาวบ้านระแวกนี้ว่า "พิธีเลี้ยงตง" ซึ่งหมายถึงการเซ่นสรวงดวงวิญญาณผีในป่า ตามตำนานสุวรรณคำแดงกล่าวไว้ว่า ในอดีตบรรพบุรุษของชาวลัวะได้เคยอาศัยอยู่ในดินแดนแห่งนี้มาก่อนที่จะมีการสร้างเมืองเชียงใหม่ขึ้น ซึ่งมีหลักฐานทางโบราณคดีปรากฏให้เห็น เช่นชุมชนเวียงโบราณสวนดอก ชุมชนดังกล่าวมีชนเผ่าลัวะเป็นผู้สร้างขึ้น เรื่องราวของชาวลัวะมีปรากฏทั่วไปในตำนานพื้นเมืองเหนือโดยเฉพาะในพุทธศตวรรษที่ 14 คือ ขุนหลวงวิรังคะ ซึ่งเป็นผู้นำคนสุดท้ายของชนเผ่าลัวะ ปัจจุบันชุมชนลัวะหลายหมู่บ้านยังให้ความเคารพนับถือ มีชุมชนเผ่าลัวะกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในดินแดนล้านนา



ภาพ 3 งานประเพณีเลี้ยงตง หรือ ปู่สะย่าแสะ

ที่มา: <http://www.chiangmainews.co.th/page/archives/60236>, 2560

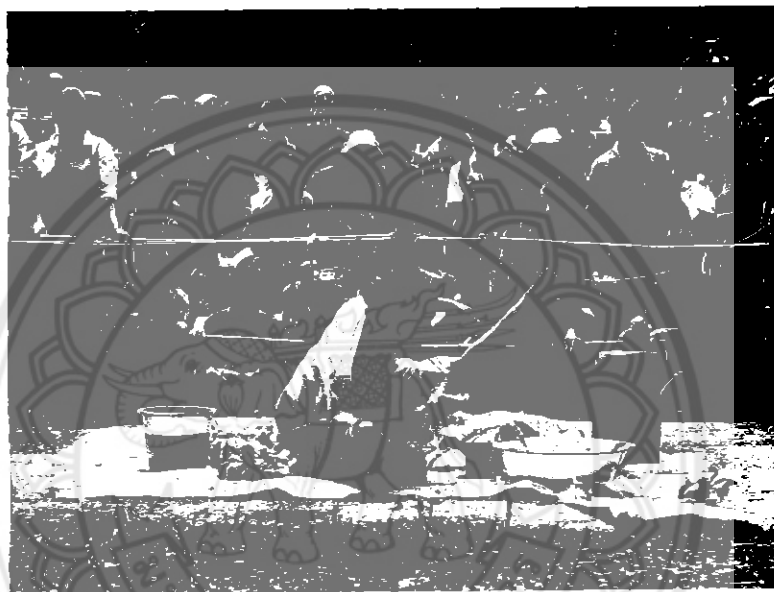
ตำนานพระบาทดอนกลาง กล่าวว่า ลัวะ เป็นผู้อพยพมาจากเมืองบนดอยสุเทพ มาสร้างเมืองเชียงใหม่ก่อนพระยามังราย โดยมีเสาอินทิล กุมภภัณฑ์ 2 คนที่วัดเจดีย์หลวงเป็นสัญลักษณ์แทนชาวลัวะ นอกจากนี้ยังมีตำนานอีกหลายเล่มได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของชนเผ่าลัวะรวมถึงพิธีเลี้ยงผีลัวะด้วย เมื่อครั้งที่พระพุทธสัมมาสัมพุทธเจ้ายังมีพระชนมชีพ พระองค์ทรงจินตนาการว่า ถ้าหากพระองค์ทรงปรินิพพานไปจากโลกนี้แล้ว ปวงมนุษย์ที่ยังไม่รู้แจ้งในธรรมะ จะประสบเคราะห์กรรมตกอยู่ในปวงกิเลสทั้งหลาย พระองค์จึงทรงอยากจะปลดปล่อยเขาเหล่านั้นให้หลุดพ้นจากหายนะ จึงได้นำพระภิกษุอรหันต์พร้อมด้วยพระอินทร์มุ่งสู่ทิศเหนือ เมื่อทรงเห็นว่าบ้านเมืองใดที่มีประชาชนยังมีความหนาด้วยกิเลส ก็จะช่วยนำหลักธรรมคำสอนมาขัดเกลากิเลสให้ เมื่อประชาชนเคารพ เลื่อมใส ศรัทธา ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระองค์แล้วก็จักประทับรอยพระบาท

และจะเนรมิตพระธาตุประดิษฐานไว้ ณ ที่นั้น พระองค์เสด็จลงมาถึงเมืองบูรพนคร แล้วจึงเสด็จถึง พระธาตุดอยคำซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของดอยอ้อยช้างหรือดอยสุเทพ ที่นั้นมียักษ์อาศัยอยู่ 3 ตน ยักษ์ผู้ผัว มีนามว่า "จิก้า" ยักษ์เมียมีนามว่า "ตาเขียว" และลูกยักษ์ โดยยักษ์ทั้งสามยังชีพด้วยการ จับมนุษย์และสัตว์กินเป็นอาหาร เมื่อยักษ์ทั้งสามเห็นพระพุทธองค์และสาวกเสด็จมาจึงคิดที่จะจับ กินเป็นอาหาร พระพุทธองค์ทรงทราบในวิสัยจึงทรงแผ่เมตตาห้ามจิตที่มากด้วยกิเลสให้อ่อนลง ด้วยบุญญาธิการของพระองค์ ยักษ์ทั้งสามเกรงขามในพระบารมีจึงได้ก้มลงกราบแทบพระบาท ของพระองค์ พระพุทธเจ้าทรงเอ็นดูและพระเมตตาจึงกล่าวแก่ยักษ์ทั้งสาม ปรากฏว่ายักษ์ผู้เป็น บุตรสามารถรับปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระองค์ได้เป็นอย่างดี จึงทรงเทศนาสั่งสอนให้แก่ยักษ์ทั้ง สาม และปรากฏว่ายักษ์ผู้เป็นบุตรนั้นสามารถรับปฏิบัติศัลหาได้ตลอด เว้นแต่ยักษ์ผู้ผัวและยักษ์ผู้ เมียเท่านั้น โดยยังร้องขอกินเนื้อมนุษย์ปีละ 2 คน พระพุทธองค์ทรงไม่อนุญาต ยักษ์ทั้งสองจึง ต่อร้องขอกินเนื้อสัตว์แทน ตั้งแต่นั้นมาจึงมีพิธีฆ่าโคเผือกเขาเพียงหู ใหญ่แสะ(ยักษ์จิก้า) และพิธีฆ่า โคดำเขาเพียงหูให้ย่าแสะ(ยักษ์ตาเขียว) โดยกระทำพิธีคนละแห่ง ต่อมาได้รวมพิธีกรรมมาไว้ใน สถานที่เดียวกัน ณ บริเวณป่าเชิงวัดพระธาตุดอยคำทางทิศตะวันออก พิธีฆ่าควายเลี้ยงผี หรือ พิธี เลี้ยงดวง ของชาวลัวะที่ทำขึ้นในปัจจุบันจะกำหนดเอาวันเพ็ญขึ้น 14 ค่ำเดือน 9 เหนือเป็นวัน ประกอบพิธี ถ้าในปีใดตรงกับวันพุธก็จะเลื่อนไปทำในวันรุ่งขึ้น ก่อนหน้าที่จะมีพิธีหนึ่งวันชาวบ้าน จะมาช่วยกันทำความสะอาดบึงกวาดแผ้วถางบริเวณลานพิธี โดยจะสร้างร้านบวงสรวงขนาดกว้าง 1 ศอก สูง 1 ศอกเพื่อวางเครื่องบวงสรวงวิญญานต่าง ๆ จำนวน 12 ร้าน ในตอนเย็นของวันขึ้น 13 ค่ำ ผู้ทำหน้าที่เชิญจะนำพานข้าวตอกดอกไม้รูปเทียนมากล่าวเชิญดวงวิญญานปู่แสะย่าแสะให้ มาเข้าทรงในวันรุ่งขึ้น เมื่อถึงวันทำพิธีตอนเช้ามีดจะมีการฆ่าควายดำ ซึ่งเป็นควายรุ่นมีเขาเพียงหู ชาวบ้านเรียกว่า ควายดำกลีบเผิง หมายถึงควายที่มีกลีบเท้าสีน้ำผึ้ง เพราะเป็นควายรุ่นยังไม่ได้ นำไปคราดไถดิน กลีบเท้ายังเป็นสีน้ำผึ้งอยู่ โดยชาวบ้านประมาณ 4-5 คนจะช่วยกันฆ่า ควายที่ จัดการฆ่าแล้วก็ชำแหละขึ้นส่วนต่าง ๆ เนื้อส่วนจะนำไปลาบเป็นอาหารบวงสรวง เครื่องใน นำไปต้มในบึงกับเนื้อที่เหลือ ส่วนหัวและหนังจะนำมาปูลงกลางลาน แล้วนำโครงกระดูกทั้งหมด วางทับบนหนังควาย เมื่อถึงเวลาประมาณเก้าโมงเช้า พ่อหนานริน นันทวี ผู้นำในการดำเนินพิธี กล่าวขึ้นท้าวทั้งสี่ ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นผู้รักษาโลกทั้งสี่โดยจะนำกระทงจำนวน 6 อันมาวางไว้ที่ร้านทำ ไชว์กันเป็น 4 ทาง หลังจากทำพิธีบูชาท้าวทั้งสี่แล้ว ก็จะทำพิธีกล่าวคำบวงสรวงไปตามหอต่าง ๆ โดยเลือกเอาหอที่สำคัญเช่น หอปู่แสะ ย่าแสะ หอวาสุเทพฤๅษีและหอขุนหลวงวิรังคะ ซึ่งหอต่าง ๆ เหล่านี้จะอยู่บริเวณที่ล้อมด้วยสายสิญจน์

ประเพณีเลี้ยงดวงในแต่ละปีจะมีชาวบ้านและผู้คนจากต่างถิ่นเดินทางมาชมพิธีอันพิสดาร และแปลกประหลาดเช่นนี้อยู่เสมอ คาดว่ามีผู้คนเดินทางมาร่วมงานประเพณีเลี้ยงดวงไม่ต่ำกว่าพัน คน เพราะปีหนึ่งจะจัดให้มีพิธีสำคัญเช่นนี้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น เมื่อพระสงฆ์เดินทางมาถึงยังพิธี ชาวบ้านก็จะร่วมกันแห่ธูปเทียนรูปพระบาทหรือภาพวาดรูปพระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระสาวกมาจาก วัดป่าจีซึ่งมีการเก็บพระบาทใส่หีบไว้เป็นอย่างดี ชาวบ้านมีความเชื่อว่ามีหอปู่แสะย่าแสะ เป็น ยักษ์ที่ชอบกินเนื้อคนเป็นอาหาร พระพุทธเจ้าเสด็จมาโปรดที่บริเวณดอยคำ ยักษ์ทั้งสองรับศัลหา และเลิกกินคน พระพุทธเจ้าได้ตรัสสั่งท้าวไว้ว่า "ทราบโคเวตถาคตยังคงเคลื่อนไหวอยู่ ตรานั้น ห้ามยักษ์ทั้งสองกินเนื้อคน"ยักษ์ทั้งสองรับพุทธดำรัสนั้นมาจนถึงสมัยนี้ พระพุทธเจ้าเสด็จ

บรินิพพานไปแล้ว คนทั้งหลายยังกลัวยักษ์ทั้งสองจะกลับมากินคนอีก เลยใช้อุบายหลอกยักษ์ โดย  
 เอารูปพระบาทแขวนไว้กับกิ่งไม้ พระบาทก็จะแกว่งไปมายักษ์ทั้งสองเห็นก็เข้าใจว่าพระพุทธรูปยังมี  
 พระชนม์ชีพอยู่ เมื่อขบวนแห่พระบาทมีถึงบริเวณพิธี ชาวบ้านจะช่วยกันอัญเชิญพระบาทขึ้นแขวนไว้  
 บนกิ่งไม้ ขณะที่พระสงฆ์กำลังเจริญพระพุทธรูปอยู่นั้นพระบาทก็จะแกว่งไปมา เบาบ้างแรงบ้าง  
 บางครั้งแกว่งจนหัวไม้ที่ขนานพระบาทด้านล่างพุ่งชนต้นไม้จนเปลือกไม้แตกเลยก็มี หลังจากที่ได้  
 แขนงพระบาทเรียบร้อยแล้ว อีกไม่กี่อึดใจก็จะมีการเจริญดวงวิญญาณของปู่และย่าและเข้าร่างทรง  
 ตอนนีชาวบ้านจะพากันมามุ่งที่บริเวณหอพิธีซึ่งด้านในมีร่างทรงนั่งประจำอยู่ 2-3 คน เมื่อวิญญาณ  
 ปู่และย่าและเข้าร่างทรงแล้ว ร่างทรงก็จะลงมาจากหอพิธีทำเสียงครางฮือ ๆ ทำตาปริบ แล้วเดินไป  
 หยิบกินเครื่องบวงสรวงตามหอต่าง ๆ จากนั้นจะหยิบเนื้อควายที่ชาวบ้านแสร้งใส่ไม้เตรียมไว้ให้ขึ้น  
 พาดปากกัดกินอย่างเอร็ดอร่อย แล้วก็กลับมาเอามือกวักต้อนเลือดสดๆที่คั่งค้างอยู่บนโครงกระดูก  
 ควายจนปากเปราะจะเปื้อนไปด้วยเลือด เวลานั้นผู้ชมที่นั่งอยู่ด้านนอกบริเวณพิธีต่างส่งเสียงร้อง บาง  
 คนทนดูไม่ไหวอาเจียนออกมาเลยก็มี บางครั้งก็ขึ้นไปนั่งกินเนื้อกินเหล้าอยู่บนต้นไม้ หลังจากที่อ้อม  
 หน้าสำราญกับเครื่องเซ่นไหว้จนได้ที่แล้ว วิญญาณปู่และย่าและก็จะออกจากร่างไปเป็นอันเสร็จพิธี  
 เลี้ยงคงในปีนี้ ความเชื่อของบรรพบุรุษชาวลัวะในการฆ่าควายเลี้ยงผีที่ได้ถ่ายทอดมาสู่ลูกหลานถือ  
 ได้ว่าเป็นความเชื่อที่ฝังรากลึกอยู่ในความรู้สึกของชาวลัวะทุกคนมาช้านาน ก่อให้เกิดเป็นประเพณี  
 ที่แปลกพิศดารและว่ากันว่าเป็นประเพณีเดียวที่ยังคงสืบทอดรูปแบบดั้งเดิมเอาไว้ จนต้องนำ  
 เรื่องราวมาถ่ายทอดเล่าสู่ผู้ที่ชื่นชอบการผจญภัยและสิ่งลึกลับ ผีปู่และย่าและ เดิมเป็นผีที่ดูแลรักษา  
 เมืองเชียงใหม่ แต่ต่อมาผีปู่และย่าและและลูกหลานดูแลเฉพาะในเขตนอกเมือง ( เพราะมีผีตนอื่น  
 ดูแลในเขตเมืองอยู่แล้ว ) เรื่องของผีปู่และย่าและปรากฏในตำนานเชียงใหม่ปางเดิม และตำนานย  
 วัตตอยคำ ตำบลแม่เหียะ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวกันว่า เดิมเป็นผีบรรพบุรุษของพวก  
 ลัวะที่อาศัยอยู่ในบริเวณเชิงดอยสุเทพ มีเรื่องเล่าว่าสมัยที่พระพุทธเจ้าเสด็จมาโปรดสัตว์ถึงเชิง  
 ดอยคำได้พบยักษ์ สามตนพ่อแม่ลูก ซึ่งยังชีพด้วยเนื้อสัตว์และเนื้อมนุษย์ เมื่อยักษ์ทั้งสามเห็น  
 พระพุทธเจ้าก็จะจับกิน แต่พระพุทธองค์ทรงแผ่เมตตาจนยักษ์ทั้งสามเกรงในพระบารมีจึงยอม  
 แสดงความเคารพ พระพุทธเจ้าจึงทรงเทศนาและให้ยักษ์ทั้งสามรักษาศีลห้า แต่ผีปู่และย่าและไม่  
 อารับศีลห้าได้ตลอดจึงขอกินเนื้อมนุษย์ปีละสองคน เมื่อพระพุทธองค์ไม่อนุญาต ก็ขอต่อ  
 ร้องลงมาเรื่อย ๆ จนขอกินเนื้อสัตว์ ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสบอกให้ไปถามเจ้าเมืองเอาเอง แล้วพระ  
 พุทธองค์ก็เสด็จจากไป โดยไว้พระเกศธาตุที่ต่อมากลายเป็นพระธาตุดอยคำ ผีปู่และย่าและได้รับ  
 อนุญาตจากเจ้า เมืองให้กินควายได้ปีละครั้ง จึงได้มีประเพณีฆ่าควายเอาเนื้อสดส่งเวทย์ผีปู่และย่า  
 และ ส่วนบุตรของปู่และย่าและได้บวชเป็นฤาษีชื่อสุเทวฤาษี แต่เดิมนั้น กษัตริย์ ขุนนาง และ  
 ชาวบ้านจะร่วมกันทำพิธีเลี้ยงผีปู่และย่าและเป็นประจำทุกปี ต่อมาชาวบ้านตำบลสุเทพ อำเภอ  
 เมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้จัดเลี้ยงผีปู่และย่าและในบริเวณที่อยู่ของปู่และย่า คือหอฝึกกลาง  
 หมู่บ้านดอยสุเทพ ( บริเวณใกล้คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ) ในวันขึ้น 12 ค่ำ  
 เดือน 9 เหนือ คือประมาณเดือนมิถุนายนของทุกปี ขณะเดียวกันชาวบ้านตำบลแม่เหียะ อำเภอ  
 เมือง จังหวัดเชียงใหม่ จะเลี้ยงผีย่าและที่ " ดงย่าและ " บริเวณเขาดอยคำในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 9  
 เหนือ และชาวบ้านจากสองตำบลนี้จะเลี้ยงผีเองโดยไม่มีเจ้าเมือง หรือผู้ว่าราชการจังหวัดไปร่วม  
 พิธี และราว พ . ศ . 2480 ทางกรมได้ห้ามจัดการเลี้ยงผี แต่ต่อมาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้วจึง

ได้พื้นฟูขึ้นอีก แต่ให้ฆ่าควายดำเพียงตัวเดียวและทำพิธีรวมกันที่ตงย่าและเชิงดอยคำซึ่งก็ได้ ดำเนินตามนี้เรื่อยมา ในการเลี้ยงผีปู่และย่าและนี้ ชาวบ้านจะเลี้ยงผีขุนหลวงวิรังคะ ซึ่งหมายปอง นางจามเทวีในอดีตไปพร้อมกันด้วยก่อนจะพิธีจะมีการขึ้นท้าวทั้งสี่ คือพิธีบอกกล่าวแก่ท้าวจตุโลก บาด มีการสร้างปราสาท คือหอผีชั่วคราวทำด้วยโครงไม้ไผ่ 12 หอ ซึ่งปราสาทของปู่และย่าและจะมีขนาดใหญ่กว่าผีอื่นๆ โดยถือว่ามีปู่และย่าและนี้เป็นผียักษ์ หอทั้ง 12 นี้ จะปลูกยกพื้นเรียงเป็น แถวตามลำดับ



ภาพ 4 งานประเพณีเลี้ยงตง หรือ ปู่และย่าและ

ที่มา: <http://www.chiangmainews.co.th/page/archives/60236, 2506>

( อ่าน " ต๋องตึง " ) คือใบพลวง ส่วนหอผีอื่น ๆ ทุกหอมีขนาดประมาณ 40 x 50 เซนติเมตร ยกพื้นสูงประมาณ 1 เมตร และไม่มีหลังคาตวัด คือกระทงที่บรรจุเครื่องเซ่นทำด้วยตองทึง กว้างประมาณ 25 เซนติเมตร และลึกลงสมควร รวม 12 กระทง นอกจากตวัดขนาดใหญ่ดังกล่าวแล้ว ยังจะต้องทำตวัดขนาดเล็กอีกประมาณ 40 กระทง บรรจุเนื้อดิบ เนื้อสุก แกง ชันลาบ เนื้อปิ้ง ข้าวสุก ดอกไม้ธูป เทียน แล้วนำกระทงดังกล่าวไปใส่ในกระทงใหญ่ทั้ง 12 กระทงนั้นให้พอดีแล้วนำไปวางไว้บนหอผี ส่วนพานข้าวตอกดอกไม้ให้นำจัด 5 พานพร้อมทั้งเทียนเงินเทียนทอง ทั้งนี้ยังมีกระบอกไม้ไผ่บรรจุสุราอีก 22 กระบอกวางไว้ที่หอผีทั้ง 12 อีกด้วย และยังต้องวางด้ายสายสิญจน์ล้อมหอทั้ง 12 ไร่หมด ถือเป็นเขตศักดิ์สิทธิ์ที่ห้ามคนที่ไม่เกี่ยวกับพิธีการเข้าในนั้น

สัตว์ที่จัดมาสังเวณี ผี ปู่และย่าและคือควายเขาดำ หรือควายรุ่นกระทงที่มีเขาสั้นเพียงหู เดิมนั้นให้สังเวณีปู่และด้วยควายดำและสังเวณีย่าและด้วยควายเผือก เมื่อฆ่าควายแล้วก็เอาเนื้อไปปรุงเป็นลาบและแกงต่าง ๆ และยังต้องนำเนื้อสันในสองชิ้นไปแขวนไว้ที่หอผีปู่และย่าและด้วยควายเผือก เนื้อที่เหลือก็จะนำไปปรุงเป็นอาหารเลี้ยงกัน ส่วนหนังควายที่ติดกับศีรษะนั้นจะนำไปปูไว้ที่หน้าปราสาทของผีปู่และย่าและเมื่อเริ่มพิธี ปู่อาจารย์หรือตั้งเข้าคือคนประกอบพิธีจะทำพิธี

อัญเชิญผีปู่และย่าสะกอน อื่น ๆ โดยมีใจความว่าขอเชิญผีปู่และย่าสะกอนเป็นประธานของผีทั้งหลาย พร้อมทั้งผีลูกหลานเสนาอำมาตย์ทั้งปวงมารับเครื่องสังเวย และขอให้ผีทั้งหลายช่วยกันดูแลรักษาบ้านเมืองให้อยู่เป็นสุข จากนั้นผีปู่และย่าสะกอนจะเข้าทรงม้าหรือคนทรงก็จะแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าที่จัดไว้แล้วอวยชัยให้พรต่าง ๆ ต่อจากนั้นผีในร่างทรงก็จะไปหยิบอาหารจากกระถางในปราสาททั้ง 12 มากินอย่างละเล็กละน้อยพร้อมทั้งดื่มสุราที่จัดไว้ให้ จากนั้นก็ไปนั่งบนหนังควายและโยกหัวควายไปมา พร้อมกับนำเอาเนื้อสดที่แขวนไว้ที่หอเดียวกันไปด้วย เมื่อเคี้ยวกินเนื้อและดื่มสุราแล้ว ม้าหรือคนทรงก็จะนำเอาท่อนไม้มาทำที่เคาะฟันแสดงว่าอิมหน้าสำราญแล้ว และท้ายสุดม้าหรือคนทรงจะล้มลงนอนกับพื้นสักครู่หนึ่ง เมื่อผีลาทรงแล้วก็ลุกขึ้นมามีอาการเป็นปกติภายหลังการนำเอาพิธีกรรม ทางพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย โดยมีการทำบุญเลี้ยงพระก่อนการทำพิธีสังเวยและในตอนที่พระสงฆ์สวดอยู่นั้น ก็เชิญเอาพระพุทธรูปหรือแผ่นผ้าที่วาดรูปพระพุทธรูปเจ้ามาแขวนให้แกว่งไกวไปมา เพื่อแสดงว่าพระพุทธรูปเจ้ายังดำรงพระชนม์ชีพอยู่ เมื่อม้าหรือคนทรงไปถึงก็จะใช้ไม้ตีที่พระพุทธรูปนั้น เป็นที่ว่าพยายามทำร้ายพระพุทธรูปเจ้าและตอนท้ายก็ยอมรับพรพรานภาพ

การเลี้ยงผีโรงจะจัด เลี้ยงเฉพาะบ้านที่มีโรงเรือนผีปู่ย่าตายาย ( โรงเรือนจะสร้างเป็นแบบบ้านหลังเล็ก ๆ มีเสาสี่เสามีชานยื่นออกมาเล็กน้อย มีบันได 3 ชั้น มุงหลังคาด้วยสังกะสีหรือจะมุงด้วยหญ้าคาก็ได้ ) มักจะทำพิธีเลี้ยง 3 ปีต่อครั้ง ( 1 ครั้ง ) เครื่องเลี้ยงหรือเครื่องเซ่นในพิธี มีดังนี้มีผ้ามาวน ช้าง ม้า มีดดาบ เรือ ดอกบัว ขนมเครื่อง กระจยาสารท หัวหมู บายศรี 1 คู่ น้ำมะพร้าวอ่อน หมูชวง ไบตอง 3 ยอด เหล้าขาว หมี่ผัด 3 จาน กล้วยสีนวน กล้วยน้ำว่า อย่างละ 3 หวี มันหมู ( ใช้ข้าวเหนียวหนึ่งโหลกกับงายัดเป็นตัวหมูยัดไส้ด้วยน้ำอ้อยโหลก ) เมี่ยงมอญ ขนมมอญ ( ขนมสับคอง ) ลูกโหนดอกไม้มอญ พะไล้ ไก่ต้มยำ ขนมเป็ยะแผ่นใหญ่ หมูเผ็ด หมูหวาน ไก่เผ็ด ไก่หวาน ไข่แผ่น กระถางเล็ก ๆ สำหรับใส่เครื่องเซ่น ชันข้าง ซึ่งประกอบด้วยเหล้า ข้าวสาร ใส่กระถางรูป 1 ของ เงิน 30 บาท ชันสำหรับทรง 4 คน ต่อจากนั้นก็นำของทั้งหมดวางบนโต๊ะหน้าโรงเรือน แล้วคนทรงจะเริ่มทำพิธีอันเชิญวิญญาณผีโรง ผีปู่ย่าผีเจ้าผีนาย และผีจากที่อื่น ๆ มาเข้าร่างทรง เมื่อผีมาเข้าร่างทรงแล้วก็จะเข้าไปกินของต่าง ๆ ที่จัดเตรียมไว้จนอิ่มก็จะออกจากร่างทรง คนทรงก็จะทรงผีอื่นต่อไปเช่นนี้เรื่อย ๆ จนกว่าจะหมด ผีบางร่างที่เข้าคนทรงแล้วเกิดสนุกก็จะลุกขึ้นเต้นหรือมาร้องรำทำเพลงตามประสาผี แต่บางร่างจะมากินเฉย ๆ แล้วก็เอาไป เมื่อเสร็จจากการทำพิธีทรงร่างแล้ว จะมีการทำพิธีล่าน้ำ ( ลว ) โดยเอาของเซ่นต่าง ๆ ที่เหลือบนโต๊ะไปวางที่ยอดไบตองที่เตรียมไว้ซึ่งวางไว้ข้างล่าง จากนั้นคนทรงจะเดินไปรอบ ๆ ของที่วางไว้ 3 รอบแล้วเอาของพวกเครื่องใช้ขึ้นวางบนโรงเป็นอันเสร็จพิธี

## 2.1.6 ประเพณีบูชาอินทขิล

### 2.1.6.1 ตำนานอินทขิลและประเพณีบูชาอินทขิล

พิธีบูชาเสาอินทขิลหรือเสาหลักเมือง ซึ่งชาวเชียงใหม่เชื่อว่าเป็นเสาหลักที่สร้างความมั่นคง การอยู่ดีมีสุขให้คนเชียงใหม่ อินทขิลหรือเรียกว่า เสาหลักเมืองเชียงใหม่ ชาวเชียงใหม่ทราบดีว่า ทุก ๆ ปีจะต้องมีพิธีสักการบูชาเสาอินทขิล เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตให้แก่ชาวบ้านชาวเมืองรวมทั้งผู้ที่ทำเกี่ยวกับเกษตรโดยการเพาะปลูกโดยงานดังกล่าวได้อัญเชิญพระเจ้าฝนแสนห่าอันเป็นพระพุทธรูปที่บันดาลให้ฝนตกมาเป็นประธานในขบวนแห่และมีการสวดคาถาอินทขิลของหมู่สงฆ์ด้วย ชาวเชียงใหม่จะทำพิธีบูชาอินทขิลในตอน

ปลายเดือน 8 ต่อเดือน 9 หรือระหว่างเดือนพฤษภาคมต่อเดือนมิถุนายน โดยเริ่มในวันแรม 3 ค่ำ เดือน 8 เรียกว่า วันเข้าอินทิล การเข้าอินทิลจะมีไปจนถึงในวันขึ้น 4 ค่ำ เดือน 9 ซึ่งเป็นวันออกอินทิล จึงเรียกว่า เดือน 8 เข้า เดือน 9 ออก ตำนานอินทิลหรือตำนานสุวรรณคำแดงที่พระมหาหมื่นบุษยัญญาโณ วัดหอธรรม เชียงใหม่ เล่าความเป็นมาของเสาอินทิลไว้ว่า บริเวณที่ตั้งเมืองเชียงใหม่ศูนย์กลางอาณาจักรล้านนา นั้น เป็นที่ตั้งบ้านเมืองของชาวลัวะ ในเมืองนี้มีผีหลอกหลอน ทำให้ชาวเมืองเดือดร้อนไม่เป็นอันทำมาหากิน อดอยากยากจน พระอินทร์จึงได้ประทานความช่วยเหลือ บันดาลป่อเงิน ป่อทองและป่อแก้วไว้ในเมือง ให้เศรษฐีลัวะ 9 ตระกูล แบ่งกันดูแลป่อทั้ง 3 ป่อละ 3 ตระกูล โดยชาวลัวะต้องถือศีลรักษาคำสัตย์ เมื่อชาวลัวะอธิษฐานสิ่งใดก็จะได้ดังสมปรารถนา ซึ่งชาวลัวะก็ปฏิบัติตามเป็นอย่างดี บรรดาชาวลัวะทั้งหลายต่างก็มีความสุขความอุดมสมบูรณ์ ชาวความสุขความอุดมสมบูรณ์ของเวียงนพบุรี ซึ่งเป็นตระกูลของชาวลัวะเลื่องลือไปไกล และได้ชักนำให้เมืองอื่นยกทัพมาขอแบ่งปัน ชาวลัวะตกใจจึงขอให้ฤๅษีนำความไปกราบทูลพระอินทร์ พระอินทร์จึงให้กุมภกันท์ หรือยักษ์ 2 ตน ชุดอินทิล หรือ เสาตะปูพระอินทร์ ใส่สาแหรกเหล็กหอบไปฝังไว้กลางเวียงนพบุรี เสาอินทิลมีฤทธิ์มากดลบันดาลให้ข้าศึกที่มากลายร่างเป็นพอค้า พอค้าเหล่านั้นต่างตั้งใจมาขอสมบัติจากป่อทั้งสาม ชาวลัวะแนะนำให้พอค้าถือศีลรักษาคำสัตย์และอย่าละโมภ เมื่อขอสิ่งใดก็จะได้ พอค้าบางคนทำตาม บางคนไม่ทำตาม บางคนละโมภ ทำให้กุมภกันท์ 2 ตน ที่เฝ้าเสาอินทิลโกรธพากันหามเสาอินทิลกลับขึ้นสวรรค์ไป และป่อเงิน ป่อทอง ป่อแก้ว ก็เสื่อมลง มีชาวลัวะผู้เฒ่าคนหนึ่งไปบูชาเสาอินทิลอยู่เสมอ ทราบว่ายักษ์ทั้งสองนำเสาอินทิลกลับสวรรค์ไปแล้ว ก็เสียใจมากจึงถือบวชนุ่งขาวห่มขาว นำพิธีสีกาวนาได้ตั้งยางเป็นเวลานานถึง 3 ปี ก็มีพระเถระรูปหนึ่งทำนายว่า ต่อไปบ้านเมืองจะถึงกาลวิบัติ ชาวลัวะเกิดความกลัวจึงขอร้องให้พระเถระรูปนั้นช่วยเหลือ พระเถระบอกว่าให้ชาวลัวะร่วมกันหล่ออ่างขางหรือกระทะขนาดใหญ่ แล้วใส่รูปปั้นต่างๆ อย่างละ 1 คู่ ปั้นรูปคนชายหญิงให้ครบร้อยเอ็ดภาษาใส่กระทะใหญ่ลงฝังในหลุมแล้วทำเสาอินทิลไว้เบื้องบนทำพิธีสักการบูชา จะทำให้บ้านเมืองพ้นภัยพิบัติ การทำพิธีบวงสรวงสักการบูชาจึงกลายเป็นประเพณีสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน เดิมมีเสาอินทิลประดิษฐานอยู่ ณ วัดสะตือเมือง หรือวัดอินทิล ซึ่งตั้งอยู่ ณ กลางเวียงเชียงใหม่ ปัจจุบันก็คือบริเวณหอประชุมติโลกราช ซ่างศาลากลางจังหวัดเก่า ในตำนานกล่าวว่า เสาอินทิลเดิมนั้นหล่อด้วยโลหะ จนกระทั่งสมัยพระเจ้ากาวิละ ราวปี พ.ศ. 2343 ได้ย้ายเสาอินทิลไปไว้ที่วัดเจติยหลวง โดยบูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่เป็นเสาปูน และทำพิธีบวงสรวงเป็นประเพณีสืบกันมา ปัจจุบันนี้เสาอินทิลที่อยู่ในวิหาร เป็นเสาปูนปั้นติดกระจกสี บนเสาเป็นบุษบกประดิษฐานพระพุทธรูปปางรำพึง เสาอินทิลนี้สูง 1.30 เมตร วัดรอบได้ 67 เมตร แทนพระสูง 0.97 เมตร วัดโดยรอบได้ 3.40 เมตร ประเพณีอินทิล ในสมัยเจ้าผู้ครองนครกับปัจจุบันนี้แตกต่างกันมาก ในอดีตเจ้าผู้ครองนครจะเริ่มพิธีด้วยการเสกสังเวทพยาดาอาร์ักษ์ ฝึบ้าน ฝึเมือง และบูชากุมภกันท์ พร้อมกับเชิญฝึเจ้านายลงทรง เพื่อถามความเป็นไปของบ้านเมืองว่าจะดีจะร้ายอย่างไร ฟ้าฝนจะอุดมสมบูรณ์หรือไม่ หากคนทรงทำนายว่าบ้านเมืองชะตาไม่ดี ก็จะทำพิธีสืบชะตาเมือง เพื่อแก้ไขบัดเป่าให้เบาบางลง นอกจากนี้ยังมีการขอและการพ้อนดาบ เป็นเครื่องสักการะถวายแด่วิญญาณบรรพบุรุษด้วย พิธีกรรมนี้ทำสืบต่อมาจนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงหยุดไป ปัจจุบันเทศบาลนครเชียงใหม่ได้ดำเนินการสืบทอดประเพณีอินทิล โดยมีพิธีทางพุทธศาสนาเข้ามาผสมผสาน ในวันแรกของการ

เข้าอินทขิล มีการแห่พระเจ้าฝนแสนห่า หรือพระพุทธรูปคันธารราชกุมารรอบตัวเมือง เพื่อให้ประชาชนสงวนน้ำและใส่ขันดอก เพื่อเป็นสิริมงคลกับชีวิต ส่วนภายในวิหารอินทขิล พระสงฆ์ 9 รูป จะทำพิธีเจริญพระพุทธมนต์บูชาเสาอินทขิล ซึ่งฝังอยู่ใต้ดินภายใต้บุษบกที่ประดิษฐานองค์พระพุทธรูป เมื่อเสร็จพิธีจะมีพรตพลสมโภชตลอดงาน วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยของพระเจ้าแสนเมืองมากษัตริย์รัชกาลที่ 7 ราชวงศ์มังราย ซึ่งครองราชอาณาจักรล้านนาไทย พระองค์ทรงสร้างพระธาตุเจดีย์หลวงขึ้นเมื่อ พ.ศ.1934 ด้านหน้าพระวิหารหลวง เป็นที่ตั้งของเสาอินทขิลหรือเสาหลักเมือง เสานี้ก่อด้วยอิฐถือปูน และกล่าวว่า แต่เดิมอยู่ที่วัดสะดือเมือง (หรือวัดอินทขิล) ซึ่งเป็นที่ตั้งหอประชุมติโลกราชข้างศาลากลางหลังเก่า ครั้นต่อมาในสมัยพระเจ้ากาวิละ ครองเมืองเชียงใหม่ ให้ย้ายเสาอินทขิลมาไว้ที่วัดเจดีย์หลวง และได้บูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ พร้อมทั้งสร้างวิหารครอบไว้เมื่อปี พ.ศ.2343 ต่อมา วิหารอินทขิลได้ชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลา พอปี พ.ศ.2496 ครูบาขาวปี นักบุญแห่งล้านนาไทยอีกท่านหนึ่ง จึงได้สร้าง วิหารอินทขิลขึ้นใหม่ ในรูปทรงหรือสถาปัตยกรรมดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน และท่าน ยังนำเอาพระพุทธรูปปางขอฝน หรือ พระคันธารราชกุมารประดิษฐานไว้บนเสาอินทขิลอีกด้วย เพื่อให้ชาวเมืองได้กราบไหว้บูชาคู่กับหลักเมือง ต่อมาปี พ.ศ.2514 นางสุรางค์ เจริญบุญ ได้บริจาคทรัพย์ 100,000 บาท ทำการซ่อมแซมวิหารอินทขิลอีกครั้ง เสาอินทขิล (เสาที่พระอินทร์ ประทานให้) เป็นเสาหลักบ้านหลักเมืองคู่บ้านคูเมืองเชียงใหม่ เป็นที่เคารพสักการะ และนับถือว่า เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่รวม วิญญาณของชาวเมือง และบรรพบุรุษในอดีต เป็นปูชนียสถานสำคัญของเมืองเชียงใหม่ ในสมัยก่อน ได้มีการทำพิธี สักการบูชา เสาอินทขิลเป็นประจำทุกปี การทำพิธีดังกล่าว มักจะทำในปลายเดือน 8 เหนือ ข้างแรมแก่ๆ ในวันเริ่มพิธีนั้น พวกชาวบ้านชาวเมืองทั้งเตาแก๊ว หม่อม สลาว จะพากันนำเอาดอกไม้ธูปเทียน น้ำขมิ้นส้มป่อยใส่พาน หรือภาชนะ ไปทำการ สรรเสริญสักการบูชา การทำพิธีดังกล่าวนี้ มักจะเริ่มทำในวันแรม 13 ค่ำ เดือน 8 เหนือ (ภาคเหนือนับเดือนไวกว่าภาคกลาง 2 เดือน) เป็นประจำทุกปี จึงเรียกกันว่า เดือน 8 เข้า เดือน 9 ออก



ภาพ 5 งานประเพณีบูชาอินทขิล

ที่มา: <https://sites.google.com/site/photcharapon44499/prapheni-thiy-phakh-henux/prapheni-bucha-sea-xin-thkhil>, 2560

### 2.1.6.2 กิจกรรมในประเพณีเข้าอินทิล

พิธีบูชาเสาอินทิล พิธีนี้กระทำโดยการจุดธูปเทียนบูชาอินทิลกับรูปกุมภภัณฑ์และฤๅษี ทั้งนี้เพื่อให้บ้านเมืองอยู่สงบสุขร่มเย็น ช่วงเวลาสำหรับทำพิธีบูชาเสาอินทิลคือ ช่วงปลายเดือน 8 ต่อต้นเดือน 9 วิหารอินทิลจะเปิดให้ประชาชนเข้าไปสักการบูชาตั้งแต่เช้า ซึ่งจะต้องทำพิธีพลีกรรมเครื่องบูชาดังนี้ การบูชาอินทิล เครื่องบูชา มี ข้าวตอกดอกไม้ และเทียน 8 สวย พลุ 8 สวย ดอกไม้เงิน 1 ฝ้าขาว 1 รำ ซอขาว 8 ผืน มะพร้าว 2 แคนง กล้วย 2 หวี อ้อย 2 เล่ม ข้าว 4 ควัก (กระทง) แกงส้ม แกงหวาน อย่างละ 4 โภชนะอาหาร 7 อย่าง ใส่ขันบูชา

### 2.1.6.3 การบูชาต้นยางหลวง ในวัดเจดีย์หลวง

เครื่องบูชา มี เทียน 2 คู่ พลุ 2 สวย ดอกไม้ 2 สวย หมาก 2 ขด 2 ก้อม ซอขาว 4 ผืน หม้อใหม่ 1 ใบ กล้วย 1 หวี ข้าว 4 ควัก แกงส้มแกงหวานอย่างละ 4 โภชนะอาหาร 7 อย่าง การบูชากุมภภัณฑ์ 2 ตน ในวัดเจดีย์หลวง ให้แต่งหอไม้้อต้นละหอ เครื่องบูชา มี เทียนเงิน 4 เล่ม เทียนคำ 4 เล่ม ซอขาว 8 ผืน ซอแดง 8 ผืน ฉัตรขาว 2 ฉัตรแดง 2 มะพร้าว 4 แคนง กล้วย 4 หวี อ้อย 4 เล่ม ไหเหล้า 4 ไห ปลาบั้ง 4 ตัว เนื้อสุก 4 ชิ้น เนื้อดิบ 4 แกงส้มแกงหวานอย่าง 4 เบี้ย 1300 หมก 1000 ฝ้าขาว 1 รำ อาสนะ 12 ที่

### 2.1.6.4 การบูชาข้าง 8 ตัว ที่พระเจดีย์หลวง

ข้างแต่ละตัวมีเครื่องบูชาดังนี้ เทียนเงิน 1 คู่ เทียนคำ 1 คู่ ฉัตรแดง ซอแดง 1 มะพร้าว 1 แคนง กล้วย 1 หวี อ้อย 1 เล่ม หญ้า 1 หาบ หมาก 1 ขด 1 ก้อม พลุ 1 เล่ม ข้างตอกดอกไม้แดง 7 อย่าง ใส่ขันบูชา

### 2.1.6.5 พิธีใส่ขันตอก

เป็นพิธีที่กระทำต่อ จากการจุดธูปเทียนบูชาอินทิล ทางวัดจะเตรียมพานเรียงไว้เป็นจำนวนมากเพื่อให้ประชาชนนำดอกไม้ที่ตนเตรียมมาไปวางในพาน (ขัน) จนครบ เหมือนกับการใส่บาตรดอกไม้ การถวายดอกไม้เป็นการแสดงความเคารพบูชาแก่เสาอินทิล กุมภภัณฑ์ ฤๅษี และพระรัตนตรัย

### 2.1.6.6 การใส่บาตรพระประจำวันเกิด

นอกจากเปิดวิหารอินทิล จัดพาน รับดอกไม้แล้ว ทางวัดยังได้จัดเตรียมบาตร 7 ลูก วางไว้หน้าพระพุทธรูปประจำวันเกิดทั้ง 7 วัน คือ วันอาทิตย์ พระพุทธรูปปางถวายเนตร วันจันทร์ พระพุทธรูปปางห้ามญาติ วันอังคาร พระพุทธรูปปางไสยาสน์ วันพุธ พระพุทธรูปปางอุ้มบาตร วันพฤหัสบดี พระพุทธรูปปางขัดสมาธิ วันศุกร์ พระพุทธรูปปางรำพึง วันเสาร์ พระพุทธรูปปางนาคปรก

### 2.1.6.7 พิธีสงฆ์พระเจ้าฝนแสนห่า

พระเจ้าฝนแสนห่า คือ พระพุทธรูปซึ่งประดิษฐานอยู่ที่วัดช่างแต้ม ซึ่งอยู่ใกล้ๆ วัดเจดีย์หลวง ชาวเชียงใหม่เชื่อว่า พระพุทธรูปองค์นี้มีพุทธานุภาพบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เทศบาลนครเชียงใหม่ จึงอาราธนามาประดิษฐานบนรถแห่ไปตามถนนสำคัญ ใน เมืองให้ประชาชนสงฆ์ในวันแรม 12 ค่ำ เดือน 8 ซึ่งเป็นวันเริ่มงานประเพณี หลังจากนั้นก็นำมาประดิษฐานไว้วงเวียนหน้าพระวิหารวัดเจดีย์หลวงทุกวันตลอดงานพิธีเข้าอินทิล เพื่อให้ประชาชนที่ไปร่วมงานได้สงฆ์พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์องค์นี้อย่างทั่วถึง



### 2.6.1.8 พิธีสืบชะตาเมือง

พิธีสืบชะตาเมืองเป็นพิธีที่กระทำหลังจากสิ้นสุดการบูชาเสาอิทธิพลแล้วระยะหนึ่ง แต่ก็ยังคงอยู่ในช่วงครึ่งแรกของเดือน 9 เหนือ ประเพณีมีขึ้นเนื่องจากเมืองเชียงใหม่สร้างขึ้นตามหลักโหราศาสตร์ และการเลือกชัยภูมิ ตลอดจนมหาทักษาเพื่อให้ได้ชัยภูมิ เวลา และฤกษ์ที่เป็นมงคล อันจะบันดาลให้เมืองเจริญรุ่งเรืองสืบไปอย่างไรก็ตาม เมื่อวันเวลาผ่านไปย่อมมีบางช่วงที่ดวงเมืองเบี่ยงเบน ตามลัคนา การทำบุญสืบชะตาเมือง จะช่วยให้เคราะห์ร้ายลดลงและสถานการณ์ต่าง ๆ กลับดีขึ้นไป การสืบชะตาของชาวล้านนาเทียบได้กับการทำบุญวันเกิด แต่มีพิธีการค่อนข้างละเอียดถี่ถ้วน โดยมีความเชื่อว่า หากกระทำแล้วจะช่วย สืบ อายุให้ยืนยาวต่อไป พิธีสืบชะตาเมืองเชียงใหม่ จะกระทำในตัวเมือง 10 แห่ง คือที่กลางเวียง อันเคยเป็นสะดือเมือง ประตู่ทั้ง 5 ประตู่ และแจ้ง เวียง (มุมเมือง) ทั้ง 4 แจ้ง เมื่อมีพระบรมราชานุสรณ์สามกษัตริย์ มาประดิษฐานที่หน้าศาลากลางเก่า ตั้งแต่ พ.ศ.2526 การทำพิธีสืบชะตา ณ กลางเวียง ก็กระทำที่บริเวณอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ โดยมีพระสงฆ์ 9 รูปที่เหลืออีก 9 แห่งมีพระสงฆ์แห่งละ 11 รูป รวมทั้งสิ้นเป็น 108 รูป เท่ากับ จำนวน 108 มงคลในลัทธิพราหมณ์ และเท่ากับพระพุทธคุณพระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ รวม 108 ประการ เช่นกัน พิธีสืบชะตาเมืองซึ่งเริ่มทำตั้งแต่ พ.ศ.2511 นั้น จะกระทำขึ้นพร้อม ๆ กันทุกจุดในเวลา 07.00 นาฬิกา จะเริ่มพิธีสืบชะตาเมือง โดยเริ่มด้วยการจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย สมาทานเบญจศีล พระภิกษุสงฆ์ เจริญพระพุทธมนต์แล้วแสดงธรรมเทศนา เมื่อจบแล้วจึงถวายภัตตาหารเพลแก่พระสงฆ์ หลังจาก เพลมีพิธีถวายไทยทานพระสงฆ์อนุโมทนา ผู้ประกอบพิธีกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลแก่เทพดาอารักษ์ ตลอดจนพระ วิญญูญาณ พญามังราย และเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ทุกพระองค์

### 2.1.7 ประเพณีรับบัว

ประเพณีรับบัว วัดบางพลีใหญ่ใน เป็นประเพณีประจำท้องถิ่นของชาวอำเภอบางพลีจังหวัดสมุทรปราการ เป็นประเพณีเก่าแก่ที่สืบทอดมาแต่โบราณ โดยมีได้ปรากฏหลักฐานว่ามีมาแต่ยุคโคสสมัยใด ทั้ง ๓ พวกก็ปรึกษาหารือกันว่าสมควรจะช่วยกันหักล้างตางพงให้กว้างขวางยิ่งขึ้นเพื่อทำไร่ทำสวนต่อไป บริเวณนี้แต่ก่อนเต็มไปด้วยป่าพงอ้อ พงแขมและไม้หนานาชนิดขึ้นเต็มไปหมด ผังทางตอนใต้ของลำคลองลำโรงก็เต็มไปด้วยป่าแสม น้ำก็เป็นน้ำเค็ม ซึ่งเต็มไปด้วยอันตรายจากสัตว์ร้ายนานาชนิดทางฝั่งตอนเหนือก็เต็มไปด้วยบึงขนาดใหญ่ ภายในบึงแต่ละบึงก็อุดมสมบูรณ์ไปด้วยบัวหลวงมากมาย พวกคนไทย รามัญและลาว ก็พยายามหักล้างตางพงเรื่อยมาจนถึงทางแยก 3 ทางคือ ทาง ทิศตะวันตกเฉียงเหนือเป็นคลองสลอด ทางเหนือเป็นคลองชวดลากข้าว และทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือเป็นคลองลาดกระบัง คนทั้ง 3 พวกก็ตกลงกันว่าควร จะแยกย้ายกันทำมาหากินคนละทางจะดีกว่าเพื่อที่จะได้รัฐภูมิประเทศว่าด้านไหนจะทำมาหากินได้คล่องดีกว่ากัน เมื่อตกลงดังนั้นแล้วจึงแยกทางกันไปทำมาหากิน โดยพวกลาวไปทางคลองสลอดไทยไปทางคลองชวดลากข้าว พวกรามัญไปทางคลองลาดกระบัง พวกรามัญทำมาหากินอยู่ประมาณ 2-3 ปี ก็ไม่ได้ผลเพราะนก หนู ชุกชุมรบกวนพืชผลต่าง ๆ จนเสียหายมากมาย เมื่อทำมาหากินไม่ได้ผลพวกรามัญก็ปรึกษาเตรียมตัวอพยพกลับถิ่นเดิมที่ปากลัด (พระประแดง) เริ่มอพยพกันในตอนเช้ามีดของเดือน 11 ขึ้น 14 ค่ำ ก่อนไปก็ได้ไปเก็บดอกบัวในบึงบริเวณนี้มากมาย คนไทยที่คุ้นเคยกับ พวกรามัญก็เฝ้าถามว่าเก็บดอกบัวไปทำไมมากมายเพียงนี้พวกรามัญก็บอกว่าเขา

ไปบูชาพระคาถาพัน (เทศน์มหาชาติ) ที่ปากลัด และได้ส่งเสียกับคนไทยที่รักและสนิทสนมชิดชอบว่าในปีต่อมาเมื่อถึงเดือน 11 ขึ้น 14 ค่ำ ให้ช่วยเก็บดอกบัวรวบรวมไว้ที่วัดหลวงพ่อดินี้ด้วยพวกตน จะมารับ ด้วยนิสัยคนไทยนั้นชอบโอบอ้อมอารีรักพวกพ้องจึงตอบตกลง จากนั้นพวกชาวรามัญก็นมัสการหลวงพ่อดินี้พร้อมทั้งขอน้ำมนต์หลวงพ่อดินี้ไปเพื่อเป็นสิริมงคลและลากลับถิ่นฐานเดิมที่ปากลัดและนำดอกบัวไปบูชาพระคาถาพัน ปีต่อมาพอถึงกำหนดเดือน 11 ขึ้น 14 ค่ำ คนไทยบางพลีก็รวบรวมดอกบัวไว้ที่วัดบางพลีใหญ่ตามคำขอร้องของชาวรามัญ พวกชาวรามัญก็จะมารับดอกบัวทุกปี การมาจะมาในเวลากลางคืน มาโดยเรือขนาดจ 50-60 คน จะมาถึงวัดประมาณตี 1-4 ของทุกครั้งที่มาและมีการตีฆ้องร้องเพลงตลอดทางอย่างสนุกสนาน พร้อมทั้งมีการละเล่นต่าง ๆ ในเรือ ผู้ที่คอยต้อนรับก็พลอยสนุกสนานไปด้วยไมตรีจิตอันดีเยี่ยม คนไทยได้ทำอาหารคาวหวานต่าง ๆ เลี้ยงรับรองโดยใช้ศาลาวัดเป็นที่เลี้ยงอาหารกันเมื่ออิมหน้าสำราญแล้วก็นำดอกบัวไปนมัสการหลวงพ่อดินี้ จากนั้นก็นำดอกบัวกลับไปบูชาพระคาถาพันที่ปากลัด

ประการที่สอง ชาวรามัญที่ปากลัด (พระประแดง) มาทำนาอยู่ที่อำเภอบางพลี (ตำบลบางแก้ว) ซึ่งมีเรื่องเล่ากันว่าเป็นชาวรามัญที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย พร้อมกับเจ้าพระยามหาโยธา (เจ่ง คชเสนี) ในสมัยกรุงธนบุรี การอพยพของชาวรามัญครั้งนี้เนื่องจากพระเจ้ามังระ คิดจะมาตีกรุงธนบุรี จึงเกณฑ์พวกรามัญซึ่งเป็นเมืองขึ้นของพมามาชวยรบ ชาวรามัญนั้นได้รับการกดขี่ข่มเหงจิตใจถูกฆ่าลูกเมีย ชาวรามัญจึงกบฏต่อพม่าโดยรวมตัวกันไปตีพม่าแต่สู้พม่าไม่ได้ ก็หนีมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารบารมีต่อพระเจ้าตากสินมหาราชและได้นำเอาปีพาทย์มอญเข้ามาด้วยเมื่อ



ภาพ 6 งานประเพณีรับบัว

ที่มา: <https://sites.google.com/site/photcharapon44499/prapheni-thiy-phakkh-klang/prapheni-rab-baw>, 2560

ปี พ.ศ. 2317 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พวกรามัญไปตั้งภูมิลำเนาที่ปากเกล็ด แขวงนนทบุรี และปากโคก แขวงปทุมธานี ถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายครอบครัวชาวรามัญซึ่งอพยพมาพร้อมเจ้าพระยามหาโยธา (เจ่ง) มาอยู่ที่นครเขื่อนขันธ์ (จังหวัดพระประแดงในอดีต) ในปี พ.ศ. 2358 พร้อมโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้บุตรชายคนที่ 3 ของเจ้าพระยามหาโยธา (เจ่ง) คือ พระยานครเขื่อนขันธ์รามัญราชชาติเสนาบดีศรีสิทธิสงคราม (ทอมา คชเสนี) ไปเป็นเจ้าเมือง ต่อมาชาวรามัญได้ทำความดีความชอบได้รับพระราชทานที่นาที่บางพลี จึงเป็นเหตุให้ชาวรามัญมาทำนาที่บางพลี ชาวรามัญนั้นจะมาเฉพาะฤดูทำนา เมื่อเสร็จสิ้นการทำ

นาก็จะกลับที่ปากสัด เมื่อออกพรรษาชาวปากสัดที่มีเชื้อสายรามัญส่วนใหญ่เป็นผู้เคร่งครัดในพระพุทธศาสนาก็จะกลับไปทำบุญที่วัดบ้านของตน เมื่อกลับก็จะไปเก็บดอกบัวที่ตำบลบางพลีใหญ่ซึ่งมีมากมายในสมัยนั้นไปประกอบเป็น "ดอกไม้รูปเทียน" ในการทำบุญที่มีการเทศน์คาถาพันสังท้ายพรรษา ครั้งแรกก็เก็บกันเองต่อมาชาวอำเภอบางพลีเห็นว่าชาวรามัญมาเก็บดอกบัวทุกปีในปีต่อ ๆ มาจึงเก็บดอกบัวเตรียมไว้ให้ตามนิสัยคนไทยที่ชอบเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ระยะเวลาที่ส่งให้กับมือมีการไหว้ขอบคุณ ต่อมาเกิดความคุ้นเคยถ้าใกล้ก็ส่งมือต่อมือ ถ้าไกลก็โยนให้จึง เรียกว่า รับบัว



ภาพ 7 งานประเพณีรับบัว

ที่มา: <https://sites.google.com/site/photcharapon44499/prapheni-thiy-phak-klang/prapheni-rab-baw>, 2560

ประการที่สาม เดิมทีเดียวที่ตำบลบางพลีใหญ่ในเป็นตำบลที่มีดอกบัวมาก อำเภอต่างๆที่อยู่ใกล้เคียงเช่น อำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอพระประแดง และอำเภอต่างๆที่อยู่ใกล้เคียง เมื่อถึงวาระต้องนำเพ็ญกุศลในเทศกาลออกพรรษาก็มาเก็บดอกบัวที่นี่ เพราะถือว่าดอกบัวเป็นดอกไม้ทางพระพุทธศาสนา เช่น พระพุทธเจ้าเวลาประทับนั่งยี่น เดิน จะมีดอกบัวรองรับเสมอ อีกประการหนึ่งในเรื่องพระมาลัยได้กล่าวว่ามีชายเชียวใจคนหนึ่งได้ถวายดอกบัวแก่พระมาลัย ยังไปเกิดเป็นเทพบุตรได้ ดังนั้นในสมัยโบราณคนจึงนิยมถวายดอกบัวแก่พระในวันออกพรรษาถือว่าได้บุญกุศลแรงมาก ถึงกับลงทุนนอนค้างอ้างแรมยังตำบลนี้เพื่อเก็บดอกบัว ในสมัยแรกๆ คงเที่ยวหาเก็บกันเองแต่ในสมัยต่อมาชาวบางพลีก็จะเตรียมเก็บไว้เพื่อเป็นการทำกุศลร่วมกันเท่านั้น

#### 2.1.7.1 พิธีกรรม

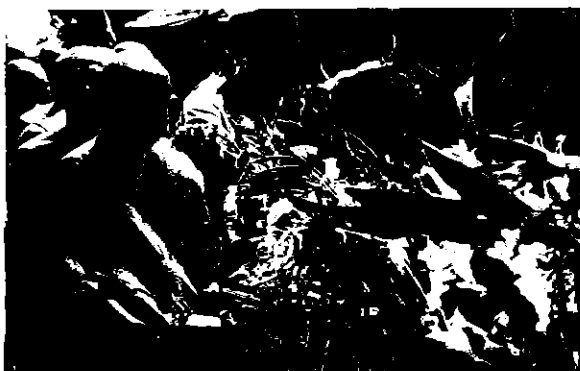
พอถึงวันขึ้น 13 ค่ำ เดือน 11 ตั้งแต่ตอนเย็นชาวอำเภอเมืองสมุทรปราการ ชาวพระประแดง และชาวต่างถิ่นจะชักชวนพวกห้องเพื่อนฝูงลงเรือพร้อมด้วยเครื่องดนตรีนานาชนิดเช่น ซอ ปี่ กระจับ โทณ รำมะนาโหม่ง กรับ ฉิ่ง ฉาบ เป็นต้น พายกันไปร้องรำทำเพลงกันไปตลอดทาง ตลอดคืน ซึ่งบางพวกจะผ่านมาทางลำน้ำเจ้าพระยา บางพวกจะผ่านมาทางลำคลองอื่น

ๆ เข้าคลองสำโรงและมุ่งหน้ามายังหมู่บ้านบางพลีใหญ่ สำหรับชาวบางพลีนั้นจะถือปฏิบัติกันเป็นประเพณีว่าเมื่อถึงวันขึ้น 13 ค่ำ เดือน 11 ก็จะต้องเตรียมหาดอกบัวหลวง สำหรับมอบให้แก่ชาวบ้านที่ต้องการและมิตรต่างถิ่นมาเยือนในโอกาสเช่นนี้ ก็คงแสดงมิตรจิตออกต้อนรับ จัดหาสุราอาหารมาเลี้ยงดูกันตั้งแต่ตอนค่ำของวันขึ้น 13 ค่ำ เดือน 11 ส่วนพวกที่มารับบัวคนใดรู้จักมักคุ้นกับชาวบางพลีผู้เป็นเจ้าของบ้าน ก็จะพาขึ้นไปเยี่ยมเยือนบ้านนั้นบ้านนี้ และต่างก็สนุกสนานร้องรำทำเพลงและร่วมรับประทานอาหารสุรากันตลอดคืน พอเช้าตรู่ของวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 11 ชาวบ้านต่างก็นำเรือของตนออกไปตามลำคลองสำโรงเพื่อไปขอรับบัวจากชาวบ้านบางพลีทั้งสองฝั่งคลอง การให้และการรับดอกบัวก็จะทำกันอย่างสุภาพ คือส่งและรับกันมือต่อมือ หรือก่อนให้จะยกมือพนมอธิษฐาน เสียก่อนระหว่างชาวบ้านบางพลีกับชาวต่างถิ่นที่สนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นพิเศษ บางทีชาวบางพลีก็จะโยนดอกบัวลงไปให้กันโดยไม่มีพิธีรีตอง เหตุที่มีการโยนบัวให้กัน แบบมือต่อมือจึงเลื่อนไปจนมีการนำไปพูดกันตอนหลังว่า รับบัว โยนบัว การรับดอกบัวของชาวต่างบ้านจากชาวบางพลีจะสิ้นสุดเมื่อเวลาประมาณ 08.00 น. หรือ 09.00 น. และชาวบ้านก็จะพากันกลับ ตอนขากลับจะมีการแข่งเรือกันไปด้วยแต่เป็นการแข่งขันโดยมีเส้นชัย ไม่มีกรรมการตัดสินและไม่มีการแบ่งประเภทหรือชนิดของเรือ ใครพอใจจะแข่งกับใครเมื่อไหร่ที่ใดก็แข่งกันไปหรือจะเปลี่ยนคู่เปลี่ยนคู่แข่งกันไปเรื่อย ๆ ตามแต่จะตกลงกัน ดอกบัวที่ชาวต่างถิ่นรับจากชาวบางพลีไปนั้นจะนำไปบูชาในเทศกาลออกพรรษาตามวัดในหมู่บ้านของตน ประเพณีที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ครั้นนานมาชาวต่างถิ่นที่นำเรือมารับดอกบัวจากชาวบางพลีมีปริมาณลดลงเรื่อย ๆ เสียงกระຈับ ปี สีซอ กลองรำมะนา เสียงเพลงเสียงเฮฮาที่เคยแข่งแซ่ตามลำคลองสำโรงในคืนวันขึ้น 13 ค่ำ เดือน 11 ก็ค่อยๆ เงียบหายไป ต่อมาสมัยนายขึ้น วรศิริ (เพชรบูรณะ วรศิริ) เป็นนายอำเภอบางพลี ระหว่าง พ.ศ. 2473-2481 ประเพณีรับบัวมีที่ท้าวว่าจะเสื่อมสูญไปนั้น ได้กลับมาฟื้นตัวอีกครั้ง เมื่อได้หารือกับพ่อค้าทนายดีตลอดจนข้าราชการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทางอำเภอบางพลีจึงได้ตกลงกันดำเนินการจัดงานประเพณีรับบัวขึ้นคือ เริ่มงานวันขึ้น 13 ค่ำ เดือน 11 และรุ่งขึ้น 14 ค่ำ เดือน 11 เป็นวันรับบัวอันเป็นครั้งแรกที่ทางราชการเข้ามาเกี่ยวข้องกับประเพณีรับบัวของชาวบางพลี ในการจัดงานประเพณีรับบัวของทางราชการอำเภอบางพลี มีการแต่งเรือประกวด เริ่มมีมาเมื่อ พ.ศ. 2480 (แต่ก่อนชาวต่างถิ่นจะตกแต่งเรือมาเพียงเพื่อความสวยงามแต่ไม่มีการประกวด) ผู้ใหญ่บ้าน กำนันช่วยกันหาดอกบัวแจกข้าวต้มมัดแก่แขกต่างบ้านและผู้จัดเรือประกวดในวันขึ้น 13 ค่ำ เดือน 11 ประชาชนต่างถิ่นและชาวอำเภอบางพลีจะลงเรือล่องไปตามลำคลองสำโรง ร้องรำทำเพลงกันอย่างสนุกสนานร่วมกัน ชาวบางพลีจะจัดสุราอาหารไว้ต้อนรับแขกต่างบ้าน ชาวต่างถิ่นคนใดรู้จักมักคุ้นกับชาวอำเภอบางพลีคนใดบ้านใดก็จะพากันไปเยี่ยมเยือน สนุกสนานกับชาวบางพลีบ้านนั้นจนรุ่งเช้า วันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 11 ต่างก็จะพากันไปดูการประกวดที่คลองสำโรงหน้าที่ว่าการอำเภอบางพลี ในการจัดงานประเพณีรับบัวมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ มีการแห่หลวงพ่อดู ซึ่งแต่เดิมยังมีได้มีการแห่ดังเช่นสมัยนี้ ในราวปี พ.ศ. 2467 นางจันกับพวกได้พร้อมใจกันสร้างพระปฐมเจดีย์ขึ้นในวัดบางพลีใหญ่ใน เมื่อสร้างเสร็จแล้ว ก็จัดให้มีการฉลองโดยองค์พระปฐมเจดีย์นี้ตามลำคลองแล้วกลับมาท่อมองค์พระปฐมเจดีย์กลางคืนก็จัดให้มีมหรสพสมโภช แห่ไปได้ 2-3 ปี ก็หยุดไปด้วยเหตุใดไม่ปรากฏ ซึ่งเชื่อว่าการแห่ผ้าห่อองค์พระปฐมเจดีย์นี้ได้รับแบบอย่างมาจากการแห่ผ้าห่อองค์พระสมุทรเจดีย์ของอำเภอเมืองสมุทรปราการ ต่อมาก็มีการแห่รูปหลวงพ่อดูแทน โดยความ

เห็นชอบของท่านสมภารกุ่ย และนายจลวย งามช้า แห่งรูปภาพของหลวงพ่โตมาหลายปี จนกระทั่งปี พ.ศ. 2485 ก็มีการทำหุ่นจำลองหลวงพ่โต สานด้วยโครงไม้ปิดกระดาษทาสีทอง แล้วนำแห่แทนรูปภาพของหลวงพ่โต ซึ่งสร้างโดยนายไสว โตเจริญ ตกกลางคืนก็มีงานมหรสพฉลองกันอย่างครึกครื้นจนถึงสมัยพระครูพิศาลสมณวัตต์เป็นเจ้าของอาวาสวัดบางพลีใหญ่ในก็ได้จัดให้ทำการหล่อรูปหลวงพ่โตจำลองขึ้น สำหรับแห่ตามลำคลองด้วยอะลูมิเนียมใน พ.ศ. 2497 และปัจจุบันแห่โดยรูปหล่อจำลองหลวงพ่โต (รูปปั้น) โดยจัดเป็นขบวนแห่ไปตามลำคลองสำโรงในวันขึ้น 13 ค่ำ เดือน 11 เป็นการประกาศข่าวงานรับบัวให้ประชาชนทราบและวิธีนี้กลายเป็นประเพณีแห่หลวงพ่โตก่อนวันงานรับบัว คือ วัน 13 ค่ำ เดือน 11 ตลอดจนถึงปัจจุบัน การแห่หลวงพ่โตจึงเป็นส่วนหนึ่งของงานประเพณีรับบัว ประชาชนที่อยู่สองฝั่งคลองสำโรงที่ขบวนแห่หลวงพ่โตผ่านจัดประดับธงทิว ตกแต่งบ้านเรือนและตั้งโต๊ะหมู่บูชา พอเช้าวันรุ่งขึ้น 14 ค่ำ เดือน 11 มีการประกวดเรือประเภทต่าง ๆ ของตำบลใกล้เคียงและโรงเรียนส่งเข้าประกวด ซึ่งเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2500 มีการจัดประกวด ปัจจุบันการประกวดเรือมี 3 ประเภทด้วยกัน คือ ประเภทสวยงาม ประเภทความคิด และประเภทขบขันหน้าที่ว่าการอำเภอบางพลี ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่เวลา 06.00 น.และงานจะสิ้นสุดลงเวลา 11.00 น. ของวันเดียวกัน ในบางปีจัดให้มีการประกวดเทพีการแข่งเรือ หรืออย่างอื่นแล้วแต่คณะกรรมการ จัดงานรับบัวแต่ละปีจะพิจารณาเห็นสมควร ส่วนการร้องรำทำเพลงไปตามลำน้ำดูหายๆไปจนปัจจุบันไม่มีแล้ว คงเที่ยวสนุกรสนานกันตามบริเวณที่จัดให้มีมหรสพเท่านั้น

#### 2.1.8 ประเพณีตักบาตรดอกไม้

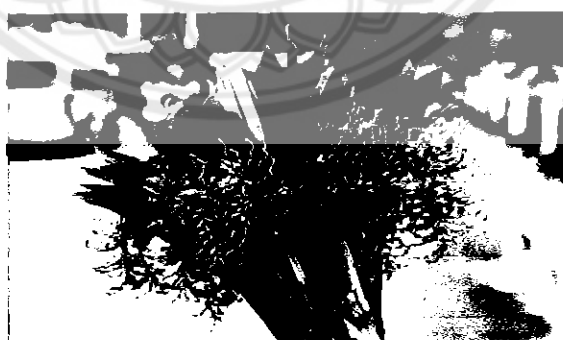
ความเป็นมาของประเพณีตักบาตรดอกไม้ตามความเชื่อของชาวพุทธ การตักบาตรดอกไม้เป็นการสร้างอานิสงส์ที่สูงส่งอย่างยิ่ง โดยปรากฏตาม พุทธตำนานว่า พระเจ้าพิมพิสาร กษัตริย์แห่งกรุงราชคฤห์ ทรงโปรดปรานดอกมะลิมาก ในแต่ละวันจะรับสั่งให้นายมาลาการนำดอกมะลิสดมาถวายถึง วันละ 8 กำมือ วันหนึ่งขณะที่นายมาลาการกำลังเก็บดอกมะลิ ได้พบเห็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์อีกจำนวนหนึ่งเสด็จออกบิณฑบาตร นายมาลาการสังเกตเห็นพระวรกาย งาม รอบ ๆ พระวรกาย ทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาพระพุทธรองค์อย่างยิ่ง นายมาลาการตัดสินใจนำดอกมะลิที่มีไปถวายแด่ พระพุทธเจ้า พร้อมกับนั้นก็ตั้งใจอธิษฐานว่า ข้าพเจ้าของทุกสิ่งทุกอย่างที่พระเจ้าพิมพิสารทรงมอบให้เพียงเพื่อยังชีพในภพนี้เท่านั้น แต่การนำดอกไม้ถวายบูชาแก่พระพุทธองค์ สร้างอานิสงส์ได้ทั้งภพนี้และภพหน้า หากถูกประหารชีวิตเพราะไม่ได้ถวายดอกมะลิก็นิยมนม ครั้นภรรยาของนายมาลาทราบความ ก็เกรงกลัวว่าจะต้องโทษที่สามีไม่ปฏิบัติตามพระบัญชาของพระเจ้าพิมพิสาร ก็หลบหนีออกจากบ้านไป แต่หลังจากที่พระเจ้าพิมพิสารทรงทราบกลับพอพระราชหฤทัยเป็นอันมาก และได้ปูนบำเหน็จรางวัล ความดีความชอบแก่นายมาลาการ นับแต่นั้นมาชีวิตของนายมาลาการก็อยู่อย่างมีความสุข ชาวอำเภอพระพุทธบาทได้ยึดถือประเพณีตักบาตรดอกไม้เป็นประเพณีสำคัญ ปฏิบัติสืบต่อกันมา เป็นประจำทุกปี และกำหนดเอาวันเข้าพรรษา คือวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ของทุกปี เป็นวันประเพณีตักบาตรดอกไม้ ในวันนั้น เมื่อพระภิกษุสงฆ์รับบิณฑบาตรดอกไม้จากพุทธศาสนิกชน แล้วนำออกมาสักการะพระเจดีย์ที่บรรจุพระเขี้ยวแก้วขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วนำไป สักการะบูชาพระเจดีย์มหาธาตุองค์ใหญ่ที่บรรจุพระบรมพระสารีริกธาตุ และเข้าโบสถ์ประกอบพิธี สวดอธิษฐานเข้าพรรษา



ภาพ 8 ประเพณีตักบาตรดอกไม้

ที่มา: <http://event-carnival.com/laos/bouk-ok-pans>, 2560

ประเพณีตักบาตรดอกไม้เป็นประเพณีสำคัญที่อยู่คู่กับวัดพระพุทธรบาทราชวรมหาวิหารมาช้านาน พี่น้องประชาชนชาวพระพุทธรบาทและใกล้เคียง จะถือเอาวันเข้าพรรษาของทุกปี (ตรงกับแรม 1 ค่ำ เดือน 8) เป็นวันตักบาตรดอกไม้ และตั้งแต่ปี 2544 เป็นต้นมา จังหวัดสระบุรี ได้เพิ่มจำนวนวันตักบาตรดอกไม้ จาก 1 วัน เป็น 3 วัน มีพิธีตักบาตรดอกไม้วันละ 2 รอบ คือ รอบเช้าเวลา 10.00 น. รอบบ่าย เวลา 15.00 น. ในวันแรกของการจัดงานเป็นพิธีบวงสรวงดวงพระวิญญาณสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่ในอาณาบริเวณพระพุทธรบาท ภาคคำขบวนพยุหยาตราสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม ขบวนรถบุปผชาติ การแสดงศิลปพื้นบ้าน วัฒนธรรม และขบวนต่าง ๆ จะเริ่มเคลื่อนออกจากหน้าสำนักงานเทศบาลตำบลพระพุทธรบาท ไปตามถนนพหลโยธิน และเลี้ยวเข้าบริเวณวัดพระพุทธรบาทราชวรมหาวิหาร โดยจะมีพิธีเปิดงานพิธีตักบาตรดอกไม้ในภาคค่ำดอกไม้ที่ใช้ตักบาตรแต่พระภิกษุสงฆ์นั้นจะต้องเป็น “ดอกเข้าพรรษา” เท่านั้น



ภาพ 9 ประเพณีตักบาตรดอกไม้

ที่มา: <http://www.horoguide.com/ดอกเข้าพรรษา-หรือ-ดอกหงส์>, 2560

#### 2.1.8.1 ดอกเข้าพรรษา

ดอกเข้าพรรษา เป็นดอกไม้ชนิดหนึ่ง ต้นคล้าย ๆ ต้นกระชาย หรือ ขมิ้น สูงประมาณ 1 คืบเศษ มีดอกสีเหลือง สีขาวและสีน้ำเงินม่วง ต้นดอกไม้เข้าพรรษานี้จะ ขึ้นตามไหล่เขาไฟริลลังกา หรือเขาสุวรรณบรรพต เทือกเขาวง และเขาฟูไถ่ ๆ กับรอยพระพุทธรบาท และจะผลิ

ดอกเฉพาะช่วงเช้าพรรษาเท่านั้น จนชาวบ้านเรียกชื่อให้เป็นที่เหมาะสมว่า "ต้นเช้าพรรษา" ดอกไม้เช้าพรรษาที่ชาวพุทธออกไปเก็บนั้น ดอกสีเหลือง ดอกสีขาว ดูจะหาง่ายไม่ลำบากยากเย็นนัก แต่การเก็บดอกไม้เช้าพรรษาสีม่วง เขาถือกันว่าถ้าใครออกไปเก็บดอกไม้เช้าพรรษาสีม่วง มาใส่บาตรได้ คนนั้นจะได้รับบุญกุศลมากกว่าการนำดอกไม้สีอื่น ๆ มาตักบาตร หลังจากที่พระภิกษุสงฆ์เดินรับบิณฑบาตรจากพุทธศาสนิกชนแล้ว จะนำดอกไม้ไปสักการะ "รอยพระพุทธรูป" พระเจดีย์จุฬามณี อันเป็นพระเจดีย์ที่บรรจุพระเขี้ยวแก้วจำลองขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วนำไปสักการะพระเจดีย์มหาธาตุองค์ใหญ่ ซึ่งชาวพุทธถือว่าเป็นพระเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุพระเจดีย์องค์นี้ ทรงเหมือนกับองค์พระธาตุนม เป็นกการคารวะต่อองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และระหว่างที่พระภิกษุเดินลงจากพระมณฑปนั้น พุทธศาสนิกชนก็จะนำเอาน้ำสะอาดมาล้างเท้าพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งถือว่าน้ำที่ได้ชำระล้างเท้าให้พระภิกษุสงฆ์นั้นเสมือนหนึ่งได้ชำระล้างบาปของตนด้วย สำหรับ การจัดงานประเพณีตักบาตรดอกไม้ในวันที่สองของการจัดงาน จะมีพิธีตักบาตรดอกไม้ 2 รอบคือ เวลา 10.00 น. และ 15.00 น. ส่วนในวันสุดท้ายของการจัดงาน ซึ่งตรงกับวันเช้าพรรษา จะมีพิธีถวายเทียนพรรษาพระราชทาน และเทียนพรรษา ณ อุโบสถวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร "ตักบาตรดอกไม้" นับเป็นประเพณีอันเก่าแก่ ที่ควรค่าแห่งการอนุรักษ์ยิ่งเพราะหนึ่งปีมีหนึ่งครั้ง และมีเพียงแห่งเดียวที่พระพุทธรูปราชวรมหาวิหาร นอกจากชาวพุทธศาสนิกชน จะได้บุญกุศลอันยิ่งใหญ่ กับการถวายดอกไม้เช้าพรรษาแด่พระภิกษุสงฆ์ แล้วยังตื่นตา ตื่นใจกับขบวนรดนุพชาติ ขบวนวัฒนธรรม และการแสดงศิลปพื้นบ้านด้วย ที่ขาดเสียมิได้คือ ความงดงามของดอกเช้าพรรษา ที่บานสะพรั่ง ทั้งทั้งวัดพระพุทธรูปตลอดทั้ง 3 วัน ช่วงเวลา วันเช้าพรรษา เจตนาเดิมของชาวบ้านที่ทำประเพณีนี้เพราะต้องการให้พระที่กำลังเดินขึ้นไปทีพระอุโบสถ เพื่ออธิษฐานเช้าพรรษาได้มีดอกไม้บูชาพระ ชาวบ้านเองก็พลอยเป็นผู้ได้บุญไปด้วย แต่ปัจจุบันได้ปรับปรุงเป็นพิธีการใหญ่ มีประชาชนจากท้องถิ่นอื่นมาร่วมงาน ขบวนรดแต่ละอำเภอตกแต่งสวยงาม บางครั้งก็มีการโฆษณากิจกรรมของท้องถิ่นตนไปด้วย เป็นงานที่รวมคน รวมความคิด รวมฝีมือ และรวมศรัทธา

#### 2.1.8.2 พิธีกรรม

การนำดอกไม้ถวายพระหรือบูชาพระจะทำเมื่อใดก็ได้แต่ที่ชาวพระพุทธรูปปฏิบัติกันเป็นพิเศษในวันเช้าพรรษา คือ เมื่อถึงฤดูฝนจะมีดอกไม้ชนิดหนึ่งขึ้นตามเชิงเขา ดอกชนิดนี้มีลักษณะคล้ายต้นกระชายหรือต้นขมิ้น สูงประมาณ ๑ คืบเศษ บางต้นก็มีดอกสีเหลือง บางต้นก็มีดอกสีขาว บางต้นก็มีดอกสีม่วง ดอกชนิดนี้จะขึ้นเฉพาะหน้าฝนเช้าพรรษาเท่านั้น ชาวบ้านจะเก็บดอกไม้ชนิดนี้มาถวายพระ และเรียกดอกไม้ว่า ดอกเช้าพรรษา ปัจจุบันหน่วยงานของรัฐมีความประสงค์จะทำงานนี้เป็นประเพณีเอกลักษณ์ของชาวสระบุรี เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว จึงให้แต่ละอำเภอจัดตกแต่งรถมาร่วมพิธีนี้ และมีประชาชนจากอำเภอต่าง ๆ มาร่วมเป็นจำนวนมาก เมื่อถึงวันเช้าพรรษาเวลาบ่าย (เวลาแน่นอนตามแต่จะกำหนด) ขบวนรถต่าง ๆ จะเริ่มจากหน้าที่ว่าการอำเภอพระพุทธรูป เคลื่อนขบวนเข้าสู่ถนนสายคู่เพื่อเดินทางมายังมณฑล สองฟากถนนจะมีประชาชนนำดอกไม้พรรษามาคอยใส่บาตรพระและชมขบวนรถด้วย หมุดขบวนรถจะมีภิกษุ-สามเณรเดินรับดอกไม้ที่ประชาชนนำมาใส่บาตร เมื่อรับหมดภิกษุ-สามเณรก็เดินขึ้นสู่พระอุโบสถทำพิธีกรรมของสงฆ์อธิษฐานเช้าพรรษา ประชาชนก็แยกย้ายกันกลับบ้าน ประเพณีนี้ตาม

เจตนาเดิมของชาวบ้านก็คือ ได้บุญจากการได้ถวายดอกไม้แต่ภิกษุ-สามเณร และโยงเรื่องนี้ไปถึงแบบอย่างครั้งพุทธกาล ที่เล่าว่านายมาลาการมีหน้าที่เก็บดอกมะลิวันละ ๘ กำมือไปถวายพระเจ้าพิมพิสาร กษัตริย์กรุงราชคฤห์ วันหนึ่งขณะที่นายมาลาการกำลังเก็บดอกมะลิตั้งนั้นได้เห็นพระพุทธเจ้าพร้อมภิกษุจำนวนหนึ่ง นายมาลาการเกิดความเลื่อมใสอย่างมากจึงนำดอกมะลิไปถวายพระพุทธเจ้า โดยมีได้เกรงพระราชาอนุญาตจากพระเจ้าพิมพิสารที่ตนไม่มีดอกมะลิไปถวายวันนั้น เมื่อพระเจ้าพิมพิสารทรงทราบก็ได้ลงพระอาญาแก่นายมาลาการแต่อย่างใด กลับทรงพอพระทัยในการกระทำของนายมาลาการ ได้พระราชทานรางวัลแก่นายมาลาการเป็นจำนวนมาก นายมาลาการก็มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เดิมประชาชนประกอบพิธีกรรมนี้ก็เพื่อรับบุญหวังผลบุญที่ตนจะได้รับ

### 2.1.9 ประเพณีวิ่งควาย

เป็นงานประเพณีประจำจังหวัดชลบุรี เป็นหนึ่งในประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดชลบุรีที่มีการจัดมากกว่า 100 ปีแล้ว ประเพณีวิ่งควาย เป็นประเพณีที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 11 หรือก่อนออกพรรษา 1 วัน เพื่อเป็นการทำขวัญควายและให้ควายได้พักผ่อนหลังจากตรากตรำกับการงานในท้อง นาമായาวนาน นอกจากนี้ประเพณีวิ่งควายยังเป็นการแสดงความกตัญญูรู้คุณต่อควายที่เป็น สัตว์มีบุญคุณต่อชาวนาและคนไทยอีกทั้งยังเพื่อให้ชาวบ้านได้มีโอกาสพักผ่อน มาพบปะสังสรรค์กันในงานวิ่งควาย เพื่อให้สอดคล้องกับความเชื่อที่ว่าหากปีใดไม่มีการวิ่งควายปีนั้นควายจะเป็นโรคระบาดกันมาก

ส่วนใหญ่งานประเพณีวิ่งควาย จัดงานในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี และอำเภอบ้านบึงเดิมมีแต่คนในท้องถิ่นรู้จัก แต่ในปัจจุบันประเพณีวิ่งควายเป็นประเพณีประจำจังหวัดชลบุรี ที่โด่งดังเป็นที่รู้จักกันไปทั่วทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในอดีตประเพณีวิ่งควาย เป็นประเพณีวิ่งควายที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่ว่าถ้าควายของ ใครเจ็บป่วย เจ้าของควายควรจะนำควายของตนไปพบกับเทพารักษ์ และเมื่อหายเป็นปกติแล้วจะต้องนำ ควายมาวิ่งแก้บน ฉะนั้น ในปีต่อ ๆ มาชาวบ้านก็นำควายของตนมาวิ่งเพื่อป้องกันการเจ็บป่วยเสียแต่เนิ่น ๆ ส่วนความเชื่อในทางศาสนาพุทธนั้น เกิดจากการที่ชาวบ้านมา ชุมนุมกัน ที่วัดใหญ่อินทาราม จังหวัดชลบุรี เพื่อนำเครื่องดนตรีใส่ ควายเทียมเกี้ยวมาพักที่วัด เพื่อจะรอกการติดกันเทศน์ในเทศกาล เทศน์มหาชาติ ขณะที่รอกเด็กเลี้ยงควายต่างก็นำควายของตนไปอาบ น้ำที่สระบริเวณวัด เมื่อต่างคนต่างพาควายของตนไปก็เกิดมีการประลองฝีมือควายเกิดขึ้น เพื่อทดสอบสุขภาพความแข็งแรงกันการแข่งขัน ในระยะแรกๆจึงเป็นเพียงการบังคับควายขณะ วิ่งในระยะที่กำหนด และห้ามตกจากหลังควาย ต่อมาจึงเชื่อว่าการวิ่งควายได้มีการพัฒนา ขึ้นเรื่อย ๆ มีการวิ่งรอบตลาด เมื่อถึงเทศกาลก่อนออกพรรษา 1 วัน ชาวบ้านร้านตลาดต่างก็จะรอกควายที่มาวิ่งมีการ ตกแต่งควายให้สวยงามและวิจิตรบรรจงมากขึ้นจนกลายเป็นประเพณีวิ่งควาย

ส่วนขั้นตอนการวิ่งควาย ในปัจจุบันเจ้าของควายจะตกแต่งควาย อย่างงดงามด้วยผ้าแพรพรรณดอกไม้หลากสี ตัวเจ้าของควายก็แต่ง ตัวอย่างงดงามแปลกตา เช่น แต่งเป็นชาวเขา ชาวอินเดียแดงหรือตกแต่งด้วยเครื่องทองประดับเพชรเหมือนเจ้าชายในลิเกละคร ที่แปลกตา แล้วนำควายมาวิ่งแข่งกัน โดยเจ้าของ เป็นผู้ชี้หลังควายไปด้วย ความสนุกอยู่ที่ท่าทางวิ่งควายที่แปลกบางคนขี่ก็ลื่นไหลตกลงมา จากหลังควายและคนดูจำนวนมากจะส่งเสียงกันดังอย่างอื้ออึง และมี



การเพิ่มประภทสุขภาพควายประภท การตกแต่งควายทั้งสวยงาม และตลกขบขัน มีการประภท นื่องนางบ้านนา ทำให้ ประเพณีวิ่งควายมีกิจกรรมมากขึ้น ชาวเกษตรกรรมต่างก็พอใจกัน พี่ชพันธ์ ัญญาหารไนไร่กำลังตกดอกออกรวง จึงค้ำนั่งถึงสัตว์ เช่น วัว ควาย ที่ได้ใช้งานไถนาเป็นเวลา หลายเดือน ควรจะได้รับความสุขตามสภาพบ้าง จึงต่างตกแต่งวัว ควายของตนให้สวยงาม เกษตรกรมีการสังสรรค์แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนมีการประภทความสมบูรณของวัวและ ควายที่เลี้ยงกัน



ภาพ 10 งานประเพณีวิ่งควาย

ที่มา: <https://sites.google.com/site/wathnthrrmpkhakhlawanxxkpanna/prapheni-canghwad-chlburi/ngan-theskal-wan-hil, 2560>

#### 2.1.10 ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง

การแห่ปราสาทผึ้ง เป็นประเพณีสำคัญงานหนึ่งในฮีตเดือนสิบเอ็ด การแห่ปราสาทผึ้งนั้นเป็นการถวายแด่องค์พระธาตุเชิงชุม สำหรับตำนานของการทำปราสาทผึ้ง มาจากคติที่เชื่อว่าเป็นการทำบุญเพื่อให้ได้ไปเกิดในภพหน้า เช่น การไปเกิดในสวรรค์ก็จะมีปราสาทอันสวยงามแวดล้อมด้วยนางฟ้าเป็นบริวาร ถ้าเกิดใหม่ในโลกมนุษย์จะมีแต่ความมั่งมีศรีสุขแต่ปัจจุบันคนอีสานถือว่าประเพณีนี้เป็นการร่วมงานบุญบนความรื่นเริงอันยิ่งใหญ่ในรอบปี เนื่องจากเป็นช่วงที่ว่างจากงานและตามตำนานอีกเรื่องหนึ่งมีว่า ในสมัยพุทธกาลเมื่อสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จไปจำพรรษาเป็นปีที่ 7 บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ประทับที่บัณฑุกัมพลศิลาอาสน์ ทรงแสดงอภิธรรมปฏิกรณ์แก่พุทธมารดา เป็นการตอบแทนพระคุณจนกระทั่งบรรลุดังโสดาบัน ครั้นถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ซึ่งเป็นวัน “มหาปวารณาออกพรรษา พระพุทธเจ้ากำหนดเสด็จสู่เมืองมนุษย์ พระอินทร์จึงเนรมิตบันได 3 ชนิด คือ บันไดทองคำ อยู่เบื้องขวา สำหรับทวยเทพเทวดาลงบันไดเงิน อยู่เบื้องซ้าย สำหรับพระพรหมลง บันไดแก้วมณี อยู่ตรงกลาง เพื่อให้พระพุทธองค์เสด็จ

เชิงบังไดทั้ง 3 นี้ ตั้งอยู่ที่ประตูเมืองสังกัสสนครในโลกมนุษย์ หัวบันไดอยู่ที่เขาสีเนคราช บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ก่อนเสด็จลงพระพุทธรูปประทับยืนบนบอดเขาสีเนคราชทำ "โลกนิเวศน์ปาฏิหาริย์" โดยทรงแลดูเบื้องบนปรากฏมีเนินเป็นอันเดียวกันถึงพรหมโลก ทรงแลดูข้างล่างก็ปรากฏมีเนินเป็นอันเดียวกันถึงอเวจีนคร ทรงแลดูรอบทิศจักรวาลหลายแสน ก็ปรากฏเนินอันเดียวกัน (สวรรค์มนุษย์ และนคร ต่างมองเห็นกัน) ซึ่งเรียกวันนี้ว่า "วันพระเจ้าเปิดโลก" ครั้นแล้วพระพุทธรูปองค์เสด็จลงทางบันไดแก้วมณี ทำวมหาพรหมกันเศวตฉัตร บรรดาเทวดาลงบันไดทองคำทางช่องขวามหาพรหมลงทางบันไดเงินเบื้องซ้าย มีมาตุลีเทพบุตรถือดอกไม้ของหอมติดตาม ครั้นเสด็จถึงประตูเมืองสังกัสสนครทรงประทับพระบาทเบื้องขวาแลก่อน นาค มนุษย์ และนรก ต่างขึ้นชมปลื้มปีติในพระพุทธรูปมี เกิดเลื่อมใสในบุญกุศลจนเกิดจินตนาการ เห็นปราสาทสวยงามใครจะไปอยู่ จึงรู้ชัดว่าการที่จะได้ไปอยู่ปราสาทอันสวยงามนั้นต้องสร้างบุญกุศล ประพฤติปฏิบัติอยู่ในหลักศีลธรรมอันดี ทำบุญตักบาตร สร้างปราสาทกองบุญนั้นในเมืองมนุษย์เสียก่อนจึงจะไปได้จากนั้น เป็นต้นมาผู้มีจิตศรัทธาในพระพุทธรูปศาสดาจึงพากันคิดสร้างสวรรค์ทำบุญปราสาทให้มีรูปร่างเหมือนวิมานบนสวรรค์มีลวดลายวิจิตรสวยงามตามยุคตามสมัยสืบต่อมา บางแห่งก็ถือว่าสร้างปราสาทฝั่งสำหรับรับเสด็จพระพุทธรูปเจ้าเมื่อเสด็จมายังโลกมนุษย์ไปสู่ที่ประทับเหตุที่มีการนำเอาซึ่งมาทำเป็นปราสาทนั้น สืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ในสมัยพุทธกาลเช่นเดียวกันซึ่งในหนังสือธรรมบทภาค 1 กล่าวว่เมื่อพระพุทธรูปเจ้าเสด็จไปจำพรรษาที่ดงไม้สาละใหญ่ ที่ป่ารักขิตวัน ใกล้บ้านपालิโดยกินในพรรษาที่ 9 โดยช้างपालิโดยก็กับถึงเป็นผู้อุปัฏฐากไม่มีมนุษย์อยู่เลยตลอด 3 เดือน ช้างจัดน้ำและผลไม้มาถวาย ส่วนสิ่งอาหารวางฝั่งมาถวาย เมื่อพระองค์ทรงรับแล้วเสวยถึงเห็นก็ดีใจมากไปจับกิ่งไม้เขย่าด้วยความดีใจ บังเอิญกิ่งไม้หักลงนั้นตกลงมาถูกตอเสียบอกตาย และได้ไปเกิดเป็นเทพบุตรบนปราสาทวิมานสูง 30 โยชน์ ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

ครั้นถึงวันมหาปวารณาออกพรรษา พระพุทธรูปเจ้าตรัสลาช้างแล้วเสด็จเข้าสู่เมืองโกสัมพี ต่อไปข้างคิดถึงพระพุทธรูปเจ้ามากจนหัวใจแตกสลาย ไปเกิดบนปราสาทวิมานสูง 30 โยชน์ พระพุทธรูปเจ้าทรงนึกถึงคุณความดีของช้างและสิง จึงทรงนำเอารวงฝั่งมาทำเป็นดอกประดับในโครงปราสาทตามจินตนาการเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ช้างและสิง ในกาลต่อมา ชาวพุทธจึงได้ถือเป็นแนวทางจัดสร้างปราสาทฝั่ง เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาและสร้างกุศลสืบมา โดยถือเอาวันออกพรรษาเป็นวันประเพณีถวายปราสาทฝั่ง ปัจจุบันประเพณีถวายปราสาทฝั่งยังมีอยู่ในภาคอีสานหลายจังหวัด แต่จังหวัดที่มีการถวายปราสาทฝั่ง โดยจัดชบวนแห่อย่างยิ่งใหญ่ ได้แก่ จังหวัดสกลนคร การแห่ปราสาทฝั่งของชาวสกลนครนี้กล่าวกันว่ามีมาตั้งแต่ครั้งสมัย พระเจ้าสุวรรณภิงคารโปรดให้ข้าราชการบริพารจัดทำ "ตันเมือง" (ตันฝั่ง) ขึ้นในวันออกพรรษาแล้วแห่แหนไปยังวัดพระธาตุเชิงชุมเป็นพุทธบูชา ชาวสกลนครจึงยังคงสืบทอดปฏิบัติมาจนทุกวันนี้ ในงานนี้นอกจากจะมีการแห่ปราสาทฝั่งแล้วยังมีการแข่งเรือด้วย ส่วนความเชื่อในการสร้างปราสาทฝั่งจากเรื่องไตรภูมิในพุทธศาสนา ซึ่งเป็นคำสอนที่มีปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาที่ว่าด้วยการที่มนุษย์ต้องเวียนว่ายตายเกิดในโลกภูมิต่าง ๆ ที่มีวิมานปราสาทเป็นเรือนที่อยู่อาศัยอย่างสะดวกสบาย และยังมีกล่าวในคัมภีร์มาเลยยเทวตวัตฤตฤติได้กล่าวถึงพระมาลัยอรหันต์ ซึ่งเป็นพุทธสาวกองค์หนึ่ง ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่เคยไปเทศนาโปรดสัตว์ในนรกภูมิ และได้เสด็จขึ้นไปบนสวรรค์ เพื่อให้วงศ์พระโพธิสัตว์ศรีอาริยมตไตรยที่จะเสด็จมาตรัสรู้เป็นองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคตกาล หลังจากนั้นพระมาลัย

อรหันต์ได้เทศนาโปรดแก่พุทธศาสนิกชน เพื่อให้ทราบถึงวิธีการสร้างบุญกุศล เพื่อที่จะได้ไปเกิดบนสวรรค์ รวมทั้งการสร้างอาคารศาสนสถานถวายเป็นพุทธบูชา นั้นเป็นหนทางหนึ่งที่เป็นอานิสงส์ นำพาให้ได้ไปเกิดบนสวรรค์ มีวิมานเป็นที่อยู่อาศัย และมีเหล่านางฟ้าเป็นบริวาร ความเชื่อเรื่อง ภูตผีวิญญาณ เป็นความเชื่อพื้นบ้านที่ทำให้ชาวอีสาน ถือเป็นปรัชญาคติที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างปราสาทผึ้ง คือ ความเชื่อที่ว่าคนที่ตายไปแล้วดวงวิญญาณก็ยังคงต้องการสิ่งต่างๆ เช่นเดียวกับ เมื่อครั้งที่ยังมีชีวิตอยู่เป็นคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการต้องการที่อยู่อาศัย ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้มีการประกอบพิธีเช่นสรงดวงวิญญาณ ตลอดจนการสร้างเรือนจำลองในลักษณะของศาลหรือหอผี เพื่ออุทิศส่วนกุศล จากการสร้างปราสาทผึ้งแก่ดวงวิญญาณบรรพบุรุษ หรือเจ้ากรรมนายเวรผู้ล่วงลับ

นอกจากนี้ยังมีกล่าวไว้ในตำนานเรื่องหนองหาน (สกลนคร)ว่า ในสมัยขอมเรืองอำนาจและครองเมืองหนองหาน ในแผ่นดินพระเจ้าสุวรรณภิงคาร ได้โปรดให้ข้าราชการบริพารทำต้นผึ้งหรือปราสาทผึ้งในวันออกพรรษา เพื่อแก้ภัยที่วัดเชิงชุม (วัดพระธาตุเชิงชุมวรมหาวิหาร) จากนั้นเมืองหนองหานได้จัดปราสาทผึ้งต่อกันมาทุกปี ส่วนในสมัยรัตนโกสินทร์ มีพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เรื่องเที่ยวที่ต่างๆ ภาค 4 ว่าด้วยมณฑลนครราชสีมา มณฑลอุดร และมณฑลร้อยเอ็ด เมื่อ ร.ศ. 125 (2449) มีความตอนหนึ่งกล่าวถึงการแห่ปราสาทผึ้งรอบองค์พระธาตุพนม เมืองนครพนมดังนี้ "เวลาบ่าย 4 โมง ราษฎรแห่ปราสาทผึ้งและบั้งไฟ (บั้งไฟ) เป็นกระบวนใหญ่เข้าประตูขามหาเศรษฐี ด้านตะวันตก แห่ประทักษิณองค์พระธาตุสามรอบ กระบวนหน้านั้นคือ ผู้ชายและเด็กเดินข้างหน้าหมู่หนึ่ง แล้วมีพิณพาทย์ต่อไปถึงบุษบกมีเทียนที่ผึ้งใหญ่ 4 เล่มในบุษบก แล้วมีรถบั้งไฟ (บั้งไฟ) ต่อมาปราสาทผึ้ง คือ แต่งหยวกกล้วยเป็นรูปปราสาทแล้วมีดอกไม้ ทำที่ผึ้งเป็นเครื่องประดับ มีพิณพาทย์ ส่องกลอง แวดล้อมแห่มา และมีชายหญิงเดินตามเป็นตอนๆ กันหลายหมู่ และมีกระจาดประดับประดา อย่างกระจาดผ้าป่าห้อยด้วยไส้เทียน และไหมเช็ด เมื่อกระบวนแห่ครบสามรอบแล้ว ได้นำปราสาทผึ้งไปตั้งถวายพระมหาธาตุ ราษฎรก็นั่งประชุมกันเป็นหมู่ๆ ในลานพระมหาธาตุคอยข้าพเจ้าจุดเทียนนมัสการแล้วรับศีลด้วยกัน พระสงฆ์มีพระครูวิโรจน์รัตโนบลเป็นประธานเจริญพระพุทธมนต์ เวลาค่ำมีการเดินเทียนและจุดบั้งไฟ ดอกไม้พุ่ม และมีเทศน์กัณฑ์หนึ่ง" จากพระนิพนธ์ดังกล่าวเห็นได้ว่าประเพณีแห่ปราสาทผึ้งได้มีการถือปฏิบัติมาช้านานแล้ว และมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาด้วย

กำหนดงาน

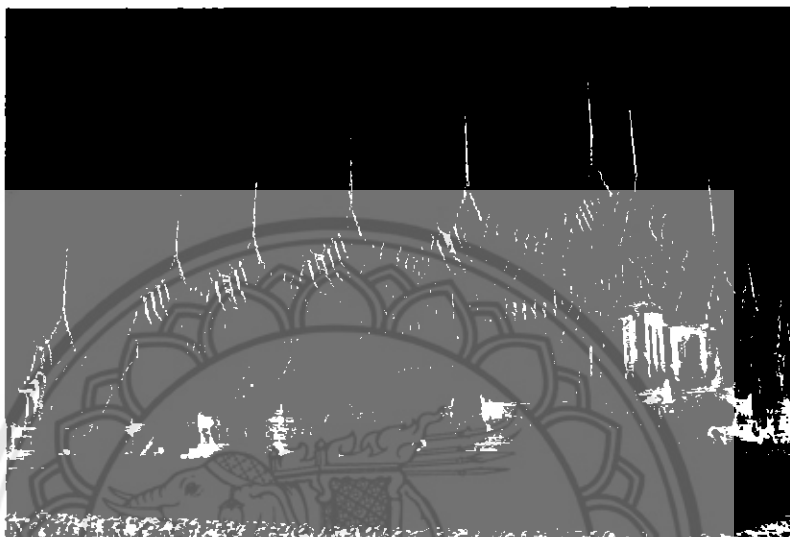
จัดตั้งแต่ วันขึ้น 10-14 ค่ำ ส่วนวันแห่คือวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี ณ วัดพระธาตุเชิงชุมวรมหาวิหาร อำเภอเมือง

#### 2.1.10.1 พิธีกรรม / กิจกรรม

รูปทรงของปราสาทผึ้ง สามารถแบ่งตามลักษณะได้ 4 แบบ คือ ปราสาทผึ้งทรงพระธาตุ ทรงหอผี ทรงบุษบก และทรงจตุรมุข

1) ปราสาทผึ้งทรงพระธาตุ ลักษณะโดยรวมคล้ายกับพระสถูปเจดีย์ หรือพระธาตุที่ปรากฏในบริเวณภาคอีสาน และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คือ

เป็นเจดีย์ทรงสี่เหลี่ยม หรือบางที่เรียกว่า เจดีย์ทรงดอกบัวเหลี่ยม เช่นพระธาตุพนม พระธาตุเชิงชุม พระธาตุศรีสองรัก พระธาตุบังพวน เป็นต้น ปราสาทผึ้งรูปทรงนี้จากหลักฐานภาพถ่ายจากกองจดหมายเหตุแห่งชาติ สันนิษฐานว่า น่าจะมีการกระทำอยู่ในช่วง พ.ศ.2449 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน



ภาพ 11 ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง

ที่มา: <https://sites.google.com/site/bagamzone/naeana-canghwad-sklnkhr-1/naeana-canghwad-sklnkhr, 2560>

2) ปราสาทผึ้งทรงหอผี เป็นปราสาทผึ้งที่สร้างขึ้นเลียนแบบอาคารเรือนที่อยู่อาศัยแบบพื้นเมืองของชาวอีสาน แต่สร้างให้มีขนาดเล็กเป็นลักษณะของเรือนจำลอง ปราสาทผึ้งแบบทรงหอผีมีลักษณะเช่นเดียวกับศาลพระภูมิ ศาลมเหศักดิ์ หรือศาลปู่ตา ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ในชนบท ซึ่งศาลต่าง ๆ เหล่านี้มีลักษณะโดยรวมจำลองรูปแบบมาจากอาคารเรือนที่อยู่อาศัย การสร้างปราสาทผึ้งทรงหอผีได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เมื่อประมาณปี พ.ศ.2473 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

3) ปราสาทผึ้งทรงบุษบก เป็นปราสาทที่สร้างขึ้นจำลองจากบุษบก บุษบกเป็นเรือนเครื่องยอดขนาดเล็ก หลังคาทรงมณฑป ตัวเรือนโปร่ง มีฐานทึบ และเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ลักษณะคล้ายกับบุษบกธรรมาสน์ ชาวอีสานเรียกว่า หอธรรมาสน์ หรือ ธรรมาสน์เทศน์

4) ปราสาทผึ้งทรงจตุรมุข เป็นปราสาทผึ้งที่จำลองแบบมาจากปราสาทราชมณฑลในพระบรมมหาราชวัง เป็นอาคารจำลองขนาดเล็กทรงจตุรมุข มีแผนผังเป็นรูปกากบาท มีสันหลังคาจั่ว ชั้นบนอยู่ในระดับเดียวกัน และออกมุขเสมอกันทั้งสี่ด้าน ที่หลังคามีจั่วหรือหน้าบันประจำมุขด้านละจั่วหรือด้านละหนึ่งหน้าบัน ด้วยเหตุที่มีการออกมุขทั้งสี่ด้าน และประกอบด้วยหน้าบันสี่ด้านจึงเรียกว่าทรงจตุรมุข ซึ่งเป็นอาคารที่มีเรือนยอดเป็นชั้นสูง เช่นเดียวกับอาคารประเภทบุษบก และมีการออกมุขทั้งสี่ด้านที่หลังคาทรงจั่ว

งานเริ่มจากวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 11 เรียกว่า วันโฮม หรือวันรวม เป็นการรวบรวมปราสาท ผึ่งจากคุ้มวัดต่าง ๆ ที่บริเวณวัด แต่ละคุ้มจะประจำอยู่คุ้มของตัวเองรอบ ๆ กำแพงวัด และพอถึง วันรุ่งขึ้นซึ่งเป็นวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 มีการทำบุญตักบาตร เสร็จแล้วก็จะจัดขบวนแห่ปราสาทผึ่ง ในแต่ละขบวนแห่ด้วยเกวียน แต่ใช้คนลากแทนวัว แต่ละปราสาทผึ่งมีนางฟ้าหรือเทพีนั่งอยู่ตอน หน้าของเกวียน ตรงกลางเป็นปราสาทผึ่ง ขบวนแห่มีพิณ กลอง ฆ้อง ตามด้วยขบวนคนหนุ่มคน สาว และคนเฒ่าคนแก่ ถือ รูปเทียน ประนมมือ แห่ครบ 3 รอบ ก็ถวายแก่ทางวัด ปัจจุบันการทำ ปราสาทผึ่งและขบวนแห่เปลี่ยนแปลงไปมาก รูปทรงของปราสาทผึ่งและการประดับประดาวิจิตร พิสดาร มีการออกแบบลวดลายต่าง ๆ ไม่เหมือนในอดีต ขบวนแห่ที่เคยใช้เกวียนก็เปลี่ยนมาใช้ รถยนต์แทน และเปลี่ยนสถานที่รวมขบวนจากบริเวณวัดเป็นสนาม ขบวนแห่ยาวเป็นกิโลเมตร มีสิ่ง ใหม่ ๆ เพิ่มในขบวนแห่ปราสาทผึ่ง คือ การแสดงเกี่ยวกับประเพณีโบราณของชาวอีสาน เช่น รำมวย โบราณ พิณผู้ไท ไล้ทั้งบั้ง บุญข้าวสาก บุญข้าวประดับดิน การดำข้าว การปรุงยาสมัยโบราณ การ แข่งเรือ และการแสดงความเชื่อทางไสยศาสตร์ เช่น การไล้ผีปอบ การปลุกพระ ตลอดจนการแสดง นรท สวรรค์ ประเพณีแห่ปราสาทผึ่งที่ถือปฏิบัติในวันออกพรรษามีอยู่สี่แห่ง ได้แก่ อำเภอคำชะอี จังหวัดเลย อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, และอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

#### 2.1.11 ประเพณีบุญผะเหวด

บุญผะเหวด หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า บุญมหาชาติ เป็นประเพณีบุญตามฮีตสิบสอง ของชาวอีสาน แต่ถ้าถือเป็นเรื่องทาน ก็เป็นประเพณีการบริจาคทานครั้งยิ่งใหญ่ ก็พอจะอนุมานได้ถึงสภาพทั่วไป ของชาวอีสานว่า ดอกจิก ดอกจาน บานราวต้นเดือน 3 พุทธศาสนิกชนจะ เก็บดอกไม้เหล่านี้ มาร้อยเป็นมาลัยเพื่อตกแต่งศาลาการเปรียญสำหรับบุญมหาชาติและในงานนี้ ก็จะมีการเทศน์มหาชาติ ซึ่งถือว่าเป็นงานอันศักดิ์สิทธิ์ผู้ใดฟังเทศน์มหาชาติจบภายในวันเดียว และ บำเพ็ญคุณงามความดี จะได้านิสงส์ไปเกิดในภพหน้า บุญพระเวส หรือ บุญมหาชาติ ซึ่งเป็นการ ทำบุญในเดือนสี่ บางครั้งก็เรียก “ บุญเดือนสี่ ” ในบางท้องถิ่นจะทำบุญเดือนนี้ในเดือนสามรวมกับ บุญข้าวจีและบุญกุ่มข้าวใหญ่ ให้เป็นบุญเดียวกันส่วนเดือนสี่ก็เว้นไว้ บุญผะเหวดส่วนมากจะ กระทำกันในเดือนสี่ แต่จะกำหนดเอาไว้วันใดนั้นแล้วแต่ความพร้อม เพราะจะต้องมีการ ปรีกษาหารี้อและลงมติกันระหว่างผู้นำในหมู่บ้าน เช่น ผู้อาวโธ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และพระสงฆ์ ตลอดจนผู้ทรงวุฒิต่าง ๆ ในหมู่บ้านการทำบุญผะเหวด เป็นการทำบุญเนื่องด้วยการรำลึกถึงอดีตชาติ สุดท้ายของพระพุทธเจ้าที่ได้เกิดมาเป็นพระเวสสันดร และได้บำเพ็ญทานบารมีอย่างแก่กล้า บรรพ บุรุษชาวอีสานได้นำมาประสมประสานกับการละเล่นพื้นบ้านให้เกิดความสนุกสนานรื่นเริง ตาม นิสัยรักสนุกของชาวอีสานแต่กำเนิดนั่นเอง การกำหนดวันงาน มี 2 วัน คือ วันโฮม (วันรวม) และ วันฟังเทศน์ ในวันโฮมฝ่ายสตรีแม่บ้านทั้งหลาย จะเป็นผู้จัดบ้านเรือนไว้รับแขกบ้านอื่นและสตรีทำ ข้าว ปูน (ขนมจีน) ไว้ทุกบ้านเรือน เตรียมของหวาน หมากพลู บุหรี่ และที่นอนไว้คอยรับแขกด้วย เพราะอาจจะจะมีผู้มาพักค้างคืน ส่วนฝ่ายชายซึ่งเป็นพ่อบ้านจะพากันไปเตรียมไว้ที่วัด จัดสถานที่ ทำ ที่ฟังเทศน์ ประดับประดาธรรมาสน์ ปักธงทิวไว้รอบวัด และทำที่หออุปคุต รูปนก รูปสัตว์ ขวานไว้ที่ ศาลาการเปรียญ สำหรับพระภิกษุ-สามเณร ก็เตรียมสถานที่ต้อนรับพระภิกษุสามเณร ที่มาจาก บ้านอื่น ที่จะต้องมาพักแรมเพื่อร่วมเทศน์ในวันรุ่งขึ้นพิธีแห่อุปคุต ในตอนเย็นของวันรวม จะมีการ

อัญเชิญพระอุปัชฌาย์จากแหล่งน้ำมาสู่ศาลาวัด มีเรื่องราวกล่าวไว้ว่า ในอดีตพระอุปัชฌาย์ ซึ่งเป็นพระเถระผู้ทรงฤทธิ นิมิตตฤทธิ อยู่กลางแม่น้ำใหญ่ สามารถปราบภูตผีปีศาจได้ ครั้งสมัย พระเจ้าอโศกมหาราช ได้รวบรวมพระบรมสารีริกธาตุของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจากที่ต่าง ๆ มาบรรจุไว้ในสถูปเจดีย์ที่พระองค์ทรงสร้างขึ้นใหม่ เสร็จแล้วจะทำการฉลองจึงทรงปริวิตกถึงมารผู้เป็นศัตรูคู่เวรของพระพุทธเจ้าจึงทรงรับสั่งให้ไปนิมนต์พระอุปัชฌาย์มาในพิธีฉลองนั้น เมื่อมารรู้ว่าพระเจ้าอโศกมหาราชจะฉลองสถูปเจดีย์ก็มาแสดงฤทธิโต้ตอบกับพระอุปัชฌาย์ ครั้งสุดท้ายพระอุปัชฌาย์ได้เนรมิตหนังสือขานเนา ผูกแขนค่อมารไว้ มารไม่สามารถแก้ให้หลุดได้ในที่สุดมารก็ยอมแพ้ พระอุปัชฌาย์จึงแก้หนังสือขานออกจากค่อมารและนำเอาตัวไปกักขังไว้บนยอดเขา การฉลองพระสถูปเจดีย์ ครั้งนั้นจึงปลอดภัยและสำเร็จลงด้วยดี ดังนั้น บุญผะเหวดจึงนำเรื่องราวของพระอุปัชฌาย์มาเกี่ยวข้อง โดยถือความเชื่อจากเรื่องราวดังกล่าวนั้น จัดเป็นหอเล็ก ๆ ข้างในบรรจจุรัฐบริหารไว้ครบชุด เรียกว่า " หออุปัชฌาย์ " ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันออกของศาลาการเปรียญ เพื่อให้งานบุญผะเหวดมีความสงบเรียบร้อยด้วยประการทั้งปวงการทำบุญผะเหวด มีกิจกรรมเป็นขั้นตอน ดังนี้ 1. การใส่หนังสือ เมื่อได้กำหนดวันงานแล้ว จะกำหนดการใส่หนังสือคือเอาหนังสือโบลานหรือ "ลำผะเหวด" มาแบ่งย่อย ๆ ออกประมาณ 30-40 ผูกเป็นชุดแล้วนำเอาหนังสือที่แบ่งไว้ นั้น ไปให้ตามวัดต่าง ๆ เพื่อพระสงฆ์จากวัดนั้น ๆ จะนำไปเทศน์ตามวันที่กำหนดไว้โดยที่พระจะทราบเองว่าโบลานชุดของตัวเองได้มานี่อยู่กัณฑ์ไหน เมื่อถึงผูกของตนก็จะนำขึ้นไปเทศน์และทั้งหมดนั้นจะเป็นอักษรตัวธรรมการกระทำเช่นนี้เรียกว่า "การใส่หนังสือ" 2. การแห่ผะเหวด และ การแห่ข้าวพันก้อน ในตอนเย็นของวันโฮมจะมีการไปรวมกันที่ใดที่หนึ่ง ซึ่งสมมติกันว่าเป็นป่า ตามเรื่องราวในพระเวสสันดรชาดกและพากันแห่ผ้าซึ่งเขียนภาพเป็นเรื่องราวพระเวสสันดรชาดกทั้ง 13 กัณฑ์ เข้าสู่หมู่บ้าน ตามระยะทางจะมีผู้ตั้งหม้อน้ำหอมไว้ สำหรับให้ผู้แห่ผะเหวดไว้เอาดอกไม้จุ่มเป็นการบูชาพระเวสสันดร พอถึงบริเวณวัดก็จะนำผ้าไปขึงไว้บริเวณรอบศาลาการเปรียญหมู่บ้านบางแห่งจะแห่ข้าวพันก้อนไปด้วย แต่ส่วนใหญ่นิยมแห่ข้าวพันก้อนในตอนเช้ามีดของวันรุ่งขึ้น " ข้าวพันก้อน " หมายถึง ข้าวเหนียวทำเป็นก้อนเล็ก ๆ โดยการแบ่งคนละกัณฑ์ หรือ คุ่มละ 5 กัณฑ์ ก็ได้ แล้วไปจัดทำข้าวมาตามจำนวนพระคาถาในแต่ละกัณฑ์บ้านละเล็กบ้านละน้อยเข้ากันได้ 1000 ก้อน และนำมาถวายพุทธบูชา ในวันเทศน์มหาชาติ เป็นการบูชา " พระคาถา " นอกจากนี้ยังมีธงทิวอีก 1000 ผืนซึ่งมีจุดประสงค์ให้ครบ 1000 คาถาเหมือนกับ ข้าวพันก้อน จะปักไว้หน้าพระ พุทธรูป หรือ ตามธรรมมาสน์ หรือ วางไว้ตามต้นเสาธงทิว ธงทิว ทำเป็นรูปช้าง ม้า เจดีย์ และอื่น ๆ ซึ่งให้ยาวประมาณ 10 เมตร บั๊กอยู่บนรอบบริเวณวัด

เรื่อง พระเวสสันดร มีคติสอนใจหลายประการ โดยเฉพาะเรื่องทานบารมี ทำให้คนฟังมีความซาบซึ้งในเนื้อหาและสนุกสนานในทำนองเทศน์ไปด้วย การเทศน์ ทำนองดังกล่าว เรียกว่า " แห่ผะเหวด " ชาวบ้านจะไปนิมนต์พระเสียดีมาเป็นพิเศษเรียกว่า " เทศน์เสียดี " พระนักเทศน์เสียดีเก่า ๆ เป็นพระนักเทศน์อาชีพ มีผู้ฟังนิยมมากเหมือนกับ " หมอลำ " ที่ลำเก้ง ๆ ชาวอีสานถือคติว่าผู้ใดฟังเทศน์มหาชาติครบพันพระคาถาในวันเดียว ผู้นั้นจะมีบุญบารมีมากไม่ตกนรก และจะได้ไปเกิดในสมัยของพระพุทธเจ้าองค์สุดท้าย คือ พระศรีอริยเมตไตรยหรือที่ชาวอีสานเรียกว่า พระศรีอารยการเทศน์มหาชาตินั้นในอดีตจะเทศน์ให้จบทั้งพระพันคาถาในวันเดียว ตั้งแต่เวลาเช้ามีดจนถึงค่ำมีดเลยทีเดียว

1. การแห่พระอุปคุต จากแหล่งน้ำสู่อุทิศพระอุปคุตบนศาลาที่จะมีการเทศน์มหาชาติ
2. การเทศน์มหาชาติ 13 กัณฑ์ โดยจะเริ่มตั้งแต่เช้า-เย็น
3. การแห่กัณฑ์หลอน ในขณะที่พระภิกษูกำลังเทศน์มหาชาติอยู่นั้น ชาวบ้านจะแบ่งเป็นกลุ่มๆ หาคนตรีพื้นบ้าน แห่กันไปในหมู่บ้าน เพื่อเรียไรทรัพย์สินเงินทองของชาวบ้านมาทำเป็นกัณฑ์เทศน์ เมื่อรวบรวมได้พอสมควรแล้ว ก็จะแห่เข้ามาในวัดโดยไม่บอกกล่าวไว้ล่วงหน้า กัณฑ์เทศน์ที่ลักลอบเข้ามาเช่นนี้ เรียกว่า " กัณฑ์หลอน " ส่วนมากกัณฑ์หลอนจะเข้ามาตอนบ่ายหรือตอนค่ำ ซึ่งมักจะไม่ตรงกับการเทศน์ กัณฑ์มหัทธิกรรม ชูชก มหาราช ถ้ากัณฑ์หลอนเข้ามาในช่วงพระรูปใดกำลังเทศน์อยู่พระรูปนั้นก็ได้รับกัณฑ์หลอนนั่นเองบุญผะเหวดนี้ นิยมกระทำกันในภาคอีสานจนถึงปัจจุบันนี้ โดยเฉพาะ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ส่งเสริมขึ้นมากเป็นพิเศษ ให้เป็นงานเทศกาลประจำปีของจังหวัดและมีโครงการของหน่วยงานราชการ และหน่วยงานเอกชนเข้าร่วมอีกมากมาย เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวชมงานเพิ่มจำนวนขึ้นทุกปี เป็นบุญประเพณีที่มีการเทศน์มหาชาติเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ของจังหวัดร้อยเอ็ด โดยเฉพาะจังหวัดได้กำหนดให้เป็นงานประเพณีประจำปีของจังหวัดและจัดได้ยิ่งใหญ่มากเป็นไปตามฮีต 12 คือหมายถึงเดือนสี่มีการทำบุญผะเหวดดังกล่าวไว้ในฮีตว่า

ฮีตหนึ่ง พอถึงเดือนสี่ได้ให้เก็บดอกบุปผา หามาลา

ดวงหอมสุตณเก็บไว้

อย่าได้ไล่คองนี้เสียศรีบุญเปล่า

หาเอาตากแดดไว้ได้ทำแท่นสูคน

อย่าได้ไล่หนีเว้นแนวคองตั้งแต่เก่า

ไฟทั้งหลายลิเล้นเข้าเผาบ้านลิเลื่อมสูญได้

มูลเหตุแห่งการทำมีกล่าวไว้ในหนังสือมาลัยหมื่นมาลัยแสนว่า ครั้งหนึ่งพระมาลัยให้ไปไหว้พระธาตุเกษแก้วจุฬามณีบนสวรวรค์ชั้นดาวดึงส์ ได้พบและสนทนากับพระศรีอาริยมุตไตรย พระโพธิสัตว์ ผู้ซึ่งจะได้จุติกาลลงมาเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต ทราบความประสงค์ของมนุษย์จากพระมาลัยแล้วจึงสั่งความกับพระมาลัยว่า "หากใครต้องการจะพบและเกิดในสมัยพระศรีอาริย์ ให้ทำแต่ความดี อย่าฆ่าพ่อตีแม่ สมณชี พรหมณ์ ครูอาจารย์ อย่าทำร้ายพระพุทธเจ้า อย่ายุยงสงฆ์ให้แตกกัน และต้องฟังเทศน์มหาชาติให้จบทุกกัณฑ์ในวันเดียว ท่านทั้งหลายจะได้เกิดร่วมและพบพระองค์" ด้วยเหตุนี้เอง ชาวร้อยเอ็ดจึงได้พากันทำบุญผะเหวดและไปฟังเทศน์มหาชาติทุกปี โดยกำหนดเอาวันศุกร์ วันเสาร์ และวันอาทิตย์แรกของเดือนมีนาคมเป็นวันจัดงาน

ขึ้นตอนพิธีทำ

เมื่อกำหนดวันจัดงาน ชาวบ้านจะช่วยกันหาดอกไม้มาตากแห้งไว้ ช่วยกันฝานดอกโน (ทำจากลำต้นหมอน) งานนี้เป็นงานใหญ่ทำติดต่อกัน 3 วัน

วันแรกของงาน ตอนเย็น (บ่าย ๆ) จะมีการแห่พระอุปคุตรอบบ้านให้ชาวบ้านได้สักการบูชา แล้วนำไปประดิษฐานไว้ห่ออุปคุต ภายในบริเวณงานเพราะเชื่อว่าเป็นพระเถระ ผู้มีฤทธิ์ นิรมิตกุฎิ อยู่กลางแม่น้ำมหาสมุทร สามารถขจัดเภทภัยทั้งมวลได้

วันที่ 2 ของงานเป็นการแห่พระเวสสันดรเข้าเมือง แต่ละคุ้มวัดจะจัดขบวนแห่ แต่ละกัณฑ์ ทั้ง 13 กัณฑ์แห่รอบเมือง ตอนเย็นมีมหรสพสมโภช ในวันที่ 2 ที่ 3 ชาวร้อยเอ็ดจะมี โรงทานเลี้ยง

ข้าวปั้นบุญผะเหวด ผู้คนที่มาในงานกินได้ตลอดเวลา (ฟรี) มีชาวบ้านร้านค้า และ หน่วยงานราชการมาตั้งโรงทานมากมาย

วันที่ 3 ของงานเริ่มตั้งแต่เช้ามีดี ประมาณตี 4 ชาวบ้านจะนำข้าวเหนียวมาปั้นเสียบไม้จำนวน 1,000 ก้อน เพื่อเอาบูชาภัณฑ์เทศน์ คาถาพัน เรียกว่า"ข้าวพันก้อน" ชาวบ้าน จะพากันแห่ข้าวพันก้อนรอบศาลาวัด มีหัวหน้ากล่าวคำบูชา ดังนี้ "นะโม นะโม จอมไตรปิฎก ยกออกมาเทศนาธรรม ชันหมากเบ็งงานสะพาส ข้าวพันก้อนอาตมบูชา ซาเฮาซา สามดวงยอดแก้ว ข้าไหว้แล้วถวายอาตมบูชา สาธุ" ว่าดังนี้ไปเรื่อย ๆ จนครบ 3 จบ แล้วนำขึ้นไปศาลาโรงธรรม แล้วญาติโยมพากันทำวัตรเช้า อารธนาศีลาอารธนาเทศน์ โดยอารธนาเทศน์พระเวสโดยเฉพาะ การอารธนาเทศน์พระเวสนั้น ถ้าไม่ต้องว่ายาวจะตัดบทสั้นๆ ก็ได้ ให้ขึ้นตรง "อาทิกัลยาณังฯ เปฯ อารธนัง กโรม" เท่านั้นก็ได้ แล้วพระสงฆ์จะเริ่มเทศน์สังกาด เป็นการพรรณนาอายุกาลของพระพุทธศาสนาเริ่มแต่ต้นจนถึงอันตรธาน เมื่อเทศน์สังกาดจบแล้วจึงเริ่มเทศน์กัณฑ์เทศพรไปจนจบนครกัณฑ์ อันเป็นกัณฑ์ที่ 13 เทศน์แต่เช้ามีดีไปจนค่ำ จบแล้วจัดขันขอมมาโทษพระสงฆ์ให้พรเป็นเสร็จพิธี ในวันที่ 3 นี้เอง ชาวบ้านชาวเมืองจะแห่กัณฑ์หลอนมาร่วมถวายกัณฑ์เทศน์ตลอดทั้งวัดกัณฑ์เทศน์จะมี 2 ลักษณะ

กัณฑ์หลอน เป็นการแห่กัณฑ์เทศน์มา ถึงบริเวณที่พระกำลังเทศน์ก็ถวายกัณฑ์เทศน์โดยไม่เจาะจงว่าจะเป็นพระสงฆ์รูปใด

กัณฑ์จอบ เป็นกัณฑ์เทศน์ที่กลุ่มผู้ถวายปรารภจะถวายเฉพาะภิกษุที่ตนชอบ เคารพศรัทธา จึงมีการส่งคนไปสอดแนมว่าขึ้นเทศน์หรือยัง ภาษาอีสานเรียกว่า "จอบ" แอบดู จึงเรียกกัณฑ์เทศน์ประเภทนี้ว่า "กัณฑ์จอบ"

เนื้อหา กัณฑ์เทศน์มหาชาติทั้ง 13 กัณฑ์โดยย่อมาเล่าแบบเบา ๆ บ้าน ๆ มีดังนี้

1. กัณฑ์เทศพร ว่าด้วยเรื่องพระพุทธเจ้าหวนกลับบ้านเกิดเมืองนอนคือเมืองกบิลพัสดุ์ อยู่วัดต้นไทรย่อย ได้แสดงฤทธิ์แก่มวลญาติเกิดฝนตกลงมาท่าใหญ่ พระสาวกเห็นเป็นอัศจรรย์ได้ถามและพระองค์ก็เล่านิทานเมื่อครั้งเกิดเป็นพระเวสสันดร

2. กัณฑ์นิมพานต์ ว่าด้วยเรื่องเทพธิดาลงมาเกิดเป็นลูกกษัตริย์มีทราซได้ชื่อว่า ผุสดี พออายุ 16 ปีได้แต่งงานกับพระเจ้ากรุงสทศย์เมืองสีพี เกิดมีครรภ์พอครบ 10 เดือนพระนางผุสดีก็คลอดพระโอรสตั้งนามว่าพระเวสสันดร มีช้างคู่บารมีชื่อปัจฉัยนาเคน พออายุ 16 ปีก็แต่งงานกับพระนางมัทรี มีลูกน้อยชื่อชาลีและกัณฑ์ต่อมาเมืองกลิงคะเกิดข้าวยากหมากแพง ชาวเมืองมาขอช้างจากพระเวสสันดร พระองค์ให้ทานช้าง ทำให้ชาวเมืองไม่พอใจไปขอพระเจ้ากรุงสทศย์ให้เนรเทศพระเวสสันดรไปเขาวงกต

3. กัณฑ์ทานกัณฑ์ ว่าด้วยเรื่องพระมารดาร้องขอภัยโทษพระเวสสันดรแต่ผิดหวัง พระเวสสันดรให้ทานใหญ่แล้วขออาลาไป

4. กัณฑ์วนปเวสน์ ว่าด้วยเรื่อง 4 กษัตริย์เดินทางไปเขาวงกต แคว้นเจตราช พระเจ้าเจตราชสั่งให้พราหมณ์บุตรรักษาด่านไว้ไม่ให้ผู้ใดเข้าไปรบกวนพระเวสสันดร

5. กัณฑ์ชูชก ว่าด้วยเรื่องเตมาชูชกขอทานได้เอาไปฝากเพื่อน พอมาทวงคืนเพื่อนได้ใช้เงินหมดแล้วเลยยกลูกสาวชื่ออมิตตดา ต่อมานางให้ชูชกไปขอชาลีกลับมาเพื่อเอามาเป็นทาสรับใช้



6. กัณฑ์จุลพน ว่าด้วยเรื่องป่าน้อยชูชกไปเจอพรานเจตบุตรหลงให้เชื่อว่านำสารของพระเจ้ากรุงสุโขทัยมาส่งให้พระเวสสันดรเพื่อกลับคืนพระนครและพรานป่าก็เชื่อด้วยนะ

7. กัณฑ์มหาพน ว่าด้วยเรื่องป่าใหญ่ที่ชูชกไปพบพระอุตุฤๅษีหลงว่าเป็นนักบวชจะมาคุยธรรมะกับพระเวสสันดร พระฤๅษีก็หลงเชื่อให้ที่พักค้างคืนข้ามอกแนะนำเส้นทาง ไปเขาวงกตด้วย

8. กัณฑ์กุมาร ว่าด้วยเรื่อง ชูชกไปถึงที่อยู่พระเวสสันดรช่วงพระนางมัทรีไปป่าหาผลไม้ก็รีบไปขอสองลูกน้อย ทั้งซาลีและกัณหาได้ยินพากันหนีลงไป ในสระบัวบังกายไว้ พระองค์ไปเรียกหาเอามาฝากให้ชูชก

9. กัณฑ์มัทรี ว่าด้วยเรื่อง พระอินทร์สั่งให้เทวดาแปลงกายมาเป็น 3 เสือขวางทางไม่ให้พระนางมัทรีกลับมาทันเหตุการณ์การยกลูกให้เป็นทาน เมื่อกลับมาถึงหาลูกน้อยไม่พบ พระเวสสันดรก็ไม่ตอบ พระนางเป็นลมสลบเมื่อฟื้นขึ้นมาพระเวสสันดรเลยบอกความจริง

10. กัณฑ์สักกบรรพ ว่าด้วยเรื่องพระอินทร์แปลงกายเป็นพรานหม่อมมาขอพระนางมัทรี เมื่อพระเวสสันดรยกให้แล้วก็ฝากไว้ให้รับใช้พระเวสสันดรตามเดิมแล้วปรากฏตนเป็นพระอินทร์

11. กัณฑ์มหาราช ว่าด้วยเรื่องชูชกพาซาลีกัณหาเดินดงหลงเข้าไปกรุงสีพีเพราะเทวดาดลใจ พระเจ้าปู่เจ้ายายได้เอาหลานไว้ พร้อมเลี้ยงดูชูชก แก่กินมากจนท้องแตกตาย ฝ่ายพระเจ้ากรุงสุโขทัยได้จัดกองทัพไปอัญเชิญพระเวสสันดรกลับคืนวังและชาวเมืองกลิงคะก็คืนช้างคู่บารมีพอดี

12. กัณฑ์ฉกษัตริย์ ว่าด้วยเรื่อง 6 กษัตริย์มาพบกันเกิดสลบไปทั้งหมด ร้อนถึงพระอินทร์รู้เหตุเลยบันดาลให้ฝนตกใหญ่ ( ฝนโบกขรพรรษ ) เมื่อทั้งหมดฟื้นคืนชีพแล้วได้ขอภัยต่อพระเวสสันดรและเชิญเข้าไปปกครองกรุงสีพี

13. กัณฑ์นครกัณฑ์ ว่าด้วยเรื่องผลแห่งทาน ผลแห่งศีล และผลแห่งพระบารมี 30 ทศ ของพระเวสสันดรโพธิสัตว์ เมื่อกลับมาถึงกรุงสีพีแล้วบังเกิดฝนใหญ่ตกลงมาสร้างความชุ่มชื้นร่มเย็นแก่ชาวเมืองสีพีพระเวสสันดรครองนครสีพีจนอายุ 120 ปีจึงสวรรคต ไปเกิดเป็นเทพบุตรชื่อว่าสันตสูติ อยู่สวรรค์ชั้นดุสิตก่อนที่จะมาเกิดเป็นพระสิทธัตถะกุมาร

#### 2.1.11.1 พิธีกรรม

ชาวอีสาน จะจัดทำบุญผะเหวด ปีละ 1 ครั้ง ระยะเวลาเดือน 3 เดือน 4 ไปจนถึงกลางเดือน 5 จังหวัดร้อยเอ็ด จะจัดประเพณีบุญผะเหวดในช่วงสัปดาห์แรกของเดือนมีนาคมทุกปี โดยจะมีวันรวมตามภาษาอีสาน เรียกว่า วันโฮมบุญ พุทธศาสนิกชนมาช่วยกันจัดตกแต่งศาลาหรือสถานที่ที่จะทำบุญ จัดเตรียมเครื่องสักการะ ดอกไม้ ธูปเทียน ข้าวตอก อย่างละพันท่อน มีการตั้งธงใหญ่ ไว้แปดทิศ และมีศาลเล็ก ๆ เป็นที่เก็บข้าวพันท่อน และเครื่องควหาวน สำหรับ ผีเปรต และมารรอบ ๆ ศาลาการเปรียญจะแขวนผ้าผะเหวด เป็นเรื่องราวของพระเวสสันดร ตั้งแต่กัณฑ์ที่ 1 ถึงกัณฑ์สุดท้าย การจัดงานบุญผะเหวด หรือ งานเทศน์มหาชาตินิยมที่อัญเชิญพระอุปัชฌาย์ มาปกป้องคุ้มครองมิให้เกิดเหตุเภทภัยอันตรายทั้งปวง และให้โชค ลาภแก่พุทธศาสนิกชนในการทำบุญมหาชาติ จึงมีการแห่พระอุปัชฌาย์ ซึ่งสมมุติว่า อัญเชิญมาจาก สะดือทะเล

### 2.1.12 ประเพณีโพนลากพระ

บรรพบุรุษในอดีตกาล ได้นำเอาหนังสือหนังควายมาหุ้มปลายไม้ท่อนที่เจาะ กลวงทะลุทั้งสองด้าน แล้วหาไม้มาตีหนังที่ซึ่งไว้จนตึงแล้วเรียกสิ่งนั้นว่า "กลอง" ซึ่งชาวเมืองพัทลุง เรียกกลองที่มีขนาดใหญ่ว่า "โพน" หรือ "ตะโพน" "โพน" เป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้าน และเป็นเครื่องให้ จังหวะสัญญาณชนิดหนึ่ง que เริ่มมาเมื่อใด ไม่ทราบได้ สรุปได้แต่เพียงว่า "โพน" หรือ "กลอง" "โพน" ถ้าจัดให้อยู่ในกลุ่มเดียวกับ "กลอง" ก็จะเห็นว่าในกลุ่มชนพื้นบ้านพื้นเมืองทั่วโลกจะมีเครื่องดนตรี ที่มีลักษณะเดียวกันนี้มาช้านานแล้ว จึงกล่าวได้ว่า "โพน" หรือ "กลองขนาดใหญ่" เป็นเครื่องดนตรี เครื่องให้จังหวะที่มีความเจริญควบคู่กับวิถีชีวิตของมนุษย์ และชาวพัทลุงมาช้านานแล้วเพียงแต่ "การประดิษฐ์และลีลาในการตีการใช้ประโยชน์จากโพนของเมืองพัทลุง" แตกต่างไปจากท้องถิ่นอื่น จึงถือได้ว่านี่คือ "เอกลักษณ์ของโพนเมืองพัทลุง" เมืองพัทลุงในอดีต เวลาพระฉันภัตตาหารเพล คือ ในเวลา 07.00 น. และ 11.00 น. เวลาจะบอกเหตุร้ายแก่ชาวบ้านหรือเวลาใดที่ไม่สามารถเห็นดวง อาทิตย์เป็นเวลานาน บอกสัญญาณนัดแนะประชุมหรือรวมกลุ่ม เตือนการเตรียมงานของกลุ่ม เช่น ลากพระ รับกฐิน บอกเหตุร้ายหรือขอความช่วยเหลือ ชาวบ้านจะอาศัย "เสียงโพน" จากวัด หรือ จากหมู่บ้านเป็นสัญญาณที่รู้กันแบบสัญญาณประชาคม หรือในยามเดือน 10 ย่างเข้าเดือน 11 หรือ ก่อนออกพรรษา ราว 10-20 วัน ตั้งแต่พลบค่ำยันเที่ยงคืน เสียงโพนตามวัดต่าง ๆ ก็จะได้ดังกะหึม ก้องไปทั่วแทบทุกหมู่บ้านซึ่งเป็นสัญญาณบอกให้รู้ว่า "ใกล้ถึงวันลากพระ" และความสนุกสนาน ของชาวบ้านในวันลากพระ จะลากช้า ลากเร็ว หรือจะระทึกใจเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับ "จังหวะเสียง โพน" จึงสรุปไม่ได้ว่า "โพน" เกิดขึ้นที่ไหน เมื่อใด อย่างไร รู้แต่เพียงว่า "โพน" เป็นส่วนหนึ่งในวิถี ชีวิตของชาวเมืองพัทลุงมาแต่โบราณกาล และยังคงความ เป็นเอกลักษณ์ของชาวเมืองพัทลุงใน ปัจจุบันและอนาคตสืบไปโพน หรือตะโพน คือกลองหรือกลองเพลของภาคกลาง เป็นดนตรี ประเภทเครื่องตี ในภาคใต้มีไว้ประจำตามวัดวาอารามเพื่อตีบอกเวลา ใช้ตีประโคมเรือพระใน เทศกาลออกพรรษาหรือชักพระ เรียกว่า "คุมโพน" ใช้ตีประชันเสียงเป็นกีฬาอย่างหนึ่งเรียกว่า "แข่ง โพน" และนำไปเล่น "หลักโพน" โพนจะมีค่าเพียงใดขึ้นอยู่กับความนุ่มนวลและความดังของเสียง ซึ่งขึ้นอยู่กับการทำตัวโพน (หรือหน่วยโพน) กับวิถีหุ้มโพน "โพน" ภาษาท้องถิ่นของจังหวัดพัทลุง ใช้ เรียกชื่อเครื่องดนตรีไทยที่มีรูปร่างคล้ายกลองหัด มีขาตั้ง จำนวน 3 ขา ตีด้วยไม้แข็ง 2 มือ ตัวโพน ทำด้วยการขุดเจาะจากไม้เนื้อแข็ง เช่น จากไม้ต้นตาล ไม้ขนุน ฯลฯ มีขนาดรูปร่างต่าง ๆ กัน ส่วนมากมีเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ 35-80 เซนติเมตร หน้าโพนนิยมหุ้มด้วยหนังควายทั้ง 2 หน้า ไม้ตี โพนกลึงด้วยไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้สาวด้า ไม้หลุมพอ สำหรับโพนที่ทำพิเศษเพื่อเข้าแข่งขัน เรียกว่า "โพนแข่ง" โพนที่มีชื่อเสียงของจังหวัดพัทลุงมีอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น โพนชื่อ ฟ้าลัน ฟ้าสะท้าน เต่าทอง ก้อนนภา อีโครงพุก ฟ้าจำลอง น้องไพ ไร่ราหู ฯลฯ โดยปรกติโพนเป็นสมบัติของวัด ที่ใช้ในโอกาสต่าง ๆ ดังนี้

1. บอกเวลาพระฉันภัตตาหาร (ปรกติเวลา 07.00 น. และ 11.00 น.)
2. ตีบอกเวลาในวันที่ไม่เห็นดวงอาทิตย์ติดต่อกันเป็นเวลานาน
3. บอกสัญญาณนัดแนะประชุมหรือรวมกลุ่ม
4. เตือนการเตรียมงานของกลุ่ม เช่น ลากพระ รับกฐิน
5. บอกเหตุร้ายหรือขอความช่วยเหลือ

6. รุ่งเรืองความพร้อมของหมู่คณะ เช่น ลากพระ ลากซุง

7. แข่งขันเสียงดังของโพน

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เมื่อ "เสียงโพน" ดังขึ้น ทุกคนที่ได้ยินจะต้องเงยหูฟัง แม้ว่าในยุคโลกาภิวัตน์ความนิยมใน "โพน" จะลดน้อยลงไปบ้าง แต่ถ้าเสียงโพนดังรัวขึ้นเมื่อไร คำถามจากใจของทุกคนจะมีว่า "เขาทำอะไร ที่ไหน ทำไม" ครั้งปู่ย่าตายาย จะใช้โพนเป็นเครื่องกำกับจังหวะในการร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน เพื่อต้องการความพร้อมเพรียงเมื่อเกิดเหตุร้ายในหมู่บ้าน "เสียงโพน" จะดังขึ้นอย่างรวดเร็ว ทุกคนก็จะกระโจนออกนอกบ้านไปพร้อมกันที่เกิดเหตุและทุกวันชาวบ้านจะฟังเสียงโพน เพื่อรับรู้เวลาโมกยาม หรือถึงเวลาพระฉันเพล ซึ่งหมายถึงเพียงวัน การนัดหมายเรียกการประชุมของวัดหรือหมู่บ้านจะใช้โพนเป็นสัญญาณ ยามใดที่ชาวบ้านต้องการสนุกสนาน ก็จะมีโพนเข้าร่วมผสมโรงอยู่เสมอ "โพน" จึงเปรียบเสมือนคู่หูคู่ซี้คู่ซี่ยาก เป็นเครื่องดนตรีหรือเครื่องกำหนดสัญญาณจังหวะที่เคียงคู่เคียงกายชาวบ้านมาโดยตลอดบัดนี้ "โพน" ได้กลายเป็นมรดกจากผู้เฒ่า มาเป็นเอกลักษณ์ให้แก่ลูกหลานชาวพัทลุง ผลสืบเนื่องข้างเคียงจากการอนุรักษ์ และพัฒนาโพนสามารถทำให้ลูกหลานสามารถมีรายได้ มีชื่อเสียง มีงานทำ สามารถควบคุมปกครองกันได้เป็นกลุ่มเป็นพวก ชนทุกระดับ ได้รับประโยชน์จาก "โพน" โดยทั่วถึงกันในปัจจุบันทั้งในเมืองพัทลุงและจังหวัดใกล้เคียง นิยมนำ "โพน" มาเป็นเครื่องสัญญาณให้ "ประธานในพิธีตีโพน" เพื่อเปิดงานสำคัญของบ้านเมืองเสมอ

#### 2.1.12.1 โพนกับประเพณีลากพระ

ประเพณีลากพระเป็นหนึ่งในประเพณีที่เกี่ยวข้องผูกพันกับพุทธศาสนา และเป็นประเพณีที่ทำให้พุทธศาสนิกชนได้บุญ มีความสนุกสนานเป็นอย่างมาก ความเชื่อเกี่ยวกับการจัดขบวนไปคอยต้อนรับและแห่แห่นองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในคราวเสด็จสวรรคตขึ้นดาวดึงส์นั้น ปรากฏเป็นประเพณีลากพระจากอดีตกาลมาจนถึงปัจจุบันในอดีตจะมีเครื่องดนตรีอะไรบ้างที่ใช้ประกอบในขบวนแห่ หรือลากพระไม่อาจยืนยันได้ แต่จากอดีตแห่งความทรงจำ จนถึงปัจจุบัน "โพน" เป็นเครื่องดนตรีตัวหลักสำคัญ ที่ใช้ประกอบในตัวเรือพระ เพื่อแห่แห่นพระพุทธรูป ในประเพณีลากพระ "โพน" ในเรือพระจะเป็นเครื่องส่งสัญญาณให้ประชาชนได้รับรู้ว่า จะมีการลากพระ จะเป็นเครื่องกำหนดจังหวะความพร้อมเพรียง ช้า เร็ว ให้แก่ผู้ที่มาลากพระและเป็นเครื่องกระตุ้นความรู้สึกให้เกิดระลึกถึงอยู่เสมอว่า "นี่คือการลากพระในพุทธศาสนา" และ "โพนจะเป็นเสียงสะกดให้ทุกคนลืมทุกข์โศกเศร้าไปได้ชั่วขณะหนึ่ง" ทุกคนจะมีความรู้สึกสนุกตื่นเต้นเมื่อได้ยินเสียง"โพน"

#### 2.1.12.2 แข่งโพน

แข่งโพน แข่งตะโพน หรือขันโพน ก็ว่า เป็นประเพณีอย่างหนึ่งของชาวปักษ์ใต้ ที่เชื่อกันว่าเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน กับประเพณีชักพระ เพราะเป็นการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องต่อเนื่องกัน ก่อนที่จะมีการชักพระในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 อันเป็นวันออกพรรษา ในช่วงปลายเดือน 10 วัดต่าง ๆ จะเตรียมการชักพระตั้งแต่การทำนุซบกนั่มโพน และเริ่มคุมโพนก่อนที่มีการประกาศให้ชาวบ้านรู้ว่าทางวัดจะจัดให้มีการชักพระหรือลากพระ ตามประเพณีที่เคยปฏิบัติกันมาเหมือนทุก ๆ ปี แต่เนื่องจากวัดส่วนมากจะอยู่ในละแวกเดียวกัน เสียงโพน ที่ดังออกไปไกล บางครั้งชาวบ้านก็ไม่วินิจฉัยเสียงของวัดใด จึงทำให้วัดต่าง ๆ แข่งเสียงโพนกันว่า โพนของวัดใดเสียงดังกว่ากันใน

ระยะแรกก็ตีแข่งกันในวัด ตามกลางทุ่งกลางนาหรือสถานที่เตรียมไว้ ในวันชักพระก็จะมีโพนประจำเรือพระไว้คอยตีให้สัญญาณเพราะเสียงดังไปไกลได้ยินทั่วถึง จึงต้องใช้โพนตีเพื่อให้สัญญาณเป็นการคุมการลากเรือพระว่าต้องการลากช้าหรือเร็ว เพราะเรือพระใช้เชือกลากเส้นใหญ่ ๆ มีขนาดยาวไม่น้อยกว่า 30 เมตร เสียงโห่ร้องของคนที่มาลากพระ ทำให้ไม่สามารถวิ่งส่งงานด้วยปากเปล่าได้ทั่วถึงกัน เช่น ถ้าได้ลากเร็ว ๆ ก็ตีรัวให้ถี่ ถ้าจะให้ช้าก็ตีจังหวะช้า ในบางครั้งเมื่อชาวบ้านลากหลายวัดลากพระมารวมกัน ก็มักจะมีการแข่งโพนกันต่อจากนั้นก็จะเป็นการแข่งขันชั้ดต้มเป็นต้น จากเหตุการณ์นี้จึงทำให้เกิดมีการแข่งโพนขึ้นซึ่งเราพบมากในหมู่บ้านชนบท การแข่งโพน แบ่งได้ เป็น 2 อย่างคือ

1. การแข่งขันมือ (ตีท่น) การแข่งขันแบบนี้ไม่ค่อยนิยมเพราะต้องใช้เวลานาน แข่งขันจนผู้ตีมืออ่อนหรือผู้ตีหมดแรงจึงตัดสินได้
2. การแข่งเสียง การแข่งแบบนี้เป็นที่นิยมกันมากในปัจจุบัน เพราะใช้เวลาสั้น ๆ ก็สามารถคัดเลือกคนชนะได้

การแข่งโพนส่วนมากจะเริ่มในปลายเดือน 10 และสิ้นสุด วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 นิยมแข่งขันกันในเวลากลางคืน ถ้าหากมีโพนหลายคู่ การแข่งขันจัดเป็นคู่ ๆ โดยแต่ละฝ่ายให้ผู้ตีเพียงคนเดียว โดยเริ่มจากการตีลองเสียงว่าโพนใบไหนเสียงใหญ่ และใบไหนเสียงเล็ก กรรมการจัดไว้เป็น 2 ชุด สำหรับควบคุมมิให้ผู้แข่งขันเปลี่ยนคนตีชุดหนึ่ง และเป็นกรรมการฟังเสียง ซึ่งมีราว 3-5 คน อีกชุดหนึ่ง กรรมการชุดหลังจะอยู่ห่างจากที่ตีไม่ต่ำกว่า 150 เมตร เพื่อฟังเสียงและตัดสินว่าโพนลูกดังกล่าวก่อน



ภาพ 12 ประเพณีตีโพน

ที่มา: <https://archive.clib.psu.ac.th/online-exhibition/larkphra/History7.htm>, 2560

หลักโพนเป็นการละเล่นโดยการเอาโพนมาตีโต้ตอบแข่งขันกันระหว่างวัดเพื่อชักซ้อมให้เกิดความสนุกสนานก่อนวันชักพระ คำว่า "หลัก" หมายถึง ดัก หรือจับ หลักโพนจะเล่นกันในเวลากลางคืนตั้งแต่วันขึ้น 1 ค่ำ ถึง 15 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปีในการเล่นหลักโพน ผู้เล่นจะแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย โดยเอาวัดเป็นการแบ่งเขต ใครอยู่ใกล้วัดไหนก็เอาวัดนั้นเป็นฝ่ายของตน เมื่อถึงคืนวันแข่งขัน ผู้เข้าแข่งขันทั้ง 2 ฝ่ายจะเอาโพนวันที่จะตีในวันชักพระมาใส่รถลาก (รถทำขึ้นเองเสียไม่

ให้เป็นแวนทำล้อ ตัวรถทำขึ้นแบบง่าย ๆ ด้วยพวงวามโพนได้ 2 ใบแล้วผูกเชือกลาก) วัดละ 2 ใบ ใบเสียงแหลมเรียกว่า "หน่วยตั้ง" ใบเสียงทุ้ม เรียกว่า "หน่วยท้อม" มีคนลาก 1 หรือ 2 คน อีก 2 คนคอยที่อยู่ข้างหลังคนละใบ โดยมีสมาชิกคนอื่น ๆ เดินตามหลังคนตีกลองแต่ละฝ่ายไปเป็นขบวน เมื่อถึงเวลาเล่นหลักโพนผู้เล่นทั้ง 2 ฝ่าย จะตีโพนออกจากวัด เดินเข้าหากัน โดยที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดตีขึ้นก่อนฝีกฝ่ายหนึ่งจะตีตอบรับกันเป็นจังหวะ การเล่นหลักโพนมีหลักการอยู่ 2 อย่าง คือ

1.หลักจับคนตีโพน เมื่อ 2 ฝ่ายตีเข้าหากันอยู่ในระยะที่จะมองเห็นซึ่งกันและกันได้ต่างฝ่ายต่างก็หยุดตี สมาชิกในขบวนของแต่ละฝ่ายก็จะเตือนคนตีโพนของฝ่ายตรงข้ามด้วย ถ้าต่างฝ่ายต่างมองไม่เห็นซึ่งกันและกันฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะตีขึ้นก่อน 2-3 ครั้ง เป็นการหลอกล่อ แล้วรีบหลบที่ซ่อนอย่างรวดเร็วไม่ให้อีกฝ่ายหนึ่งเห็นได้ว่าตีโพนอยู่ที่ใดถ้าฝ่ายไหนโผล่ให้เห็นก่อนให้อีกฝ่ายหนึ่งจับได้ถือว่าแพ้

2.หลักโพน ทั้ง 2 ฝ่ายจะตีโพนให้มีจังหวะเหมือนกันตีสลับกันทั้ง แล้วให้เหมือนกับว่าตีฝ่ายเดียวกัน เช่น ตีโพน 2 ใบ 8 จังหวะ ฝ่ายแรกจะตี "ตั้งท้อม ตั้งท้อม ตั้งตั้งท้อมท้อม" อีกฝ่ายหนึ่งก็ตีอีก 4 จังหวะให้เข้ากันว่า "ตั้งตั้งท้อมท้อม" ถ้าตีผิดจังหวะไปจากนี้ถือว่าแพ้

การเล่นหลักโพนจะมีคืบสำคัญอยู่คืบหนึ่ง คือคืบก่อนวันชักพระในวันออกพรรษาจะมีการแข่งขันถือเอาแพ้เอาชนะด้วยอาหารคาวหวานในวัดของฝ่ายผู้แพ้ ในวันแรม 1 ค่ำ หลังจากชักพระกลับสู่วัดแล้วเพื่อความสนุกสนานและความสามัคคีกันทั้ง 2 ฝ่าย การเล่นหลักโพนนี้ปัจจุบันหาดูได้ยาก การแข่งโพนจังหวัดพัทลุง

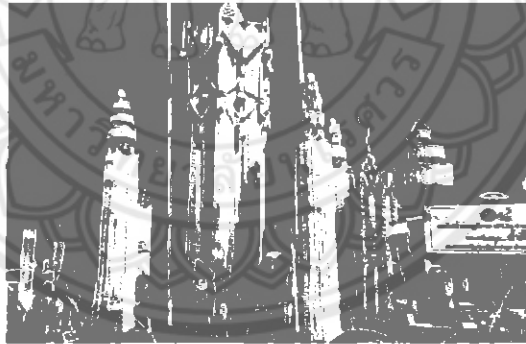
"จะร้อยพันหมื่นหมื่นเสียงตะโกนฤาจะสู้เสียงแข่งโพนที่เมืองลุง"

คือคำกล่าวที่สะท้อนถึงความยิ่งใหญ่และชื่อเสียงประเพณีการแข่งขันโพนของจังหวัดพัทลุง ที่ได้รับการสืบทอดและวิวัฒนาการมาหลายทศวรรษ เคียงคู่ประเพณีลากพระของชาวพัทลุง จนได้รับการกล่าวขานจากทั่วสารทิศว่า "โพนคุณภาพต้องที่จังหวัดพัทลุง" แต่ถึงแม้ "โพน" จะมีใช้กันทั่วไปในทุกวัดของภาคใต้ แต่ไม่มีการแข่งขันโพนที่ไหนที่จะยิ่งใหญ่และสนุกสนานไปกว่าเมืองพัทลุง ความเป็นมาของการแข่งโพน

การแข่งขันโพน เป็นประเพณีสืบทอดมาจากการห่มโพน โดยในสมัยก่อน เมื่อแต่ละวัดซึ่งอยู่ห่างกันห่มโพนใบใหม่ ก็ต้องมีการตีเพื่อทดลองเสียง ก็มีเสียงดังได้ยินออกไปไกล จึงมีการทำประลองกันว่าเสียงโพนของใครดังกล่าวกัน และขยายวงกว้างออกไป จนเป็นประเพณีนิยม ซึ่งจะแข่งโพนกันในตอนกลางคืนโดยชาวบ้านจะนำโพนมาจากทุกสารทิศไปยังจุดนัดหมายบริเวณที่โล่ง เช่น หัวคันทนา สีแยก หรือกลางทุ่งนา เพื่อให้ง่ายต่อการฟังเสียง สมัยนั้นการตัดสินจะเป็นที่ยอมรับกันในหมู่ของผู้เข้าแข่งขันเดิมมีการตัดสินเพียงจุดเดียว โดยให้กรรมการไปฟังเสียงโพนห่างจากจุดแข่งขันตีโพน เพื่อส่งสัญญาณมาจากจุดตัดสิน เช่น ผลการตัดสินโพนเสียงทุ้มชนะ กรรมการจะตีโพนเป็นสัญญาณ 1 ครั้ง หากเสียงโพนแหลมชนะกรรมการจะตีโพนสัญญาณ 2 ครั้ง ฝ่ายใดเสียงดังกว่าเป็นฝ่ายชนะส่วนฝ่ายที่แพ้ต้องนำโพนไปแก้ไขปรับปรุงมาแข่งขันใหม่ในสนามอื่นในคืนต่อไป

### 2.1.13 ประเพณีแห่มาลัยข้าวตอก

ครั้งเมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จดับขันธปรินิพพาน ที่เมืองกุสินารา ดอกมณฑารพ นี้ก็ได้ร่วงหล่นลงมาทั้งก้านและกิ่ง เปรียบเหมือนความเสียดอกเสียใจพิโรธที่พ้นต่อการเสด็จดับขันธปรินิพพานของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า รวมถึงเหล่าพระภิกษุ ผู้ได้ชื่อว่าอรหันตชินาสพทั้งหลายด้วย หมู่เหล่าข้าราชการบริพาร ประชาชนทั้งหลายได้พากันมาถวายสักการะพระบรมศพ อีกทั้งยังได้พากันเก็บนำดอกมณฑารพที่ร่วงหล่นลงมาเพื่อไปสักการบูชา และรำลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไปดอกมณฑารพ ที่เก็บมาสักการบูชาเริ่มเหี่ยวแห้งและหมดไป เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระปัญญาธิคุณ พระกรุณาธิคุณ และพระบริสุทธิคุณ รวมทั้งเหตุการณ์ในวันสำคัญต่าง ๆ ชาวพุทธจึงได้พากันนำเอาข้าวตอกมาสักการบูชา เพราะถือว่าข้าวเป็นสิ่งที่มีคุณค่า และเป็นของสูงที่มนุษย์จะขาดไม่ได้ การจัดข้าวตอกดอกไม้ถวายเป็นพุทธบูชา มีจุดเริ่มต้นเมื่อไหร่ นั้นยังไม่เป็นที่แน่ชัด แต่เชื่อกันว่าแรกๆ จะใส่พานไว้ไประยะเวลาพระสงฆ์เทศนา ต่อมาจึงมีการนำมาประดิษฐ์ตกแต่งที่เห็นว่าสวยงาม สืบทอดกันเรื่อยมา จากการตกแต่งมาลัยเพื่อความสวยงามก็พัฒนามาเรื่อย ๆ จนกลายเป็นการประกวดประชันกัน เมื่อมาลัยร้อยได้สวยงามก็เริ่มมีการแห่แหน ให้เป็นการเป็นงานขึ้นมาด้วย ประกอบพิธีนั้น จนกลายเป็นงานที่ใหญ่ขึ้นมีการพ้อนรำประกอบขบวน และกลายเป็นประเพณีแห่มาลัยในปัจจุบันและจัดให้มีขึ้น ในวันมาฆบูชา ของทุก ๆ



ภาพ 13 ประเพณีแห่ข้าวตอก

ที่มา: <https://www.facebook.com/117493428375460/photos/a.2798>

47725473362.1073741831.117493428375460/599544996836965/?type=3&theater, 2560

### 2.1.14 ประเพณีแห่หนังก

จัดขึ้นเป็นครั้งคราวตามโอกาส เพื่อความสนุกสนานรื่นเริง หรือจัดเพื่อเป็นการแสดงคารวะ แสดงความจงรักภักดีแก่ผู้ใหญ่ที่ควรเคารพนับถือ หรือโอกาสต้อนรับแขกเมือง หรือจัดขึ้นเพื่อการประกวดเป็นครั้งคราว เป็นประเพณีพื้นเมืองของจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส ซึ่งได้กระทำสืบเนื่องกันมาเป็นเวลานาน เป็น ประเพณีนิยมไม่เกี่ยวข้องกับทางศาสนา ไม่เป็นประเพณีตามนักขัตฤกษ์

### 2.1.14.1 พิธีกรรม

นกที่ใช้ในประเพณีแห่ นก 4 ตัว คือ

1. นกกาเหาะหรือนกการะสุระ ชาวพื้นเมืองเรียก "นกทูนพลู" หรือตามสันนิษฐานคือ "นกกการเวก" นั้นเอง ถือว่าเป็นนกสวรรค์ที่สวยงามและชั้นสูง
2. นกกรุดาหรือนกครุฑ นกนี้เชื่อว่ามีอาถรรพ์ ผู้ทำมักเกิดอาเพศเจ็บไข้ได้ป่วย ปัจจุบันจึงไม่นิยมจัดทำเข้าขบวนแห่
3. นกบือเฆมาศหรือนกยูงทอง เป็นนกที่มีหงอนสวยงามมาก
4. นกบุหงหรือ นกสิงห์ มีรูปร่างคล้ายราชสีห์

เมื่อประดิษฐ์นกเสร็จ มีการสวมหัวนก จะจัดเป็นพิธี

อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีประกอบด้วย

- ผ้าเพดานสำหรับชิงหัวนก 1 ผืน ขนาด 1 ตารางเมตร
- ข้าวเหนียวสมำงัด 1 พาน
- ขนมัดคอดอย 1 จาน
- ข้าวสาร (ย้อมสีเหลือง) 1 จาน
- แป้ง
- น้ำหอม
- กายาน
- เทียน
- ทอง
- เงิน
- เงินค่านูชาครู 12 บาท
- และใช้ใบอ่อนของมะพร้าว 2-3 ใบ

เครื่องบวงสรวงจะนำไปวางเบื้องหน้าหัวนก ผู้ประกอบพิธีจุดเทียน เผากายานแล้วท่องคาถาเป็นอันเสร็จพิธี

การจัดขบวนแห่ ประกอบด้วยขบวนต่าง ๆ ดังนี้

ขบวนแรก ได้แก่ เครื่องประโคมสำหรับประโคมดนตรี นำหน้าขบวนนก ประกอบด้วยคนเป่าปี่ชวา 1 คน กลองแขก 1 คู่ ช้องใหญ่ 1 ใบ ถัดมาเป็นขบวนบุหงสีร์(บายศรี) ผู้ทูนบายศรีต้องเป็นสตรีที่ได้รับเลือกเห็นจากผู้ที่มีเรือนร่างได้สัดส่วน แต่งกายด้วยเสื้อผ้าหลากสีตามประเพณีท้องถิ่น พานบายศรี ใช้พานทองเหลือง ใช้จำนวนคี่

ขบวนที่สอง เป็นผู้ดูแลนก แต่งกายนักรบมือถือกริชนำหน้านก ซึ่งจะเลือกจากผู้ชำนาญการรำรำชีละ กริช รำหอ

ขบวนที่สาม เป็นขบวนนก 4 ตัว จำนวนคนหามนกแล้วแต่ขนาดและน้ำหนักของนก

ขบวนที่สี่ เป็นขบวนกริช ขบวนหอ ผู้ร่วมขบวนแต่งกายอย่างนักรบสมัยโบราณ แสดงถึงความสามัคคี ความพร้อมเพรียง และเป็นการอนุรักษ์สืบทอดประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นต่อไป

### 2.1.15 ประเพณีลอยเรือ

ประเพณีลอยเรือชาวเล จะเริ่มโดยชาวเลทั้งหลายนำข้าวตอกดอกไม้และขนมไปวางบนหลาทวด แล้วจุดธูปเทียนอธิษฐาน เพื่อให้ดวงวิญญาณทวดมีความสุข และขอความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง จากนั้นทุกคนจะเสี่ยงเทียน คืออธิษฐานขอให้เทียนเป็นเครื่องชี้บอกดวงชะตาของตนเองและครอบครัว พร้อมทั้งการประกอบอาชีพ คือ ถ้าการประกอบอาชีพและชีวิตครอบครัวราบรื่น ขอให้เปลวเทียนโชติช่วงสว่างไสว

ประเพณีลอยเรือ หรือลอยเรือชาวเล เป็นพิธีกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของชาวเลที่ยึดถือปฏิบัติและสืบทอดกันมาช้านาน โดยชาวเลมีความเชื่อว่าเป็นการสะเดาะเคราะห์เพื่อให้สมาชิกในหมู่บ้านรอดพ้น จากสิ่งที่ชั่วร้ายทั้งปวง ด้วยการขออำนาจจากผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้านให้ช่วยขับไล่สิ่ง อับมงคล และรวมทั้งเป็นพิธีกรรมที่แสดงถึงความขอบคุณที่ช่วยคุ้มครองให้พวกเขาได้ อยู่รอดปลอดภัยตลอดฤดูมรสุม โดยใช้เรือเป็นพาหนะบรรทุกสิ่งชั่วร้ายออกไป ปลอยให้ไหลไปตามสายน้ำชาวเล ถือว่าการลอยเรือเป็นประเพณีสำคัญที่สุดในรอบปี นิยมจัดขึ้นปีละ 2 ครั้งๆ ละ 3 วัน คือในวันขึ้น 14, 15 ค่ำ และแรม 1 ค่ำ ของเดือน 6 กับเดือน 11 ซึ่งอยู่ในช่วงฤดูมรสุม ส่วนวันลอยเรือชาวเลบางแห่งจะพากันไปเช่นไหว้ผีหมู่บ้านก่อนเพื่อความเป็นสิริมงคล ส่วนในการต่อเรือพิธี หรือ ปลากั้ง ซึ่งทั้งหมู่บ้านจะต่อกันเพียงลำเดียว ไม้ที่ใช้ต่อเรือจะเป็นไม้เนื้ออ่อน ส่วนมากนิยมใช้ไม้ระกำ โดยเรือปลากั้งจะมีขนาดกว้าง 2 ฟุต ยาวประมาณ 6 ฟุต ตกแต่งลวดลายอย่างสวยงาม ใบเรือทำจากผ้าดิบ และยังมีการแกะสลักไม้ระกำ เป็นนายท้ายเรือ พายนำเครื่องใช้ประจำวัน อาทิ มีด ครก เสื้อผ้า รองเท้า ฯลฯ ใส่ไปในเรือด้วย จากนั้นเมื่อทำการต่อเรือเสร็จแล้ว ในตอนค่ำ ผู้นำครอบครัวจะนำตุ๊กตาที่แกะสลักเป็นรูปคนโดยแกะจากไม้ระกำ ตามจำนวนสมาชิกของครอบครัว พร้อมทั้งตัดเล็บมือ เล็บเท้า เส้นผมของทุกคนในบ้าน ตลอดจนของแห้ง เช่น กะปิ เกลือ หมาก พลู ที่เตรียมมาใส่ลงไปในเรือด้วย

ประเพณีลอยเรือ ก็คือ การลอยบาป และเป็นการเสี่ยงทายในการประกอบอาชีพ กล่าวคือ การลอยเรือเป็นเครื่องกำหนดว่า การประกอบอาชีพจะเจริญก้าวหน้าหรืออับตัดขาดแคลน โดยดูจากเรือที่ลอยเป็นสำคัญ คือถ้าเรือออกไปแล้ว ลอยออกไปไม่ถูกคลื่นซัดเข้าหาฝั่งเดิม แสดงว่าชาวเกาะทั้งหลาย จะเป็นผู้โชคดี การประกอบอาชีพคือการจับปลา จะจับได้มาก การหากินจะไม่ฝืดเคือง แต่ถ้าเรือถูกคลื่นซัดเข้าหาฝั่ง จะเป็นเครื่องชี้ว่า การทำมาหากินจะฝืดเคือง ชาวเกาะจะประสบโชคร้าย จากภัยธรรมชาติหรืออาจจะประสบอุบัติเหตุถึงชีวิต ชาวเลเชื่อว่าการลอยเรือ จะเป็นเครื่องชี้ว่า การทำมาหากินจะสำเร็จหรือไม่สำเร็จ





ภาพ 14 ประเพณีเรือ

ที่มา: <http://ประเพณี.net/ประเพณีลอยเรือ/>, 2560

สำหรับการลอยเรื่อนั้น ในตอนค่ำจะมีหนุ่มสาวชาวเล ร่วมกันเดินรำวง ร้องรำร้องแก๊งกัน อย่างครึกครื้นสนุกสนานจนกระทั่งถึงรุ่งสางของวันใหม่ จากนั้นก็จะมีการนำเรือปลาจึก ปล่อยลงกลางทะเล เมื่อแน่ใจว่าเรือได้ลอยหายลับไปแล้ว จึงเป็นอันว่าเสร็จพิธีกรรมหลักหลังจากนั้นพวกผู้ชายจะเข้าป่าไปหาไม้มาทำเป็นรูป ไม้กางเขนจำนวน 7 อัน ที่ปลายไม้ทั้งสองด้านติดใบกะพ้อนำไปปักเรียงเป็นแถวตามแนวตั้งจากบกออกสู่ทะเลตรงบริเวณที่วางเรือพิธี ไม้นี้ชาวเล เรียกว่า กาอยู่ยาบัด เป็นไม้ศักดิ์สิทธิ์ คอยบดรังควานไม่ให้สิ่งอัปมงคลกลับเข้ามาในหมู่บ้านอีก ชาวบ้านจะปักไม้นี้ไว้จนถึงเช้าวันรุ่ง จึงถอนออกไปปักใหม่เป็นแนวนอนยาวตลอดตั้งแต่หัวหมู่บ้านจนถึงท้ายหมู่บ้าน เป็นอันเสร็จพิธีลอยเรือ บรรดาพี่น้องชาวเลจากที่ต่าง ๆ ที่สนุกสนานรื่นเริงกันมาหลายวัน ก็ถึงคราวต้อง เลิกรา รอจนกว่าพิธีลอยเรือในครั้งหน้าจะเวียนมาบรรจบอีกวาระหนึ่งจึงถอนไม้กาอยู่ยาบัดก่อนเก่าออก เพื่อนำท่อนใหม่มาปักแทนปัจจุบันประเพณีลอยเรือของชาวเล มักจะหาชมได้ยากลงทุกที เนื่องจากกระแสความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาในสังคมยุคปัจจุบัน แต่ก็มีชาวเลบางพื้นที่ยังคงยึดถือปฏิบัติประเพณีนี้ตามแบบเดิมอยู่ ได้แก่ ชาวเลที่ราไวย์ สะบ่า พิพี เกาะลันตา และ เกาะสิเหร่

## 2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับทฤษฎีการออกแบบ

### 2.2.1 การออกแบบกราฟิก

#### 2.2.1.1 ประวัติของงานกราฟิก

งานกราฟิกมีประวัติความเป็นมาตามหลักฐานในอดีตเมื่อมนุษย์เริ่มรู้จักการขีดเขียน ขุดจารึกเป็นร่องรอย ให้ปรากฏ เป็นหลักฐานในปัจจุบัน การออกแบบงานกราฟิกสมัยก่อนประวัติศาสตร์จึงเป็นการเริ่มต้นการสื่อความหมายด้วยการวาดเขียน ต่อมาประมาณ 9000 ปี ก่อนคริสตกาล ชาว Sumerien ในแคว้นเมโสโปเตเมียได้เริ่มเขียนตัวอักษรรูปเล่ม และ

ตัวอักษร Hieroglyphic ของชาวอียิปต์ งานกราฟิกเริ่มได้รับการยอมรับมากขึ้นเมื่อได้คิดค้นกระดาษและวิธีการพิมพ์ ในปี ค.ศ.1950 การออกแบบได้ชื่อว่า Typographical Style เป็นการพัฒนาโดยนักออกแบบชาวสวิส ตั้งแต่สมัยหลัง สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา การออกแบบงานกราฟิกได้พัฒนาและขยายขอบเขตงานออกไปอย่างกว้างขวาง ไม่จำกัดอยู่แต่ ในสิ่งพิมพ์เท่านั้น โดยเข้าไปอยู่ในกระบวนการสื่อสารอื่น ๆ เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ การถ่ายภาพ การโฆษณา ฯลฯ การออกแบบกราฟิกในปัจจุบันเป็นยุคของอิเล็กทรอนิกส์ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ได้นำเครื่องมือ เครื่องใช้ วัสดุ อุปกรณ์ มาช่วยในการออกแบบกราฟิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ มีโปรแกรมด้านการจัดพิมพ์ตัวอักษรที่นิยมมากคือ Microsoft Word และยังมีโปรแกรมอื่น ๆ ที่สนับสนุนงานกราฟิกอีกมากมาย เช่น Adobe Photoshop, Illustrator, InDesign, CorelDraw, 3D studio, LightWave 3D, AutoCad ฯลฯ

### 2.2.1.2 ความหมายของการออกแบบ

การออกแบบ หมายถึง การวางแผนสร้างสรรค์รูปแบบโดยวางแผนจัดสัดส่วนประกอบของการออกแบบให้สัมพันธ์ กับประโยชน์ใช้สอย วัสดุ และการผลิตของสิ่งที่ต้องการออกแบบนั้น ซึ่งเป็นองค์ประกอบทางความงามและพิจารณาถึง ประโยชน์ใช้สอยการออกแบบที่ดีนั้นควรจะคำนึงถึงปัจจัยต่อไปนี้

- 1) รูปแบบที่สร้างสรรค์
- 2) มีความงามที่น่าสนใจ
- 3) สัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอย
- 4) เหมาะสมกับวัสดุ
- 5) สอดคล้องกับการผลิต

### 2.2.1.3 ความหมายของการออกแบบงานกราฟิก

การออกแบบงานกราฟิก หมายถึง กระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์ ที่ใช้ความรู้ศิลปะร่วมกับหลักการออกแบบ และเทคโนโลยี เพื่อผลิตผลงาน ซึ่งงานนั้นสามารถถ่ายทอดและสื่อความหมายไปยังผู้รับสารได้เข้าใจอย่างตรงกัน องค์ประกอบของการออกแบบงานกราฟิก

1) เส้น (Line) คือ จุดหลายๆจุด กนำมาวางต่อเนื่องจนกลายเป็นเส้น รูปทรงต่าง ๆ ขึ้นมา รูปทรงของเส้นที่จะสื่อออกมาถึงความรู้สึกที่แตกต่างกันออกไป

- เส้นแนวนอน ให้ความรู้สึกสงบ ราบเรียบ
- เส้นตรงแนวตั้ง ให้ความรู้สึกมั่นคงแข็งแรง
- เส้นทแยง ให้ความรู้สึกไม่มั่นคง รวดเร็ว แสดงถึงการเคลื่อนไหว
- เส้นตัดกัน ให้ความรู้สึกประสาน แข็งแกร่ง หนาแน่น
- เส้นโค้ง ให้ความรู้สึกอ่อนช้อย อ่อนน้อม
- เส้นประ ให้ความรู้สึก โปร่ง ไม่สมบูรณ์ หรือในบางกรณีอาจจะใช้เป็นสัญลักษณ์ในการแสดงถึงส่วนที่ ถูกซ่อนเอาไว้

- เส้นโค้งกันหอย ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวไม่มีที่สิ้นสุด
- เส้นโค้งแบบคลื่น ให้ความรู้สึกถึงการเคลื่อนไหวอย่างนิ่มนวล
- เส้นซิกแซก ให้ความรู้สึก น่ากลัว อันตราย

2) รูปร่าง (Shape) เกิดจากการนำเส้นแบบต่าง ๆ มาต่อกันจนได้รูปร่าง 2 มิติที่มีความกว้างและความยาว (หรือความสูง) ในทางศิลปะจะแบ่งรูปร่างออกเป็น 2 แบบคือ รูปร่างที่คุ้นตา แบบที่เห็นแล้วรู้เลยว่านั่นคือ อะไร เช่นดอกไม้ หรือคน และอีกแบบหนึ่งจะเป็น รูปร่างแบบฟรีฟอร์ม เป็นแนวที่ใช้รูปร่างสื่อความหมายที่ จินตนาการไว้ออกมา ไม่มีรูปทรงที่แน่นอน แต่ดูแล้วเกิดจินตนาการถึงอารมณ์ที่ต้องการสื่อได้ รูปร่างแต่ละ ชนิดมีความหมายดังนี้

- วงกลม Circle : เป็นศูนย์กลาง ปกป้อง ศูนย์รวมความสนใจ
- สี่เหลี่ยม Square : วางตามแนวตั้งฉาก ให้ความรู้สึกสงบ มั่นคง เป็นระเบียบ
- สามเหลี่ยม Triangle : วางรูปร่างสามเหลี่ยมในภาพจะได้ความรู้สึกหยุดนิ่ง มั่นคง แต่ที่ส่วนปลายมุมทั้ง 3 ด้าน ให้ความรู้สึกถึงทิศทาง ความเฉียบคมและมีแรงผลักดัน
- หกเหลี่ยม Hexagon : จะให้ความรู้สึกถึงการเชื่อมโยง
- รูปร่างธรรมชาติ Organic: จะให้ความรู้สึกสิ้นไหล อิสระ ไม่มีกฎเกณฑ์

3) รูปทรง (Form) คือ รูปร่างที่มีมิติเพิ่มขึ้นมากกลายเป็นงาน 3 มิติคือ มีความลึกเพิ่มเข้ามาด้วย

4) น้ำหนัก (Value) คือเกิดจากการเติมสี ไล่ลงไปที่ตัวรูปทรง ทำให้เกิดความรู้สึกมีมวล ความหนาแน่นทำให้

รู้สึกถึงความหนัก เบา ทึบหรือโปร่งแสงในการท างานกราฟิกรูปร่างจะมีผลอย่างมากต่ออารมณ์ของงาน เช่น

ถ้าต้องการงานที่อารมณ์ผู้หญิงจัด ๆ เพียงแค่ใส่รูปของดอกไม้ลงไปก็จะสามารถแสดงอารมณ์ได้อย่างชัดเจน หรือในงานที่ต้องการให้มีมิติมากขึ้นก็อาจจะ เป็นรูปทรงของ ดอกไม้ในมุมมองที่แปลกตา ก็จะสามารถสื่ออารมณ์ที่ต้องการออกไปได้พร้อมกับเป็นการสร้างความน่าสนใจเพิ่มขึ้นมาอีกด้วย

5) พื้นผิว (Texture) คือส่วนที่ช่วยสื่ออารมณ์ของงานออกมาได้ชัดเจนมากขึ้น เช่น ถ้าเลือกพิมพ์งานลงในกระดาษ Glossy ที่เงาและแวววาว งานนั้นจะสื่อออกไปได้ทันทีว่า " นู๋ มีระดับ " หรือ ถ้าใส่ลวดลายที่ดูคล้าย ๆ สนิม หรือรอยเปื้อนลงไป ในงานก็จะสื่อได้ทันทีถึง "ความเก่า"

6) ที่ว่าง (Space) อาจจะเกิดจากความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจของนักออกแบบก็ได้ ที่ว่างไม่ได้หมายความว่าพื้นที่ว่างเปล่าในงานเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงรวมไปถึงพื้นที่ที่ไม่สำคัญหรือ Background ด้วย ในการออกแบบงานกราฟิกที่ว่างจะเป็นตัวช่วยในงานดูไม่หนักจนเกินไป และถ้าควบคุมพื้นที่ว่างนี้ให้ดี ๆ ที่ว่างก็จะเป็นตัวที่ช่วยเสริมจุดเด่นให้เห็นได้ชัดเจนมากขึ้น

7) สี (Color) สีของงานกราฟิก ถือเป็นหัวใจหลักของการออกแบบงานกราฟิกเพราะการเลือกใช้สีจะแสดงถึงอารมณ์ที่ต้องการได้ชัดเจนมากกว่า ส่วนประกอบอื่น ๆ

ทั้งหมด เช่น สีโทนร้อน สำหรับงานที่ต้องการความ ตื่นเต้น ทำท่าย หรือสีโทนเย็นสำหรับงาน ต้องการให้ดูสุภาพ สบาย ๆ

8) ตัวอักษร (Text) คือส่วนที่สื่อความหมายของงานซึ่งในงานกราฟิกที่ดี บางงานนักออกแบบอาจจะใช้เพียงแค่ตัวอักษรและสีเป็นส่วนประกอบเพียงสองอย่าง เพื่อ สร้างสรรค์งานที่สามารถสื่อความหมายออกมาได้ในดีไซน์ที่สวยงาม

#### 2.2.1.4 ชนิดของภาพกราฟิก

1) ภาพกราฟิกแบบ Raster หรือแบบบิตแมป (Bitmap) ภาพลักษณะนี้ เกิดจากการรวมตัวกันของจุดสี ซึ่งแต่ละ

จุดจะมีค่าคงที่ตายตัวตามการสร้างภาพที่มีความละเอียดต่างกันไป ซึ่งเหมาะกับภาพที่ต้องการ ระบายสี สร้างสี ภาพ ชนิดนี้มีข้อจำกัดในเรื่องของค่าสี เมื่อมีการขยายภาพจะทำให้ความละเอียด ของภาพลดลง และสิ้นเปลือง หน่วยความจำ เช่นภาพที่มีนามสกุล .bmp, .pcx, .tiff, .jpg, .pct

2) ภาพกราฟิกแบบ vector หรือ Object-Oriented Graphics ลักษณะ ภาพแบบนี้ค่าสีหรือจุดสีมีการคำนวณ ค่าทางคณิตศาสตร์ไม่มีค่าคงที่ โดยหากมีการย่อหรือขยาย รูป ก็จะทำให้ความละเอียดของภาพไม่ลดลง นอกจากนี้ ขนาดของไฟล์จะมีขนาดเล็กกว่าภาพ bitmap เช่นภาพที่มีนามสกุล .eps, .wmf, .ai, .drw

#### 2.2.1.5 วรรณะของสี

สีทำให้ความรู้สึกร้อน-เย็น ในวงจรสีจะมีสีร้อน 7 สี และสีเย็น 7 สี ซึ่ง แบ่งที่สัมพันธ์กับสีเหลือง ซึ่งเป็นได้ ทั้ง 2 วรรณะ สีตรงกันข้ามคือสีตัดกัน หรือสีคู่ปฏิปักษ์ เป็นสีที่มี ค่าความเข้มของสีตัดกันอย่างรุนแรงในทางปฏิบัติไม่นิยม นามาใช้ร่วมกัน เพราะจะทำให้แต่ละสี ไม่สดใสเท่าที่ควร

1) สีวรรณะร้อน คือ สีที่ให้ความรู้สึกร้อนแรง กระฉับกระเฉง กระตือรือร้น เช่น สีแดง สีส้ม

2) สีวรรณะเย็น คือ สีที่ให้ความรู้สึกสดใส สบายตา อ่อนโยน เช่น สีฟ้า สีเขียว

#### 2.2.1.6 หลักการใช้สี

การใช้สีกับงานออกแบบนั้นอยู่ที่นักออกแบบมีจุดมุ่งหมายใดที่จะสร้างความสนใจ ความเข้าใจต่อผู้ดูเพื่อให้เข้าถึงจุดหมายที่ตนต้องการ หลักการใช้มีดังนี้

1) เอกนรงค์ (Mono) คือการใช้สีที่เป็นไปในทางเดียวกันหมด เช่น จุดเด่นเป็นสีแดง สีส่วนที่เหลือก็จะเป็นสีที่ ใกล้เคียงกับสีแดง โดยใช้วิธีลดน้ำหนักความเข้มของสีแดงลง

2) ใช้สีตัดกันหรือสีตรงข้าม (Complement) คือ สีตัดกันหรือสีคู่ตรงข้าม ในวงจรสี เช่น สีเขียวจะตรงข้ามกับสีแดง หรือสีฟ้าตรงข้ามกับสีส้ม การนำไปใช้งานสามารถส่งผล ได้ทั้งดีและไม่ดี หากผู้ใช้ไม่รู้หลักพื้นฐานในการใช้งานจะทำให้ผลงานขาดจุดเด่น ไม่ควรใช้สีตัดกันในงานปริมาณที่เท่ากัน 50:50 ให้ใช้สัดส่วน 80:20 หรือ 70:30

3) ใช้สีสามสี (Triad) คือ การเลือกสีทั้งสามสีที่มีระยะห่างเท่ากันเป็น สามเหลี่ยมด้านเท่ามาใช้งาน

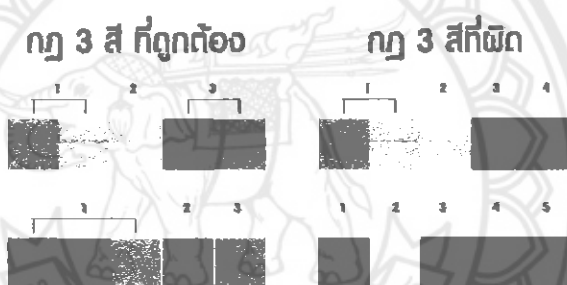
4) ใช้สีใกล้เคียง (Analogic) คือ การเลือกสีใดสีหนึ่งจากวงล้อสีมาใช้ งานพร้อมกับสีที่อยู่ติดกันอีกข้างละสี หรือสี สามสีที่อยู่ติดกันนั่นเอง

#### 2.2.1.7 โหมดสีสำหรับงานกราฟิก

1) RGB คือโหมดสีสำหรับการแสดงผลบนจอภาพ เกิดจากการผสมกันของแม่สีทางแสง 3 สี ซึ่งประกอบไปด้วย สีแดง สีเขียว และสีน้ำเงิน นำไปใช้ในการแสดงผลบนจอ เหมาะกับงานบนอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ งานมัลติมีเดีย สีในโหมดสีนี้จะมีความสด และค่าอิมิตัวสูง

2) CMYK คือโหมดสีสำหรับงานพิมพ์ ซึ่งจะให้ผลลัพธ์ตรงกับธรรมชาติมากที่สุด เพราะเกิดจากการผสมกันของแม่สีทางวัตถุ หรือแม่สีที่เป็นหมึกพิมพ์จริง ๆ 4 สี ได้แก่ ฟ้า บานเย็น เหลือง และดำ ผสมกันเป็นภาพ เป็นโหมดสีที่ใช้สำหรับงานพิมพ์ทุกชนิด

3) Grayscale โหมดสีเดียว โหมดสีนี้จะมีอยู่เพียงสีเดียวเท่านั้น คือสีดำ การแสดงผลภาพจะเป็นการไล่สีจากดำเทาไปจนถึงสีขาวสุด มักใช้สีในโหมดนี้กับงานพิมพ์ สีเดียว



ภาพ 15 ตัวอย่าง กฎ 3 สี ในการแบบ Infographic ( อินโฟกราฟิก )

ที่มา: <https://puttipongportfolio.wordpress.com/2016/10/17/10-เคล็ดลับการทำ-infographic-ให้เจ๋ง/>, 2560

#### 2.2.1.8 การจัดองค์ประกอบภาพ

การจัดองค์ประกอบที่ดี จะช่วยให้งานที่ออกแบบมีจุดเด่นอย่างเห็นได้ชัด สามารถดึงดูดใจผู้พบเห็นและสื่อความหมายได้ตรงตามต้องการ โดยที่ภาพรวมของงานยังคงไปในทิศทางที่ส่งเสริมกัน

1) จังหวะการจัดวาง (Rhythm) อาจวางซ้ำ ๆ หรือวางในระยะที่เท่ากัน วางให้เกิดจังหวะที่แตกต่างกันเล็กน้อยตรงส่วนที่ต้องการให้เป็นจุดเด่น สามารถใช้ได้กับทุกองค์ประกอบ ทั้งตัวอักษร รูปภาพหรือสี

2) ความสอดคล้องและความขัดแย้งกันขององค์ประกอบเป็นเรื่องการสร้างจุดเด่นให้แยก ออกจากฉากหลังบางครั้งอาจจะทำให้สร้างจุดเด่นโดยให้ภาพหลักยังคงความกลมกลืนกันอยู่เรียกว่า Harmony หรือสร้างจุดเด่นโดยให้ภาพหลัก ขัดแย้งกับพื้นหลังอย่างชัดเจน เรียกว่า Contrast ภาพมีความสอดคล้องกัน แยกจุดเด่นจากพื้นหลังที่ กลมกลืนกัน โดยทภาพเบลอไปที่พื้นหลัง และเน้นคมชัดที่ตัว

3) การจัดเรียงตำแหน่งขององค์ประกอบ (Alignment) ทำให้อ่านง่าย สบายตา เป็นมิตรต่อการมองเห็นสามารถรับรู้ทันทีว่าจะต้องเริ่มอ่านตรงไหนจบตรงไหน มีทิศทางการมองได้อย่างชัดเจน โดยธรรมชาติของคนไทยจะกวาด ตาอ่านหนังสือจากซ้ายไปขวา ไล่จากบรรทัดบนลงล่าง

4) สัดส่วนขององค์ประกอบ (Proportion) โดยธรรมชาติของใคร่เราจะมองวัตถุที่ใหญ่กว่าก่อนเสมอ ดังนั้น สัดส่วนที่แตกต่างกันของจุดเด่นและองค์ประกอบอื่นๆที่ไม่ใช่จุดเด่น ควรมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนในระดับ หนึ่งจึงจะเพิ่มความน่าสนใจกับจุดเด่นได้

5) การรวมกลุ่มขององค์ประกอบคือการนำองค์ประกอบอื่นๆ มา รวมกลุ่มไว้ใกล้ๆกับจุดเด่นที่ต้องการเพื่อให้ง่ายต่อ การมองเห็นนั่นเอง ยกตัวอย่างเช่น นักกีฬาคน ดังที่มีแฟนคลับบู๊ไม่ขี้มือเชียร์อยู่ด้านล่างจะทำให้คนคนนั้นดู น่าสนใจมากขึ้น

#### 2.2.1.9 รูปแบบของการจัดองค์ประกอบ

1) การจัดองค์ประกอบแบบทางเดียวคือ การเลือกใช้องค์ประกอบที่สื่อความหมายไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อสร้างงานที่มีความหมายเดียว ทั้งลักษณะอารมณ์ตัวหนังสือ การจัดวางภาพประกอบรวมถึงสีเส้นที่ เลือกใช้ในงานเป็นไปในทางเดียวกัน

2) จัดองค์ประกอบแบบสมดุล (Balance) คือ การจัดองค์ประกอบจากความสมดุล จะแยกได้ 2 แบบ

- Balance สมดุลจริง ๆ คือ ภาพทั้งสองด้านซ้ายและขวามีรูปทรงที่เหมือน

- Balance สมดุลด้วยน้ำหนักคือ ภาพไม่จำเป็นต้องเหมือนกันทั้งสองด้านแต่มองดูแล้วมีน้ำหนักเท่าๆ กันทั้งสองด้าน ไม่ว่าจะมาจากสีเส้น รูปทรง หรืออื่น ๆ มาวางลงในผลงาน

3) จัดองค์ประกอบแบบเน้นจุดสนใจ (Point of interest) คือ การจัดองค์ประกอบด้วยการใช้วิธีวางตำแหน่ง จุดเด่นลงไป แล้วใช้วิธีต่าง ๆ ที่อธิบายไว้ข้างต้นเน้นให้เกิดจุดเด่นมีความน่าสนใจขึ้นมา เช่น ใช้ขนาดที่แตกต่าง กันสำหรับจุดเด่น หรือใช้สีที่ตัดกัน

#### 2.2.2 การออกแบบลวดลายกราฟิก

##### 2.2.2.1 ประวัติความเป็นมาของการออกแบบลวดลาย

การออกแบบลวดลายมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน พร้อม ๆ กับวิวัฒนาการของมนุษย์มาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์มาตั้งแต่ยุค ก่อนประวัติศาสตร์ การต่อสู้แก่งแย่งชิงพื้นที่ในการดำรงชีวิต การล่าสัตว์เพื่อหาอาหารประทังชีพ ตลอดจนความหวาดกลัวในสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติ ทำให้เกิดการค้นหาลึกลับเหนืยวที่จะสร้างขวัญและกำลังใจให้เข้มแข็งพร้อมที่จะเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้ จึงก่อให้เกิดการสร้างสรรคผลงานศิลปะต่าง ๆ ขึ้นมา

ก่อนที่มนุษย์จะมีพัฒนาการจนสามารถสร้างผลงานศิลปะได้หลากหลายขึ้นนั้น เชื่อกันว่าการสร้างลวดลายบนร่างกายใบหน้าของมนุษย์นั้นเป็นจุดเริ่มต้นของการออกแบบลวดลายก่อนที่จะนำไปใช้พื้น ผิวของวัสดุอื่นภายหลัง เพราะความต้องการในการกระตุ้นจิตใจให้ฮึกเหิมสร้างความภาคภูมิใจและน่าเกรงขาม เป็นยุทธวิธีหนึ่งที่จะลดทอนขวัญกำลังใจของคู่ต่อสู้ในปัจจุบันก็ยังมีชนเผ่าพื้นเมืองบางกลุ่มในเอเชีย ออสเตรเลีย อเมริกา และอินเดีย ออกแบบ

ลวดลายบนร่างกายเพื่อใช้ในพิธีกรรมตามความเชื่ออยู่ หลังจากนั้นจึงเกิดการขีดเส้นสายต่างๆ ลงบนอาวุธและเครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ จนเกิดการออกแบบลวดลายเขียนสีบนผนังถ้ำและเพิงผา จากการขุดค้นพบผลงานต่างๆ ของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ทั่วโลก ปromptให้รู้ถึงความสามารถในการคิดค้น สร้างสรรค์ผลงานศิลปะต่างๆ ขึ้นมาปลูกปลอบจิตใจ การขีดเขียนสีหรือการทำลวดลายบนพื้นหินจะถูกเรียกโดยรวมว่า ศิลปะถ้ำ (Cave art) หรือ ศิลปะบนหิน (Rock art)

### 2.2.2.2 ศิลปะถ้ำ

เริ่มมีการศึกษากันอย่างจริงจัง เมื่อมีการค้นพบภาพเขียนสีรูปวัวไบซัน (Bison) โดยนักโบราณคดีสมัครเล่น ที่ถ้ำอัลตามิรา ในประเทศสเปนราวพ.ศ. 2422 ซึ่งเป็นภาพเขียนสีในยุคหินเก่าตอนปลาย อายุประมาณ 10,000 ปีมาแล้ว จากนั้นมาการค้นหากภาพสีของมนุษย์โบราณจึงได้แพร่กระจายทั่วโลก ราว 30 ปี ต่อมาใน พ.ศ. 2454 จึงมีการค้นพบภาพเขียนสีเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ที่แหล่งภาพเขียนสีเขาเขียน ในอำเภอพังงา แต่ที่มักจะได้รับการกล่าวถึงกันมาก เพราะเป็นแหล่งเขียนสีที่ใหญ่ที่สุด มีชื่อเสียงมากที่สุดในประเทศไทย คือ ที่ผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งถูกค้นพบในปี พ.ศ. 2524 และเป็นศิลปะถ้ำแห่งแรกในประเทศไทยที่ได้รับการขึ้นทะเบียนอย่างเป็นทางการใน ราชกิจจานุเบกษา

ในภาคเหนือได้มีการค้นพบภาพเขียนสีในหลายจังหวัด เช่น พิชณุโลก เชียงใหม่ ลำปาง โดยเฉพาะที่จังหวัดลำปางมีการพบภาพเขียนสีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 แต่ได้รับการสำรวจอย่างจริงจังในปี พ.ศ. 2541 จากการสำรวจครั้งนี้ทำให้พบว่า ภาพเขียนสีที่แหล่งโบราณคดีประตูผา อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง มีภาพลวดลายต่างมากกว่า 1,872 ภาพ ซึ่งส่วนมากจะเป็นภาพมือที่ใช้หลากหลายวิธีในการสร้างภาพ ภาพสัตว์ ภาพคน และภาพสัญลักษณ์ แต่ที่แตกต่างจากแหล่งภาพเขียนสีอื่นๆ ที่ค้นพบในประเทศไทยก็คือ ทุกพื้นที่ที่มีภาพเขียนสีบริเวณเชิงผา พื้นดินส่วนล่างจะพบหลุมฝังศพทุกแห่งในหลุมศพจะมีโครงกระดูก เครื่องปั้นดินเผาและเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เมื่อโลกเปลี่ยนแปลงไป มนุษย์มีวิวัฒนาการสูงขึ้น การออกแบบลวดลายต่างๆ ของมนุษย์ก็เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ในบางยุคมีความเจริญรุ่งเรือง ในบางยุคก็ตกต่ำ แต่ในวงการประวัติศาสตร์ศิลป์ได้ยกย่องให้อียิปต์ กรีก และโรมันเป็นยุคที่มนุษย์มีพัฒนาการทางศิลปะถึงจุดสูงสุด เป็นต้นแบบให้กับศิลปะในยุคต่อมาจนถึงปัจจุบัน

**ลักษณะลวดลายของภาพเขียนสี ยุคก่อนประวัติศาสตร์**

ภาพเขียนสีที่พบในศิลปะถ้ำนั้น ปรากฏลวดลายที่แตกต่างกันไปตามแหล่งค้นพบ บางลวดลายจะมีความคมชัด สื่อความหมายง่าย ๆ สามารถบอกได้ว่าเป็นภาพอะไร แต่บางภาพต้องทำการศึกษาวิเคราะห์ให้ลึกซึ้งโดยดูจากองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย ลวดลายที่พบเหล่านี้แบ่งออกได้ 2 ลักษณะคือ

- ลวดลายเหมือนจริง เป็นลวดลายที่พบเห็นมากที่สุด
- ลวดลายสัญลักษณ์ เป็นลวดลายที่ผู้สร้างงานต้องการสื่อความหมายหรือบอกให้รู้ถึงบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งไม่สามารถแปลความหมายได้ ต้องทำการศึกษาค้นคว้ากันต่อไป เช่น ภาพสามเหลี่ยม วงกลม หรือ ภาพสี่เหลี่ยมมีเส้นทแยงมุม เป็นต้น

เมื่อโลกเปลี่ยนแปลงไป มนุษย์มีวิวัฒนาการสูงขึ้นการออกแบบลวดลายต่างๆ ของมนุษย์ก็เปลี่ยนแปลงไปตามยุค สมัย ในบางยุคมีความเจริญรุ่งเรือง ในบางยุคก็ตกต่ำ แต่ในวงการประวัติศาสตร์

ศิลปะได้ยกย่องให้อียิปต์ กรีก และโรมันเป็นยุคที่มนุษย์มีพัฒนาการทางศิลปะถึงจุดสูงสุด เป็นต้นแบบให้กับศิลปะในยุคต่อมาจนถึงปัจจุบัน

### 2.2.2.3 ความหมายของการออกแบบลวดลาย

การออกแบบลวดลายในความหมายของภาษาไทยตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ไม่มีการกล่าวถึงและคำว่า การออกแบบ หรือ ออกแบบ ก็ไม่มีปรากฏ มีแต่คำว่าลวดลาย ซึ่งหมายถึง ลายต่างๆ ที่เขียนหรือแกะสลัก, ฝีมือความสามารถที่แสดงให้ปรากฏ ในความหมายของภาษาอังกฤษมีคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับการออกแบบลวดลายดังนี้

Decorate. vt. หมายถึง การตกแต่ง, ประดับ

Ornament. vt. หมายถึง ประดับ

ก. หมายถึง เครื่องประดับ

design. vt. หมายถึง ออกแบบ, แผนการ

ก. หมายถึง แบบ, การออกแบบ, ลวดลาย, แผนการ

การออกแบบลวดลาย (Decorative Design) หมายถึง การออกแบบเพื่อใช้ในการตกแต่ง ประดับพื้นที่ หรือวัสดุต่างๆ ให้มีความสวยงามเหมาะสม กลมกลืนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยลวดลายเหล่านี้อาจจะมีความหมายชัดเจนหรือเป็นสัญลักษณ์

การออกแบบลวดลายไม่สามารถสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมาได้โดยอิสระ ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น สถานที่ พื้นที่ ขนาด วัสดุ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดให้การออกแบบลวดลายอยู่ในขอบเขตตาม วัตถุประสงค์

### 2.2.2.4 ชนิดของการออกแบบลวดลาย

ผลงานการออกแบบลวดลายที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมา บ่งบอกถึงจินตนาการไม่มีที่สิ้นสุดของมนุษย์ ซึ่งผลงานเหล่านี้จะมีความแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของงาน ของวัสดุ และของกรรมวิธีในการสร้างสรรค์ การออกแบบลวดลายแบ่งออกเป็นชนิดใหญ่ๆ ได้ 3 ชนิด คือ

1) การออกแบบลวดลายตกแต่งวัสดุ 2 มิติ

2) การออกแบบลวดลายตกแต่งผลิตภัณฑ์ 3 มิติ

3) การออกแบบลวดลายสถาปัตยกรรม

### 2.2.2.5 การออกแบบลวดลายตกแต่งวัสดุ 2 มิติ

การออกแบบลวดลายตกแต่งวัสดุ 2 มิติ เป็นการออกแบบลวดลายลงบนวัสดุที่เป็นพื้นระนาบ มีความกว้างกับความยาวเท่านั้น เช่น กระดาษ ไม้ ผนัง ผ้า กระຈก ซึ่งลักษณะของลวดลายที่ออกแบบลงบนวัสดุเหล่านี้ จะแตกต่างออกไปตามวัตถุประสงค์และกรรมวิธี

1) การออกแบบลวดลายบนกระดาษ เป็นการออกแบบที่ต้องการบันทึกเหตุการณ์ เรื่องราวและความรู้ต่าง ๆ ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา การออกแบบลวดลายลักษณะนี้จึงมักจะใช้ประกอบกับการเขียนอักษรโดยการใช้ลวดลายเป็นสื่ออธิบายให้ทำความเข้าใจง่ายขึ้น การ



ออกแบบลวดลายบนกระดาษสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การวาดภาพ การทำแม่พิมพ์จากไม้หรือโลหะ การจารด้วยเหล็กแหลม การพิมพ์ด้วยแท่นพิมพ์

2) การออกแบบลวดลายบนไม้ เป็นการออกแบบเพื่อประดับตกแต่งไม้ที่ใช้ประกอบสถาปัตยกรรมให้มีความสวยงาม มีเนื้อหาสาระมากขึ้นนอกจากนี้การเตรียมพื้นที่ก่อนการออกแบบลวดลายลงไป ยังช่วยให้เนื้อไม้มีความทนทานยืดอายุการใช้งานให้นานขึ้น

3) การออกแบบลวดลายบนผนัง เป็นการออกแบบพื้นผิวระนาบที่มีความเก่าแก่ที่สุด ที่มีมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ พบเห็นได้ทุกวัน เช่น ผนังถ้ำ เพิงผา ฝาบ้าน ผนังโบสถ์และวิหาร จิ้งจายและเหมาะสมในการออกแบบลวดลาย

ลักษณะของลวดลายจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยโดยสอดคล้องกับความเชื่อ ศาสนา และความสามารถของผู้สร้างสรรค์ผลงาน



ภาพ 16 การออกแบบลวดลาย

ที่มา: <https://www.pinterest.com/pin/409335053615361610/>, 2560

4) การออกแบบลวดลายบนผ้าเป็นการออกแบบลวดลายเพื่อตกแต่งวัสดุที่มีความเบาบางอ่อนพลิ้วลักษณะของลวดลายจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน เช่น นำมาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสำหรับใช้สอย หรือทำพระบฏสำหรับตอบสนองความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนา การออกแบบลวดลายผ้ามีหลายวิธี เช่น การย้อมผ้า การทอและการวาดภาพพระบายสี

5) การออกแบบลวดลายบนกระดาษเป็นการออกแบบลวดลายบนวัสดุที่มีความมันและเรียบ โดยการเขียนสี กัดด้วยกรดหรือพ่นด้วยทราย ในสมัยโกธิก (Gothic) จะใช้วิธี

ประดับกระจกสีหน้าต่าง (Stained Glass) ของวิหาร ความสดใสของสีกระจกเมื่อแสงสว่างส่องผ่าน สร้างบรรยากาศให้เกิดความขลังและศักดิ์สิทธิ์

### 2.2.3.6 การออกแบบลวดลายตกแต่งผลิตภัณฑ์ 3 มิติ

การออกแบบลวดลายตกแต่งผลิตภัณฑ์ 3 มิติ เป็นการออกแบบลวดลายบนรูปทรงที่มีความลึกและหนา ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นการออกแบบลวดลายจึงต้องคำนึงถึงรูปทรงเหล่านี้ประกอบด้วยเพื่อให้ เกิดการสอดคล้อง สัมพันธ์กัน เช่น รูปทรงกลม สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยมและรูปทรงอิสระอื่น ๆ รูปทรงต่าง ๆ นี้ อาจจะมีวัตถุประสงค์ในการใช้งานที่ต่างกัน ซึ่งแต่ละลักษณะของลวดลายจะมีเป้าหมายที่เหมือนกัน คือ ต้องสร้างความสวยงามเหมาะสมให้กับรูปทรงนั้น

### 2.2.3.7 การออกแบบลวดลายตกแต่งสถาปัตยกรรม

การออกแบบลวดลายตกแต่งสถาปัตยกรรม เป็นการใช้ลวดลายตกแต่งพื้นที่ต่าง ๆ ของสถาปัตยกรรมทั้งภายในและภายนอกให้มี ความสวยงาม อลังการ น่าศรัทธา การตกแต่งสถาปัตยกรรม ในระยะแรกๆจะเน้นที่ศาสนสถาน เช่น วิหาร โบสถ์ ก่อนจะปรับเปลี่ยนมาใช้กับที่พักอาศัยโดยวิธีการที่ใช้จะแตกต่างกันออกไปตาม วัตถุประสงค์ ลักษณะของงานและพื้นที่ในการตกแต่งลวดลาย ซึ่งวิธีการโดยรวมจะมี 2 วิธี คือ

1) ประติมากรรม จะเป็นการนำเอากรรมวิธีต่าง ๆ ในการสร้างลวดลายทางประติมากรรมมาประกอบเข้ากับ รูปทรงสถาปัตยกรรม ช่วยเน้นความงามของสถาปัตยกรรมให้เด่นชัดขึ้น โดยทำให้ประโยชน์ใช้สอยสูญเสียไป เช่น การแกะสลักลวดลายหัวเสาของอียิปต์ กรีก และโรมัน การปั้นลวดลายตกแต่งซุ้มประตูโขง หน้าบันของอุโบสถและวิหารในศิลปะล้านนา หรือการแกะสลักบานประตู บานหน้าต่างของศาสนสถานต่าง ๆ

2) จิตรกรรม ลวดลายที่นำมาใช้สำหรับตกแต่งสถาปัตยกรรมโดยใช้วิธีการทางจิตรกรรม ผู้ออกแบบนิยมนำลวดลายที่เป็นมงคลมีความหมายในการเสริมชีวิตให้เจริญรุ่งเรืองขึ้น หรือลวดลายที่บอกเล่าเรื่องราวทางศาสนา และความเชื่อต่าง ๆ ซึ่งในแต่ละเรื่องราวจะสอดแทรกเนื้อหาทางสังคม ประเพณี และประวัติศาสตร์เอาไว้อยู่เสมอ

### 2.2.3.8 ประเภทของลวดลาย

ลวดลายที่มนุษย์นำมาออกแบบเพื่อสร้างสรรค์ผลงาน ล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งที่อยู่รอบตัวแทบทั้งสิ้น บางลวดลายจะนำเอาสิ่งที่พบเห็นแสดงออกมาตรง ๆ โดยไม่ประยุกต์หรือดัดแปลงแต่บางลวดลายได้ผ่านกระบวนการคิดและกลั่นกรองมาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ลวดลาย ที่จะนำมาใช้งานมีความสมบูรณ์ที่สุดเนื่องจากมีลวดลายบางประเภทจะมีความหมายที่ซ่อนเร้นแอบแฝงอยู่ลักษณะของลวดลายจะเป็นสัญลักษณ์หรือปริศนาธรรม การเลือกใช้จึงควรรู้ถึงความหมายและใช้อย่างเหมาะสมซึ่งลวดลายเหล่านี้จำแนก ได้เป็น 3 ประเภท

ลวดลายธรรมชาติ เป็นลวดลายที่พบเห็นอยู่ทั่วไปในชีวิตประจำวันถูกมนุษย์นำมาเป็นสื่อในการ บันทึกและบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ตลอดจนนำมาสร้างสรรค์เป็นลวดลายในสร้างความสวยงามให้กับผลิตภัณฑ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ที่พักอาศัย และศาสนสถาน

ลวดลายจากสิ่งที่มีชีวิต เช่น คน สัตว์ ถูกนำมาออกแบบเป็นลวดลาย ในลักษณะที่เหมือนจริงบ้าง ถูกตัดทอนเพื่อลดความซับซ้อนลงบ้างหรือถูกเพิ่มเติมโดยผสมผสาน จิตนาการและ ความเชื่อให้ดูสูงส่ง นำเชือกือเข้าไปบ้าง

ลวดลายจากสิ่งที่ไม่มีชีวิต เช่น ภูเขา ต้นไม้ ทะเล แม่น้ำ เป็นลวดลาย นิยมนำมาใช้ในการออกแบบเพื่อสร้างสีสันและบรรยากาศมากที่สุดชนิด หนึ่งอาจจะใช้สิ่งที่มีชีวิตเพียงอย่างเดียว หรือนะมาประกอบเข้ากับสิ่งมีชีวิตทำให้ลวดลายมีความสมดุลขึ้นและ ลวดลายชนิด นี้ถูกนำไปประยุกต์ ดัดแปลงสร้างความสวยงามได้อย่างเหมาะสมกลมกลืนกับชนบ ธรรมเนียมประเพณีของ ประเทศต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น หลายกระหนกต่าง ๆ ของไทย

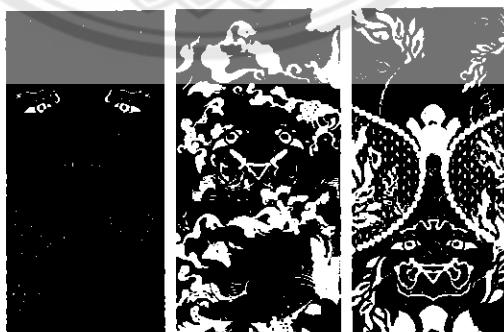
ลวดลายเลขาคณิต เป็นลวดลายที่เกิดจากการจุดขีดเส้นเป็นลวดลาย ง่าย ๆ ก่อนจะนำมาประกอบกันจนเกิดเป็นรูปร่างขึ้นมา ตามลักษณะของเลขาคณิตและถูก นำไปใช้ออกแบบเป็นลวดลายตกแต่งในผลงานทางศิลปะ แขนงต่าง ๆ

ลวดลายสัญลักษณ์เป็นลวดลายที่เกิดจากการนำลวดลายจากธรรมชาติ และลวดลายเลขาคณิตมากำหนดเป็นสัญลักษณ์และให้ความหมายขึ้น นอกเหนือจากการตกแต่ง- ได้คิดและแปลความหมายออกมาตามหลัก ของศาสนาในแต่ละลัทธิแต่ละนิกาย ซึ่งล้วนแล้วแต่ เป็นมงคลแก่ชีวิตทั้งสิ้น เช่น อวยพรให้มีความสุข อายุยืน เจริญก้าวหน้าในอาชีพ ร่ำรวย ทรัพย์สินเงินทองหรือในบางศาสนาจะใช้สัญลักษณ์บอกเล่าเรื่องราวทางศาสนา

## 2.3 กรณีศึกษา

### 2.3.1 ผลงานวิทยานิพนธ์ เรื่อง โครงการออกแบบลวดลายจากสิ่งและยักษ์ใน วรรณคดี

เรื่อง รามเกียรติ์ นางสาวชนกนันท์ นิยมทรัพย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขาการ ออกแบบนิเทศศิลป์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ



ภาพ 17 โครงการออกแบบลวดลายจากสิ่งและยักษ์ในวรรณคดี  
ที่มา: [http://www.degreeshow.org/awards/graphic\\_detail/6, 2560](http://www.degreeshow.org/awards/graphic_detail/6, 2560)

ชั้นระบุข้อมูล โครงการออกแบบลวดลายจากลึงและยักษ์ในวรรณคดี เรื่อง รามเกียรติ์ นางสาวชนกนันท์ นิยมทรัพย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขาการออกแบบนิเทศศิลป์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ชั้นพรรณนา ลึงและยักษ์เป็นตัวละครสำคัญในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ โดยแต่ละตัวจะมีลักษณะเด่นประจำกายที่แตกต่างกัน เช่น สี อาวุธ อภินิหาร เครื่องแต่งกาย เป็นต้น การออกแบบนี้จึงนำแนวคิดการถอดรูปมาใช้ โดยถอดจากเรื่องราวและภาพเขียนมาออกแบบเป็นลวดลายกราฟิกแบบไทยร่วมสมัย ซึ่งผสมผสานสีไทยที่ใช้ทำหัวโขนมาออกแบบร่วมด้วย

ชั้นวิเคราะห์ การดึงเอาเอกลักษณ์ลักษณะเด่นของตัวละครอย่าง สี อาวุธ เรื่องแต่งกายที่มีความโดดเด่นนำมาออกแบบให้ร่วมสมัยและน่าสนใจให้เข้ากับบริบทคนในปัจจุบัน

ชั้นตีความ ลวดลายสามารถนำมาต่อยอดและผสมผสานกับบริบทของคนรุ่นใหม่ได้อย่างน่าสนใจ

### 2.3.2 ผลงานวิทยานิพนธ์ เรื่อง การออกแบบเลขนศิลป์เพื่อการสื่อสารแบรนด์ Underdog



ภาพ 18 การออกแบบเลขนศิลป์เพื่อการสื่อสารแบรนด์ Underdog

ที่มา: <https://www.facebook.com/MonglongExhibition2017/>, 2560

ชั้นระบุข้อมูล โครงการศิลปะนิพนธ์ปี 2560 ผลงานโดย นายสัณทวัฒน์ มีชัย คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชั้นพรรณนา งานศิลปะนิพนธ์ชิ้นนี้มีความประสงค์ที่จะทำลวดลายเสื้อผ้าและกระเป๋าสำหรับแบรนด์ Underdog เพื่อสร้างความแปลกใหม่ให้กับตัวสินค้า เพราะเนื่องจากที่ผ่านมา

เสื้อผ้าและกระเป๋าไม่เคยมีลวดลาย มาก่อน และต้องการสร้างความทันสมัย และความสวยงามของแบรนด์ให้เพิ่มมากขึ้นโดย ในคอลเลคชันนี้จะนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความโดดเด่นมีสไตล์ชัดเจนและวัยรุ่นทุกคนจะรับรู้เรื่องราวเหล่านี้ได้เป็นอย่างดีแต่ยังคงเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ จึงเกิดการสร้างสรรค์คอลเลคชันสินค้าภายในแบรนด์ underdog ผ่านเรื่องราวความเป็นไทย เพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับตัวสินค้า โดยนำสีสันทันทีที่มีความสนุกสนาน มาสร้างลวดลายทำให้เกิดความสนุกสนานความประทับใจ เพื่อทำให้วัยรุ่นหันมาเห็นถึงความสำคัญของคุณค่าเอกลักษณ์ไทย

ขั้นวิเคราะห์ ลวดลายเสื้อผ้าและกระเป๋าสำหรับแบรนด์ เพื่อสร้างความแปลกใหม่ให้กับตัวสินค้า เพราะเนื่องจากที่ผ่านมาเสื้อผ้าและกระเป๋าไม่เคยมีลวดลาย มาก่อน และต้องการสร้างความทันสมัยและความสวยงามในคอลเลคชันนี้จะนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความโดดเด่นมีสไตล์ชัดเจนและวัยรุ่นทุกคนจะรับรู้เรื่องราวเหล่านี้ได้เป็นอย่างดีแต่ยังคงเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ

ขั้นตีความ ลวดลายสามารถนำมาต่อยอดและผสมผสานกับบริบทของคนรุ่นใหม่ได้อย่างน่าสนใจจับได้ง่าย สดใส เข้ากับกลุ่มเป้าหมาย





- ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง นำเสนอรูปแบบของปราสาทผึ้งง่ายๆนำมาบิดมอมให้ดูแปลกตา
- ประเพณีแห่มาลัยข้าวตอก นำลักษณะเด่นของข้าวตอกที่ชาวบ้านนำมาสร้างเป็นมาลัยที่ใช้ในการแห่ในประเพณี
- ประเพณีแห่นก นำเสนอชนิดของนกที่มีความแปลกเป็นสัตว์ในจินตนาการ
- ประเพณีโพนลากพระ นำเสนอการแข่งขันตีโพนให้สีของมโนรำมาใช้ให้ดูสดใส
- ประเพณีลอยเรือ นำเสนอการแห่เรือและพิธีกรรมต่าง ๆ ในประเพณีลอยเรือของภาคใต้

### 3.2.2 การออกแบบลวดลายกับสิ่งของเพื่อการต่อยอด

- การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายเลือกสิ่งของที่กลุ่มเป้าหมายเลือกใช้ใกล้ตัวและสามารถปรับใช้กับยุคสมัยได้ไม่ดูขัดตา ดูโดดเด่นและน่าสนใจ

### 3.3 วิเคราะห์พฤติกรรมกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัย

- กลุ่มเป้าหมายอายุ 18-25 ปี เป็นวัยที่กำลังศึกษาและถือว่าเป็นช่วงอายุที่เรียกว่าวัยรุ่น ซึ่งจุดประสงค์ของผู้วิจัยคือโครงการออกแบบลวดลายกราฟิกที่ได้แรงบันดาลใจมาจากประเพณีของประเทศไทยจะสามารถประยุกต์เข้ากับบริบทของคนรุ่นใหม่ได้ง่ายขึ้น โดยนำลวดลายกราฟิกมาประยุกต์ใช้กับเสื้อผ้า หมวก ที่เป็นสิ่งเข้าที่ใกล้ตัวกลุ่มเป้าหมายและสามารถหยิบจับเห็นได้ง่าย

## บทที่ 4

### การออกแบบและการสร้างสรรค์ผลงาน

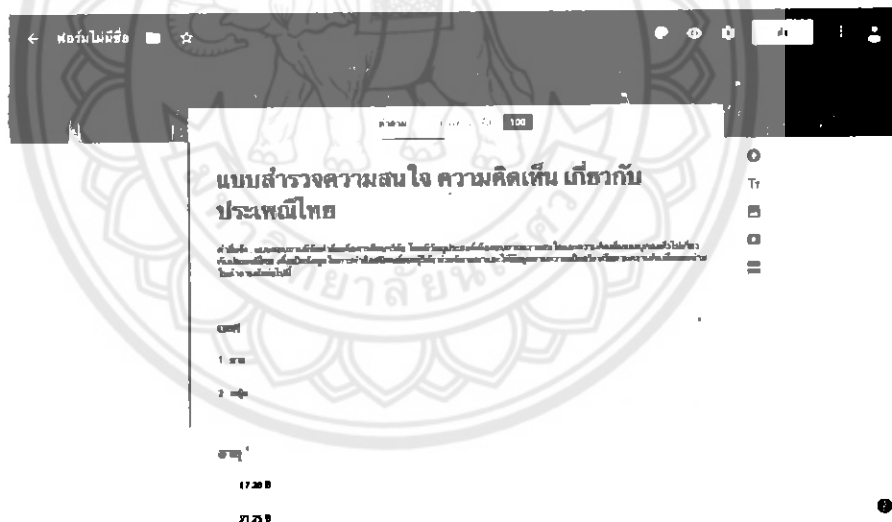
การค้นคว้าเรื่องการออกแบบลวดลายกราฟิกที่ได้แรงบันดาลใจมาจากประเพณีของประเทศไทย Designing the patterns inspiration from Thai traditions มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

#### 4.1 ขั้นตอนการผลิตงาน

##### 4.1.1 สืบค้นข้อมูลของแต่ละประเพณี

หลักการสืบค้นข้อมูล

- ทำจัดแบบสำรวจความสนใจความคิดเห็นเกี่ยวกับประเพณีของประเทศไทย เพื่อการศึกษาวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความสนใจและความคิดเห็นของบุคคลทั่วไปเกี่ยวกับประเพณีไทย เพื่อเป็นข้อมูลในเกณฑ์การคัดเลือกประเพณีที่นำมาสร้างสรรค์ผลงาน



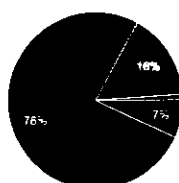
ภาพ 19 ตัวอย่างแบบสำรวจความสนใจความคิดเห็นเกี่ยวกับประเพณีของประเทศไทย

ที่มา: [https://docs.google.com/forms/d/1yVrz1m55OsZgcizlyNhZBjnj5xqqDXcJMSxWcUOkYw/edit?usp=drive\\_web,2560](https://docs.google.com/forms/d/1yVrz1m55OsZgcizlyNhZBjnj5xqqDXcJMSxWcUOkYw/edit?usp=drive_web,2560)



### อาชีพ

ค่าตอบ 160 ข้อ



- นักเขียน
- นักเขียนภาพ
- ช่างภาพ
- ช่างเขียน

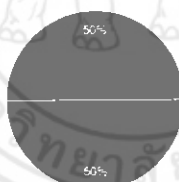
### ภาพ 20 ตัวอย่างแบบสำรวจความสนใจความคิดเห็นเกี่ยวกับประเพณีของประเทศไทย

ที่มา: [https://docs.google.com/forms/d/1yVrz1m55OsZgcizlyNh](https://docs.google.com/forms/d/1yVrz1m55OsZgcizlyNhZBJnj5xqqDXxCJMSxWcUOkYw/edit?usp=drive_web,2560)

ZBJnj5xqqDXxCJMSxWcUOkYw/edit?usp=drive\_web, 2560

คุณเคยเห็นสื่อสร้างสรรค์เกี่ยวกับประเพณีไทยในรูปแบบของงานออกแบบ  
ลวดลายPatternหรือไม่

ค่าตอบ 100 ข้อ



- ใช่
- ไม่ใช่

### ภาพ 21 ตัวอย่างแบบสำรวจความสนใจความคิดเห็นเกี่ยวกับประเพณีของประเทศไทย

ที่มา: [https://docs.google.com/forms/d/1yVrz1m55OsZgcizly](https://docs.google.com/forms/d/1yVrz1m55OsZgcizlyNhZBJnj5xqqDXxCJMSxWcUOkYw/edit?usp=drive_web,2560)

NhZBJnj5xqqDXxCJMSxWcUOkYw/edit?usp=drive\_web, 2560

- สืบค้นแหล่งข้อมูลจากแหล่งที่มีการอ้างอิงและมีความน่าเชื่อถือ

#### 4.1.2 แนวคิดการออกแบบ

- การออกแบบลวดลายกราฟิกที่ได้แรงบันดาลใจมาจากประเพณีของประเทศไทย Designing the patterns inspiration from Thai traditions เป็นการนำเอกลักษณ์วิถีชีวิตของคนนั้นเพื่อที่นั่น ๆ มาออกแบบ แนวคิดคือ เล่าเรื่อง บอกเล่าวิถีชีวิตและความเป็นมาของพื้นที่นั้น ๆ ให้กลับคนรุ่นหลังได้ทราบถึงเอกลักษณ์วิถีชีวิตของตนเอง จึงนำเรื่องเล่าความเป็นมาวิถีชีวิต

เหล่านั้นมาเล่าใหม่อีกครั้งผ่านงานออกแบบสวดลายกราฟฟิกที่มีความแปลกใหม่และน่าสนใจและยังทำให้ทุกคนตระหนักถึงคุณค่าที่น่าภูมิใจที่เราควรช่วยกันรักษา

#### 4.1.3 ขั้นตอนการผลิตแบบร่างและผลงานจริง

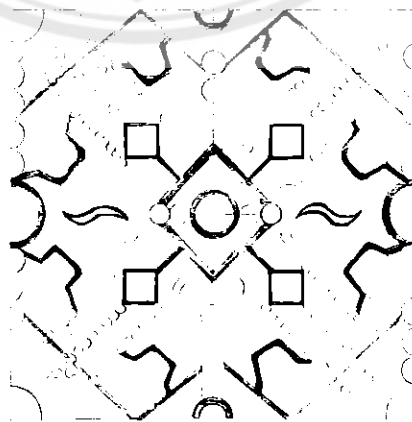
- การวิเคราะห์เอกลักษณ์ ความสำคัญ จุดเด่นของแต่ละประเพณี

ขั้นตอนที่ 4.3 การออกแบบ

- เริ่มการออกแบบสวดลายการออกแบบสวดลายชุดแรก



ภาพ 22 แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 1  
ที่มา: แพรวพลอย พูลเกษร, 2561

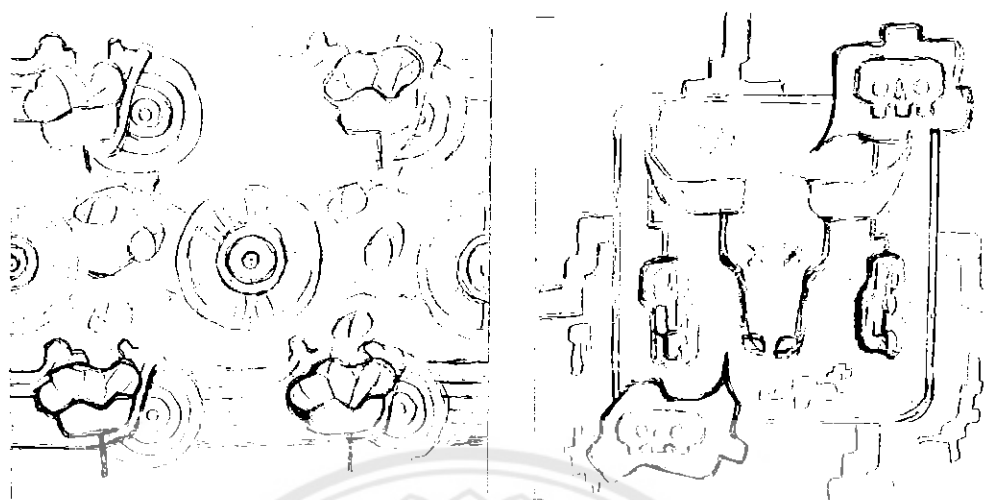


ภาพ 23 แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 1  
ที่มา: แพรวพลอย พูลเกษร, 2561

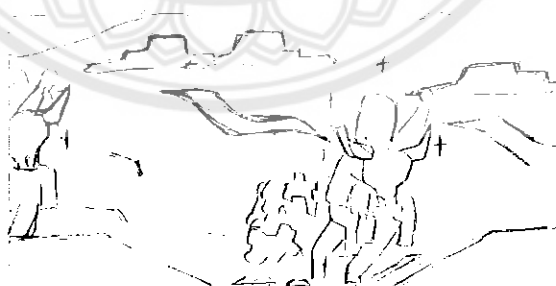


ภาพ 24 แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 1  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561

ภาพ 25 แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 1  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561

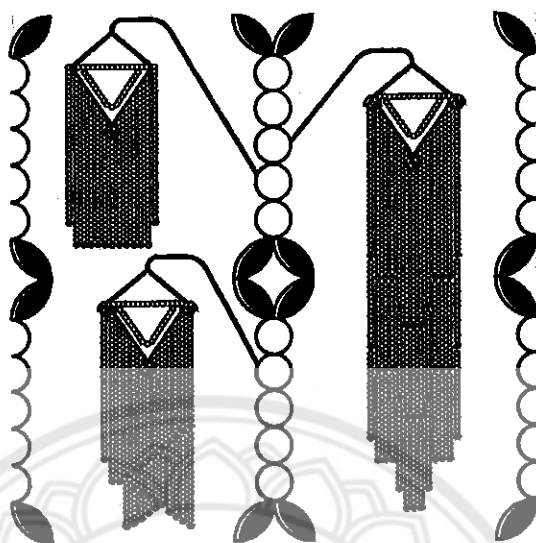


ภาพ 26 แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 2  
 ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561

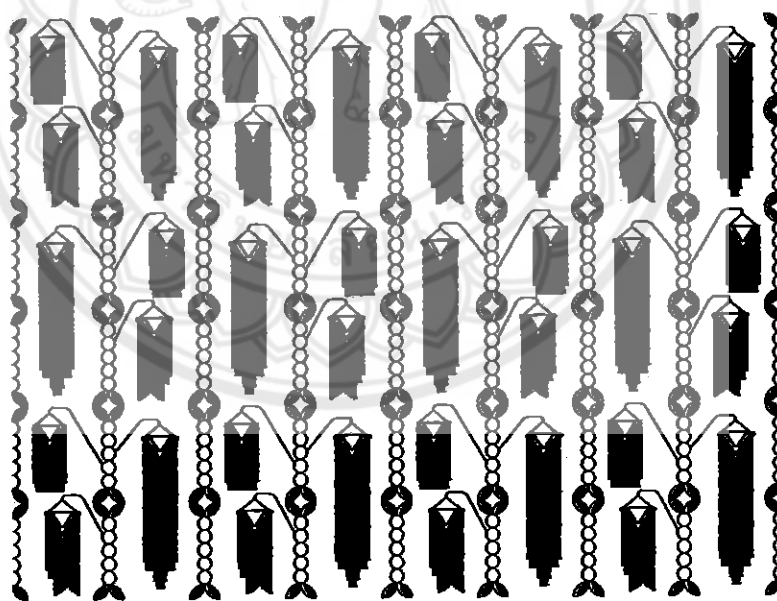


ภาพ 27 แสดงรูปแบบ Sketch Design ครั้งที่ 2  
 ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561

- การพัฒนาตลอดจนเป็นผลงานจริง



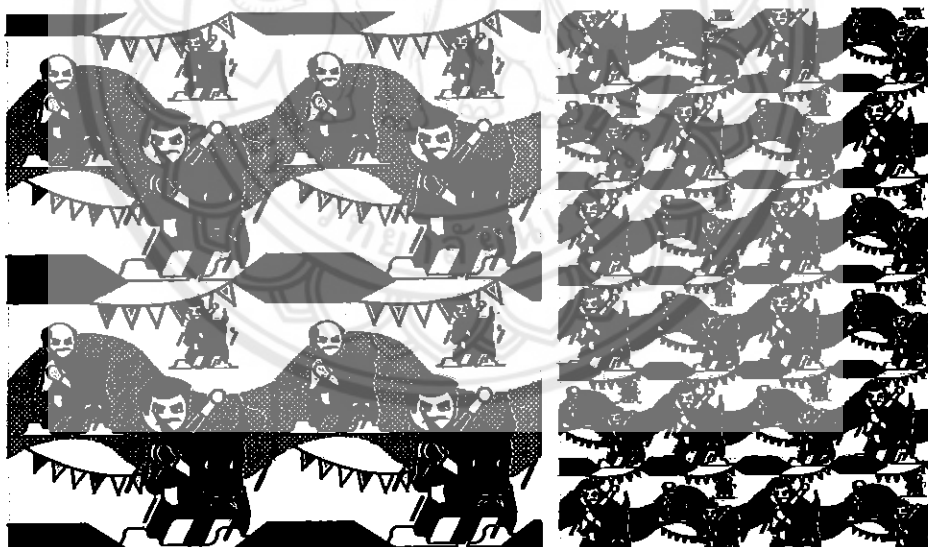
ภาพ 28 แสดงรูปการพัฒนาลวดลายครั้งที่ 1  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561



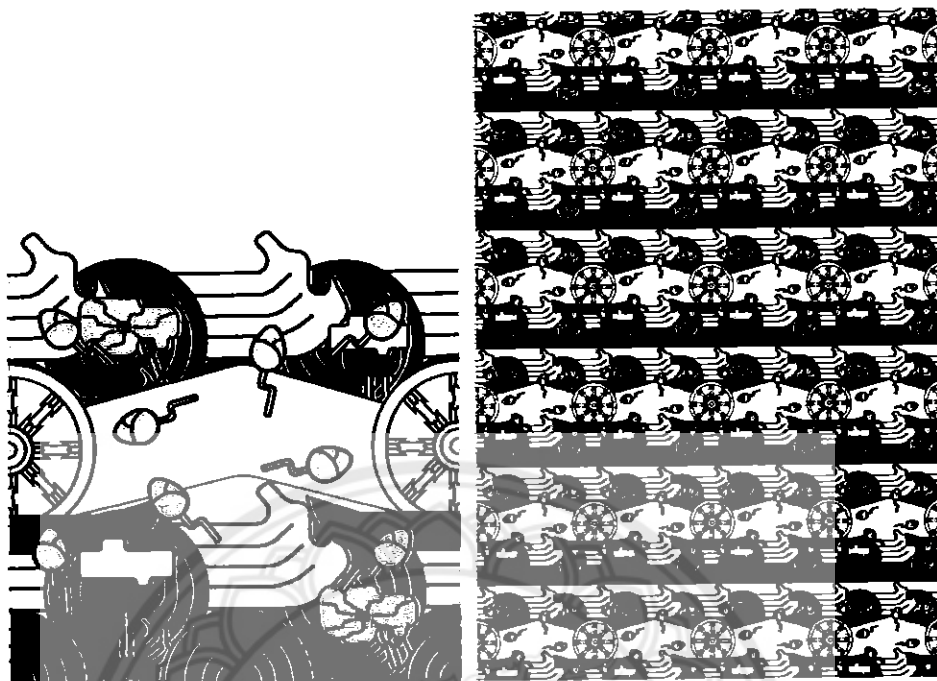
ภาพ 29 แสดงรูปการพัฒนาลวดลายครั้งที่ 1  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 30 แสดงรูปการพัฒนาลวดลายครั้งที่ 1  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561



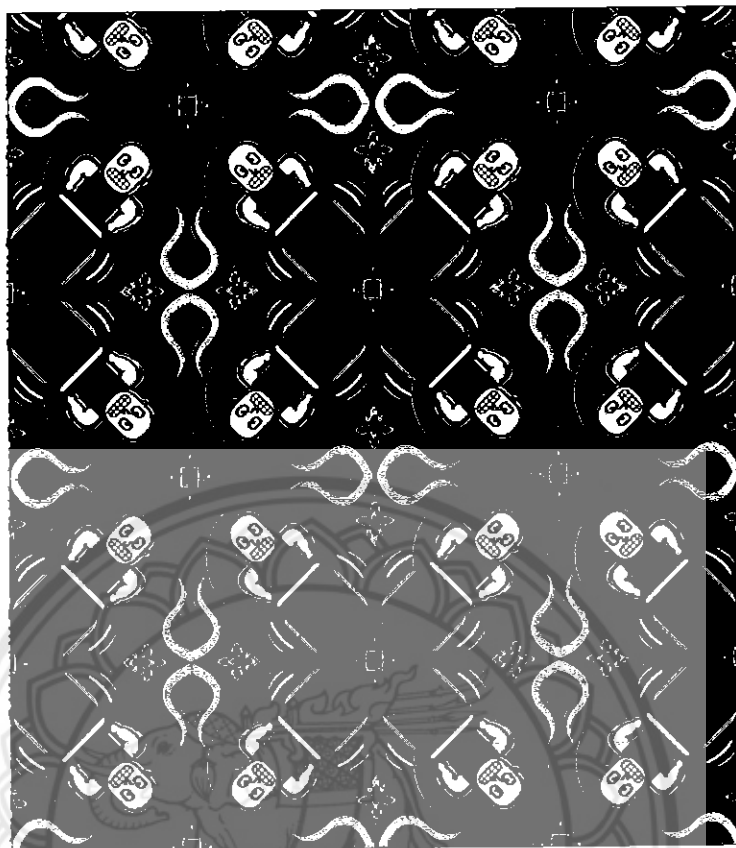
ภาพ 31 แสดงรูปการพัฒนาลวดลายครั้งที่ 1  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 32 แสดงรูปการพัฒนาหลายครั้งที่ 1  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 33 แสดงรูปการพัฒนาหลายครั้งที่ 1  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561

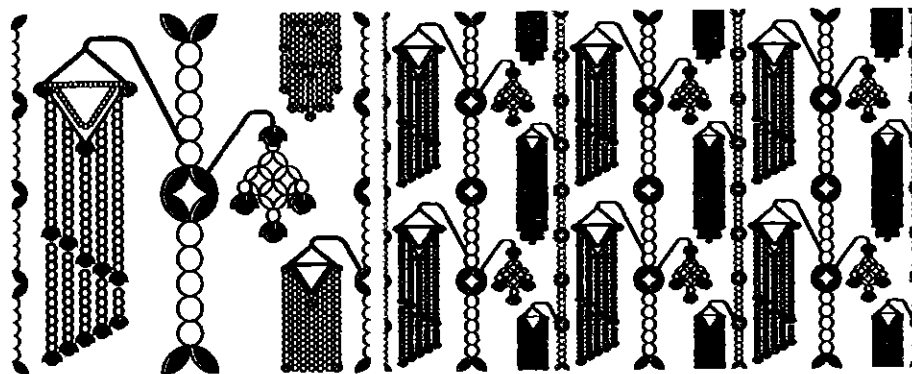


ภาพ 34 แสดงรูปการพัฒนาลวดลายครั้งที่ 1  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561

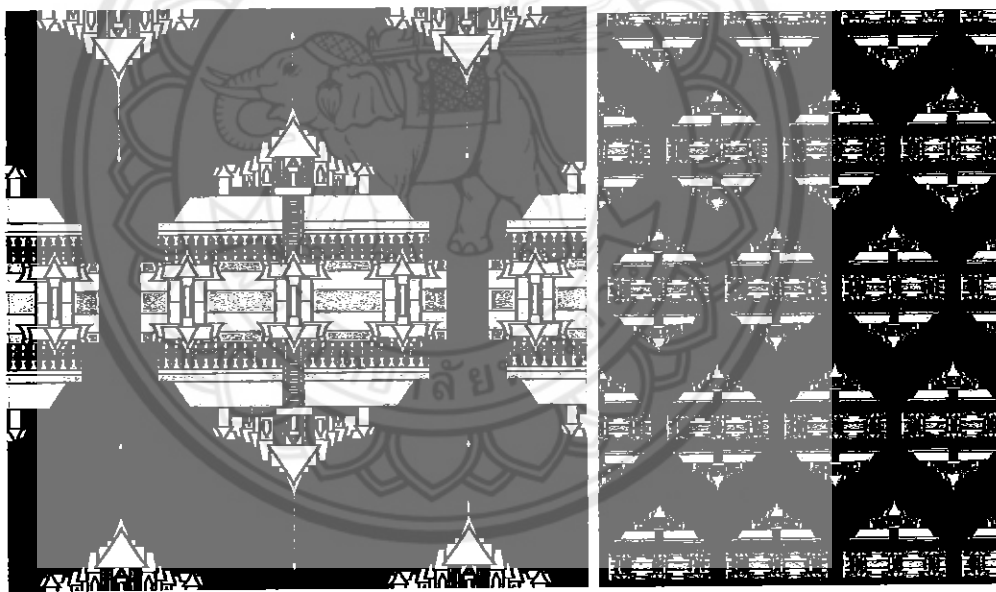


ภาพ 35 แสดงรูปการพัฒนาลวดลายครั้งที่ 2  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561

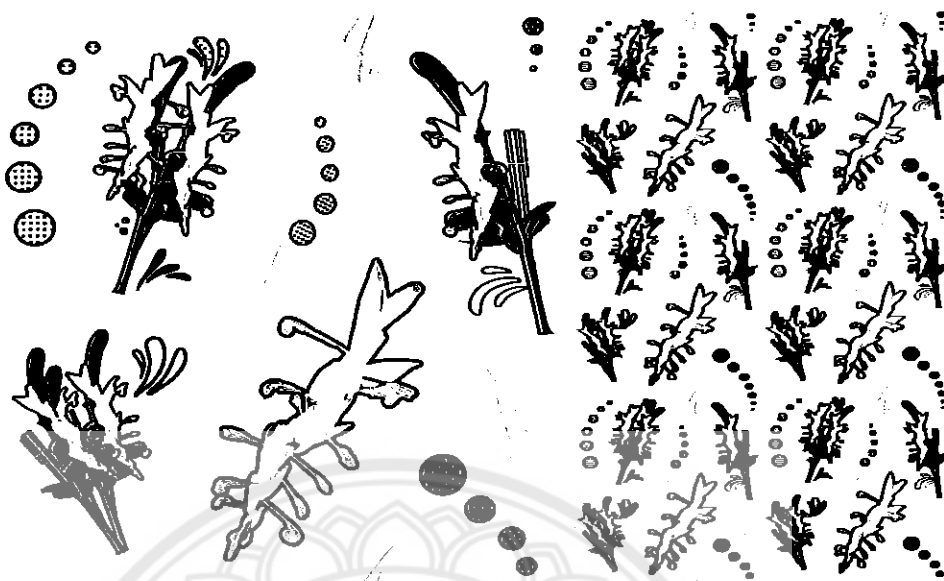




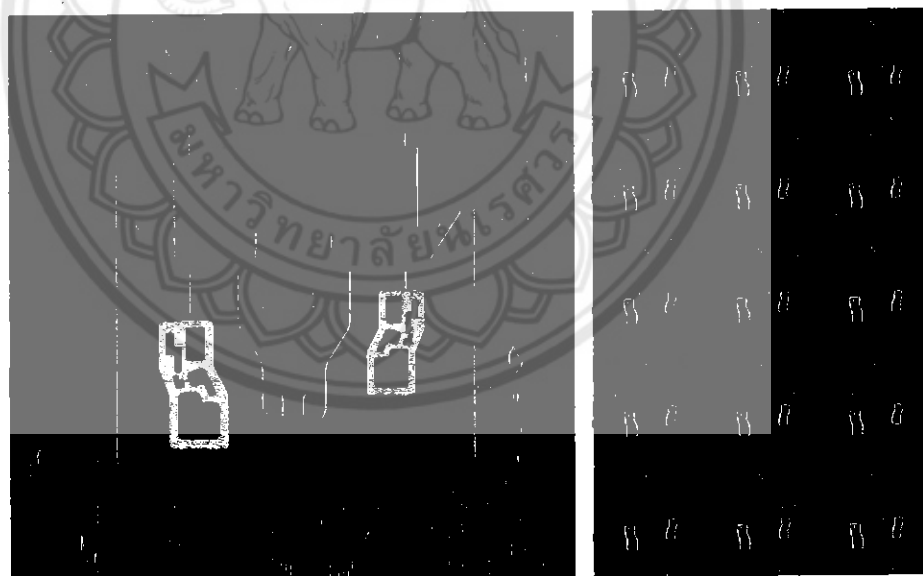
ภาพ 36 แสดงรูปการพัฒนาลวดลายครั้งที่ 2  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561



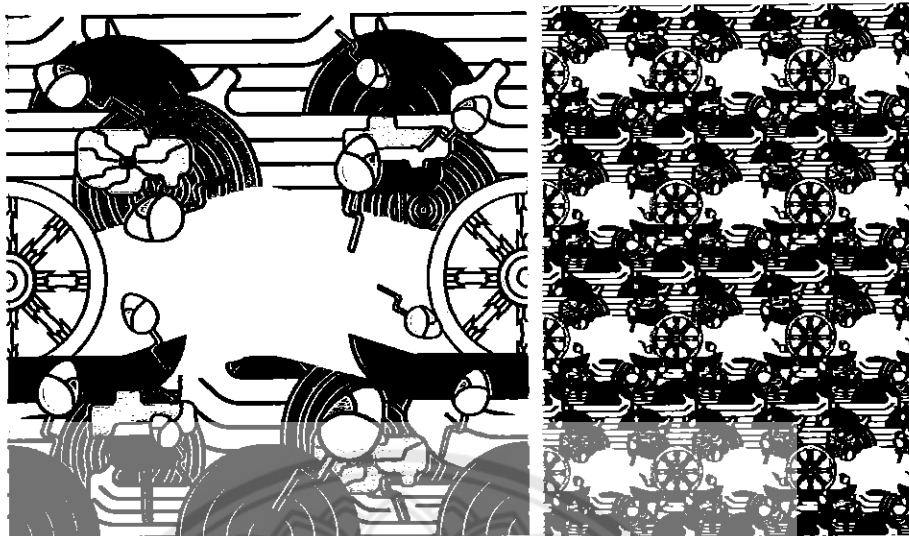
ภาพ 37 แสดงรูปการพัฒนาลวดลายครั้งที่ 2  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561



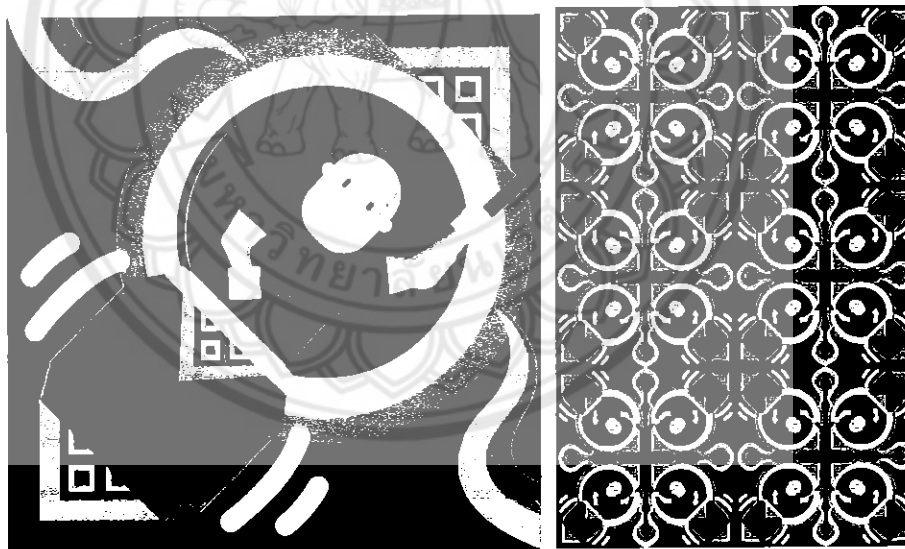
ภาพ 38 แสดงรูปการพัฒนาลวดลายครั้งที่ 2  
ที่มา: แพรวพลอย พูลเกษร, 2561



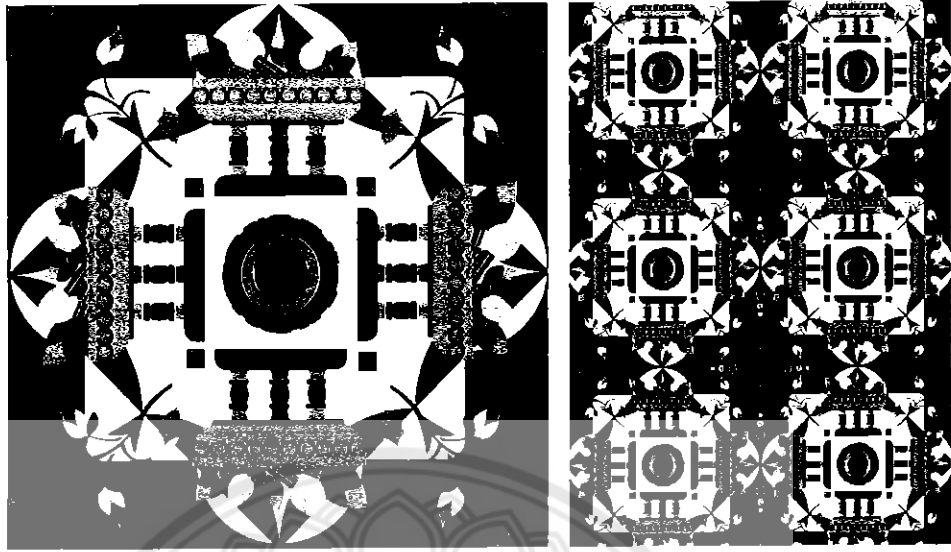
ภาพ 39 แสดงรูปการพัฒนาลวดลายครั้งที่ 2  
ที่มา: แพรวพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 40 แสดงรูปการพัฒนาลวดลายครั้งที่ 2  
ที่มา: แพรวพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 41 แสดงรูปการพัฒนาลวดลายครั้งที่ 2  
ที่มา: แพรวพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 42 แสดงรูปการพัฒนาลวดลายครั้งที่ 2  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561

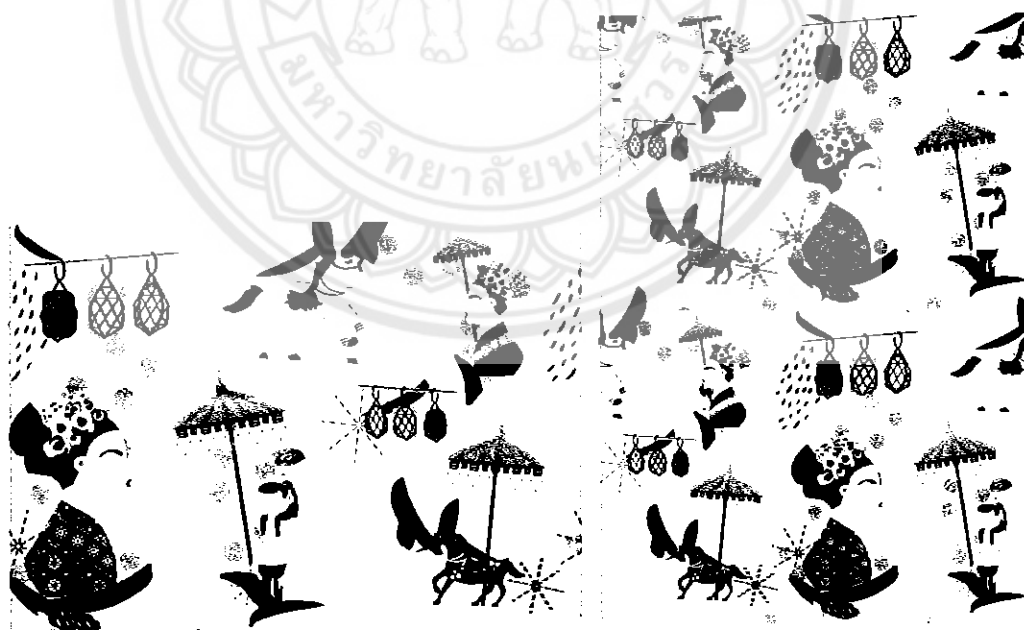


ภาพ 43 แสดงรูปการพัฒนาลวดลายครั้งที่ 2  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 44 แสดงรูปการพัฒนาลวดลายครั้งที่ 2

ที่มา: แพรวพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 45 แสดงรูปการพัฒนาลวดลายครั้งที่ 2

ที่มา: แพรวพลอย พูลเกษร, 2561

- การพัฒนาลวดลายต่อยอดกับสิ่งของ



ภาพ 46 แสดงรูปการพัฒนาลวดลายต่อยอดกับสิ่งของ  
 ที่มา: แพรวพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 47 แสดงรูปการพัฒนาลวดลายต่อยอดกับสิ่งของ  
 ที่มา: แพรวพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 48 แสดงรูปการพัฒนาลวดลายต่อยอดกับสิ่งของ  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 49 แสดงรูปการพัฒนาลวดลายต่อยอดกับสิ่งของ  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561

## บทที่ 5

### บทสรุป

สรุปผลรายงานการวิจัยเรื่องการออกแบบลวดลายกราฟิกที่ได้แรงบันดาลใจมาจากประเพณีของประเทศไทย ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยต่าง ๆ ไว้ดังนี้

#### 5.1 สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยปัจจุบันบริบทของคนรุ่นใหม่ในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ความสนใจของคนรุ่นใหม่จึงเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ผู้วิจัยจึงเลือกการออกแบบลวดลายกราฟิกมาใช้เพื่อจะสามารถถ่ายทอดเอกลักษณ์ของประเพณีไทย สร้างความแปลกใหม่และความน่าสนใจผ่านลวดลายกราฟิก

#### 5.2 อภิปรายผล

จากผลวิจัยในการออกแบบลวดลายกราฟิกที่ได้แรงบันดาลใจมาจากประเพณีของประเทศไทย สามารถสร้างความแปลกใหม่ที่น่าสนใจให้กับกลุ่มเป้าหมาย และยังสามารถนำลวดลายกราฟิกมาต่อยอดเข้ากับเสื้อผ้าหรือสิ่งของที่เข้ากับบริบทคนรุ่นใหม่ได้ดี

#### 5.3 ข้อเสนอแนะ

การดำเนินงานการออกแบบลวดลายกราฟิกที่ได้แรงบันดาลใจมาจากประเพณีของประเทศไทย ผู้จัดทำมีข้อเสนอแนะดังนี้

5.3.1 ปรับเปลี่ยนลวดลายให้สามารถสื่อสารได้ว่าเป็นประเพณีอะไร

5.3.2 ปรับเปลี่ยนลวดลายให้มีจังหวะที่หลากหลายให้มีความน่าสนใจมากขึ้น

5.3.3 นำลวดลายต่อยอดกับสิ่งของที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย





## บรรณานุกรม

- การออกแบบเลขศิลป์. การออกแบบเลขศิลป์เพื่อการสื่อสารแบรนด์ Underdog. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2560, จาก <https://www.facebook.com/MonglongExhibition2017/photos/a.1073741832.106857473194684/137390766808021/?type=3&theater>
- ความหมายของประเพณีความหมายของประเพณี. ความหมายของประเพณี. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2560 , จาก <https://www.baanmaha.com/community/threads/24071-ประเพณี-ความหมายของประเพณี>
- โครงการออกแบบลวดลายจากสิ่งและยักษ์ในวรรณคดี. โครงการออกแบบลวดลายจากสิ่งและยักษ์ในวรรณคดี. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2560, จาก [http://www.degreeshow.org/awards/graphic\\_detail/6](http://www.degreeshow.org/awards/graphic_detail/6)
- ตัวอย่าง กฎ 3 สี ในการแบบ Infographic. ตัวอย่าง กฎ 3 สี ในการแบบ Infographic. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2560 , จาก <https://infographic-ให้แจ้งputtipongportfolio.wordpress.com/2016/10/17/10-เคล็ดลับการทำ>
- ประเพณีดีโพนลากพระ. ประวัติความเป็นมา. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2560 , จาก <http://ich.culture.go.th/index.php/th/ich/performing-arts/236-performance/332-----m-s>
- ประเพณีตักบาตรดอกไม้. ความเป็นมาของประเพณีตักบาตรดอกไม้. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2560 , จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/ประเพณีตักบาตรดอกไม้>
- ประเพณีบูชาอินทขิล. ตำนานอินทขิล. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2560, จาก <https://sites.google.com/site/photcharapon44499/prapheni-thiy-phakh-henux/prapheni-buchasea-xin-thkhi>
- ประเพณีบุญผะเหวด. ประเพณีบุญผะเหวด. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 256 , จาก [https://www.m-culture.go.th/young/ewt\\_news.php?nid=645](https://www.m-culture.go.th/young/ewt_news.php?nid=645)
- ประเพณีปอยส่างลอง. งานประเพณีปอยส่างลอง. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2560, จาก <http://www.ท่องเที่ยวไทย.com/ประเพณี-ปอยส่างลอง-บวชลูกแก้ว-แม่ฮ่องสอน/>
- ประเพณีเลี้ยงผี. ประเพณีเลี้ยงดง. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2560 , จาก <http://www.chiangmainews.co.th/page/archives/602364>
- ประเพณีลอยเรือ. ประเพณีลอยเรือ. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2560 , จาก [http://www.siamtraddition.com/2012/11/blog-post\\_18.html#.WibQB3wk1g](http://www.siamtraddition.com/2012/11/blog-post_18.html#.WibQB3wk1g)
- ประเพณีรับบัว. ประเพณีรับบัว. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2560 , จาก <https://sites.google.com/site/photcharapon44499/prapheni-thiy-phakh-klang/prapheni-rab-baw>
- ประเพณีวิ่งควาย. ประเพณีวิ่งควาย. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2560 , จาก <https://sites.goo>

gle.com/site/wathnthrrmpakhtawanxxkpanna/prapheni-canghwad-chlburi/ngan-  
theskal-wan-hilsklnkhr-1naeana-canghwad-sklnkhr

สาระดี ๆ .คอม. Why Generation : Generation Y : Gen Y. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2560,  
จาก <http://www.impressionconsult.com/web/index.php/articles/256-whygeneration-generation-y-gen-y.html>

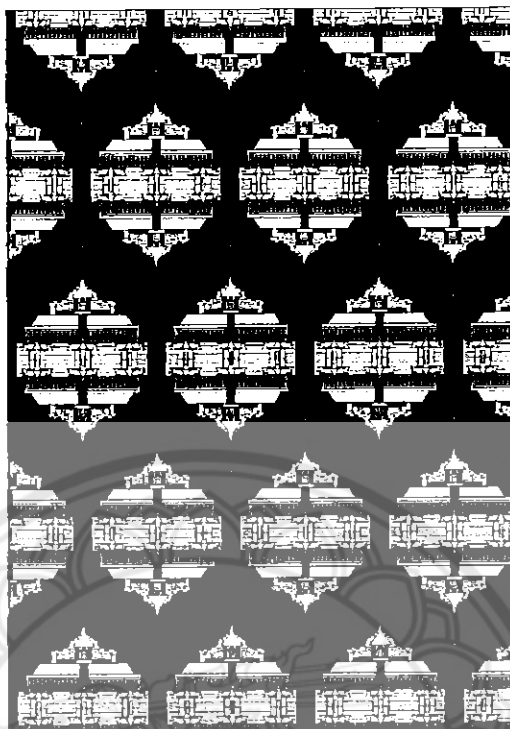
ประเพณีแห่มาลัยข้าวตอก. การแห่มาลัยข้าวตอก. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2560, จาก  
<http://www.komchadluek.net/news/regional/259836>

ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง. ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2560, จาก  
<https://sites.google.com/site/bagamzone/naeana-canghwad->

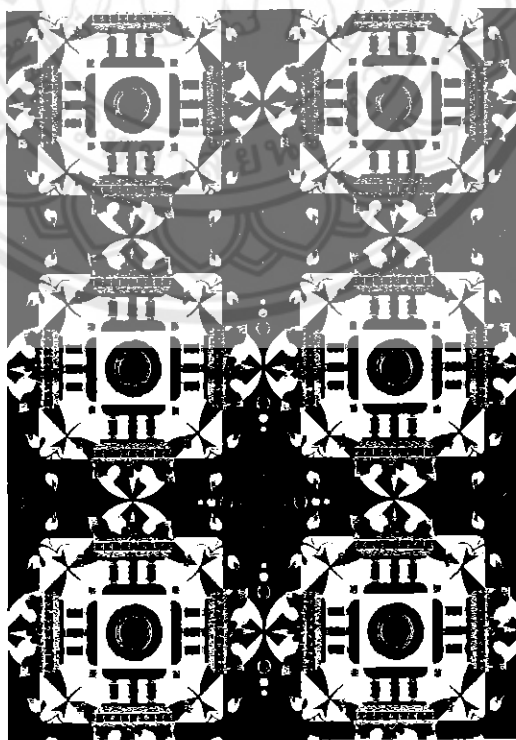




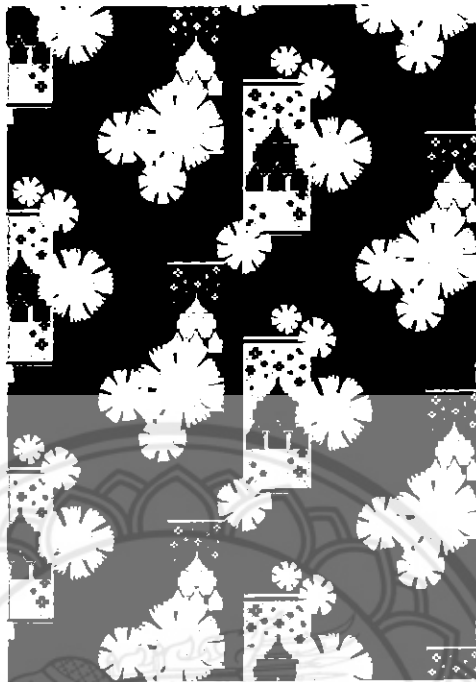




ภาพ 50 แสดงผลงานลวดลายโดยสมบูรณ  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 51 แสดงผลงานลวดลายโดยสมบูรณ  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561



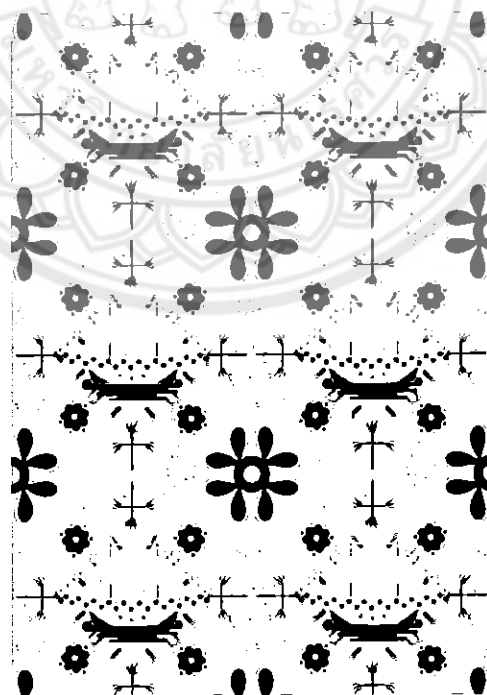
ภาพ 52 แสดงผลงานลวดลายโดยสมบูรณ  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 53 แสดงผลงานลวดลายโดยสมบูรณ  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561

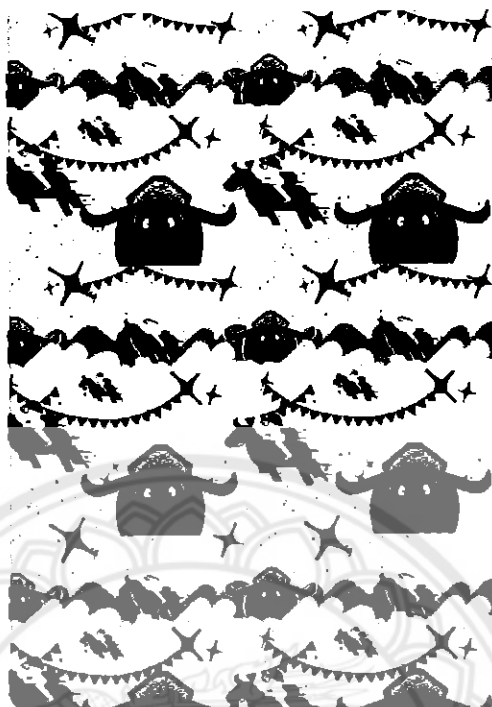


ภาพ 54 แสดงผลงานลวดลายโดยสมบุรณ์  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561

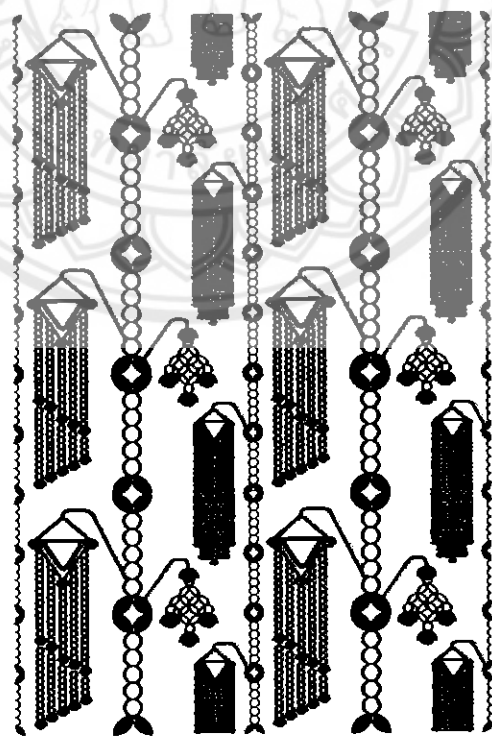


ภาพ 55 แสดงผลงานลวดลายโดยสมบุรณ์  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561

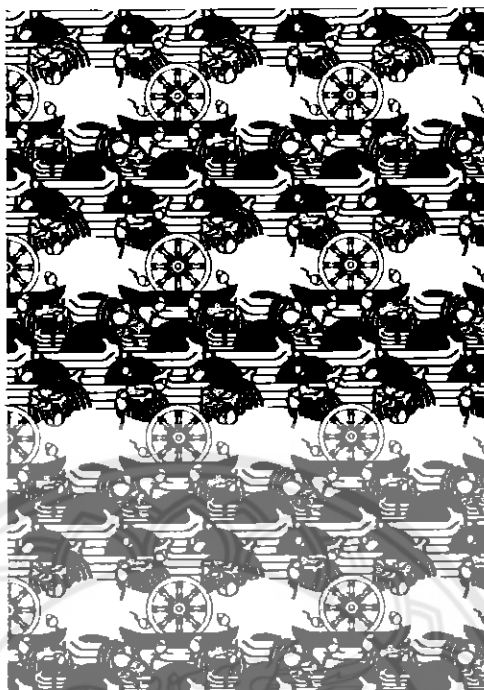




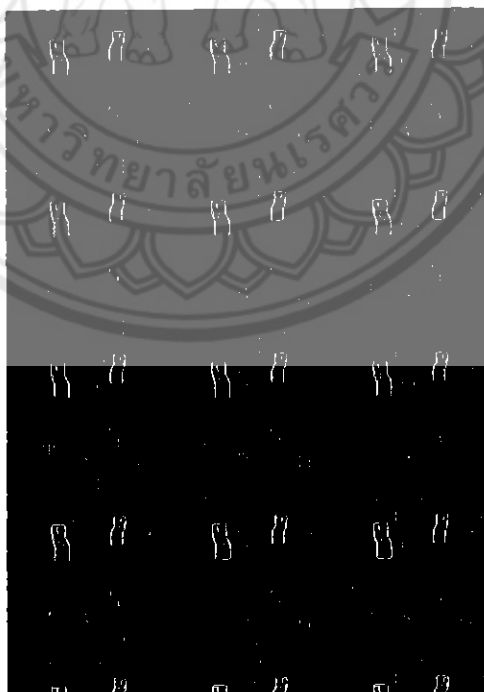
ภาพ 56 แสดงผลงานลวดลายโดยสมบุรณ์  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561



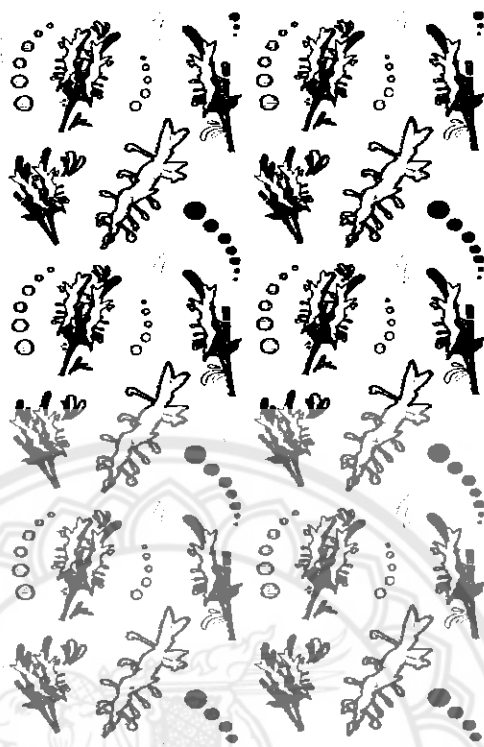
ภาพ 57 แสดงผลงานลวดลายโดยสมบุรณ์  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561



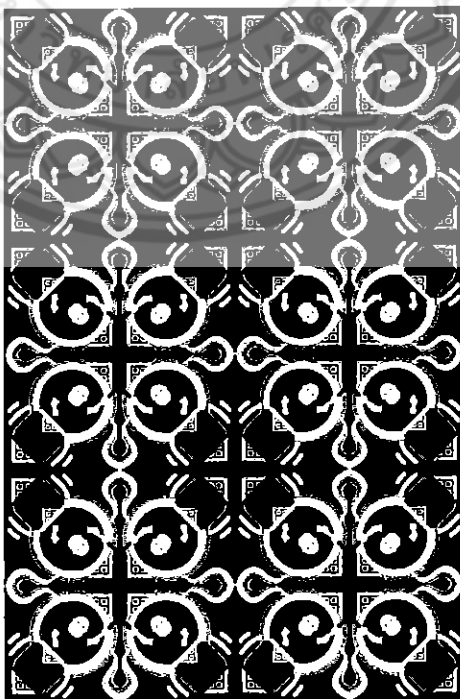
ภาพ 58 แสดงผลงานลวดลายโดยสมบูรณ  
ที่มา: แพรวพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 59 แสดงผลงานลวดลายโดยสมบูรณ  
ที่มา: แพรวพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 60 แสดงผลงานลวดลายโดยสมบูรณ  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561

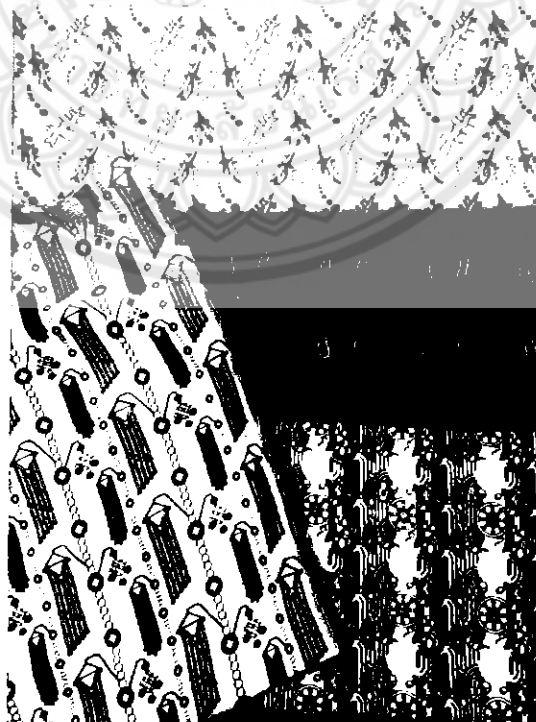


ภาพ 61 แสดงผลงานลวดลายโดยสมบูรณ  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561





ภาพ 62 การเลือกชนิดของภาพในการผลิต  
ที่มา: แพรวพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 63 ผ้าที่ผลิตพิมพ์ลวดลายโดยสมบูรณ์  
ที่มา: แพรวพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 64 กระบวนการตัดเย็บ  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 65 กระบวนการตัดเย็บ  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561



ภาคผนวก ข  
การจัดแสดงผลงาน ครั้งสุดท้าย  
เนื้อเนื้อ : Art thesis exhibition  
ณ CentralPlaza Phitsanulok

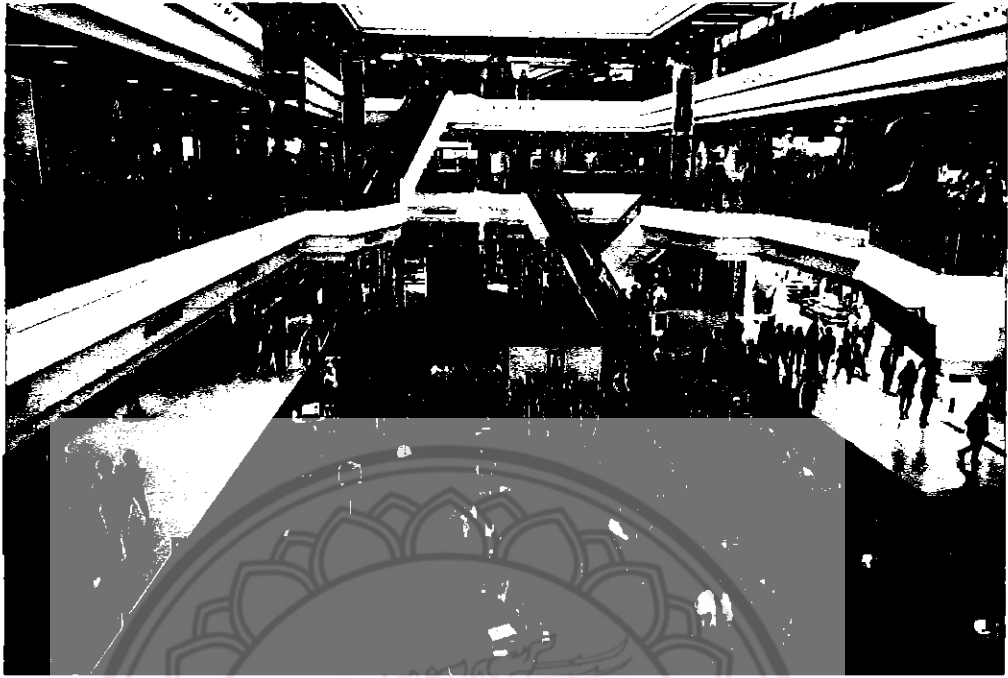


ภาพ 66 การจัดแสดงผลงาน เนื้อเนื้อ : Art thesis exhibition  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 67 การจัดแสดงผลงาน เนื้อเนื้อ : Art thesis exhibition  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561





ภาพ 68 การจัดแสดงผลงาน เนื้อเนื้อ : Art thesis exhibition  
 ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 69 การจัดแสดงผลงาน เนื้อเนื้อ : Art thesis exhibition  
 ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 70 การนำเสนอให้ข้อมูลกับผู้เข้าร่วมงาน  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 71 การนำเสนอให้ข้อมูลกับผู้เข้าร่วมงาน  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 72 การนำเสนอให้ข้อมูลกับผู้เข้าร่วมงาน  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561



ภาพ 73 การจัดแสดงผลงาน เนื้อเนื้อ : Art thesis exhibition  
ที่มา: แพรพลอย พูลเกษร, 2561

ลวดลาย สัตว์ในสวน และ พืชในสวน

1 พ.ค. 61

ทิวทัศน์ 10/10/61

*[Signature]*

ลวดลาย

*[Signature]*

สัตว์ในสวน พืชในสวน 10/10/61

1 พ.ค. 61

เก็บ ห่อน Good!

ภาพ 74 สมุดแสดงความคิดเห็น  
ที่มา: แพรวพลอย พูลเกษร, 2561

1 พ.ค. 61

ลวดลาย สัตว์ในสวน พืชในสวน

*[Signature]*

ลวดลาย สัตว์ในสวน พืชในสวน  
เหมือนจริง (ลวดลาย) 10/10/61

*[Signature]*

รูป สัตว์ในสวน พืชในสวน 10/10/61  
ลวดลาย สัตว์ในสวน พืชในสวน 10/10/61  
ให้ เสนอ รับ รับ รับ รับ รับ รับ รับ

*[Signature]*

ภาพ 75 สมุดแสดงความคิดเห็น  
ที่มา: แพรวพลอย พูลเกษร, 2561



ภาคผนวก ค  
รายการเข้าพบที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยนเรศวร

เอกสารติดตามความก้าวหน้าวิชาศิลปนิพนธ์  
สาขาการออกแบบสื่อวัฒนธรรม

ชื่อสกุล นางสาว แพรวพลา นาม เพชร รหัสนิสิต 57711381  
หัวข้อโครงการวิจัย โครงการออกแบบสื่อมวลชนภาพที่โต้ตอบบนตาข่ายจากประเพณีของประเพณี  
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ดร. ตันชัย เว็บบสกุล  
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อ. รุ่งโรจน์

ครั้งที่ <b>1</b>	วันที่เข้าพบ <b>13 กันยายน 2560</b>	ลายเซ็นอาจารย์ที่ปรึกษา <i>อ. รุ่งโรจน์</i>
ประเด็นนำมาปรึกษา(สิ่งที่นำมาส่ง และขอคำปรึกษา) ที่มาและจรรยาบรรณสื่อมวลชน การคัดเลือกประเพณี ขอบเขตของงานออกแบบ การตีความลักษณะของประเพณีในการออกแบบ		
ประเด็นที่ต้องค้นคว้า,ปรับปรุง(คำแนะนำจากอาจารย์) - ทฤษฎีตอบรับการคัดเลือก - การหาแบบสอบถาม - การปรับปรุงสื่อ - การลงสถิติผลงาน		
ครั้งที่ <b>2</b>	วันที่เข้าพบ <b>26 กันยายน 2560</b>	ลายเซ็นอาจารย์ที่ปรึกษา <i>อ. รุ่งโรจน์</i>
ประเด็นนำมาปรึกษา(สิ่งที่นำมาส่ง และขอคำปรึกษา) ขอบเขตที่ยังไม่ชัดเจน การนำไปใช้ของผลงานที่น่าจะเหมาะสมที่สุด การนำเสนอแบบสอบถาม		
ประเด็นที่ต้องค้นคว้า,ปรับปรุง(คำแนะนำจากอาจารย์) การนำสื่อเข้าไปใช้กับสิ่งที่เหมาะสมกับประเพณี สักตผลงานที่เป็นขอบเขตที่แน่นอน. การนำเสนอขอบเขตเพิ่มเติม เช่น แต่ละประเพณีใช้อะไรประกอบบ้าง การนำไปใช้ของสื่อในกลุ่มเป้าหมาย ✓		
ครั้งที่ <b>3</b>	วันที่เข้าพบ <b>19 ตุลาคม 2560</b>	ลายเซ็นอาจารย์ที่ปรึกษา <i>อ. รุ่งโรจน์</i>
ประเด็นนำมาปรึกษา(สิ่งที่นำมาส่ง และขอคำปรึกษา) ขอบเขตที่ชัดเจนแล้ว ปัญหาและคอมเม้นจากทรีเซ็นว่าได้ปัจจัยและ แก้ไขอย่างไรบ้าง, สักต และ การนำไปใช้		
ประเด็นที่ต้องค้นคว้า,ปรับปรุง(คำแนะนำจากอาจารย์) สักตที่เป็นเหมือนภาพประกอบเกินไป เพิ่มการออกแบบหน้า 1 รูปแบบ และตัวอย่าง การนำไปใช้ของสื่อ		

เอกสารติดตามความก้าวหน้าวิชาศิลปนิพนธ์

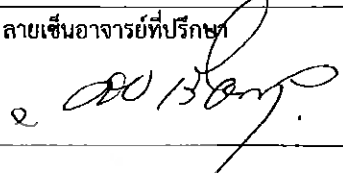
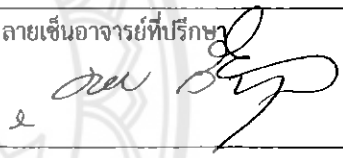
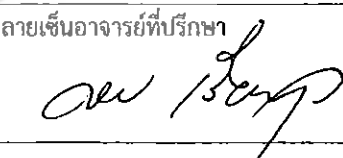
สาขาการออกแบบสื่ออนิเมชัน

ชื่อสกุล นางสาว นวพร ๑๐๖ นามสกุล พลเอก รหัสนิสิต 577113๑1

หัวข้อโครงการวิจัย วิเคราะห์การออกแบบสื่ออนิเมชัน ภาพนิ่งที่ได้แรงบันดาลใจมาจากประเพณีวัฒนธรรมประเทศไทย

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ดร. ดนัย เวียงสกล

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม \_\_\_\_\_

ครั้งที่	วันที่เข้าพบ	ลายเซ็นอาจารย์ที่ปรึกษา
4	13 พฤษภาคม 2560	
ประเด็นนำมาปรึกษา(สิ่งที่นำมาส่ง และขอคำปรึกษา) งานออกแบบ และ ส่งแก้ไขจากการเข้าพบ		
ประเด็นที่ต้องค้นคว้า,ปรับปรุง(คำแนะนำจากอาจารย์) ปรับแก้ไขงานออกแบบ และ ทำงานออกแบบเพิ่มเติม และ เสร็จงานภาพนิ่งตามข้อ		
5	23 พฤษภาคม 2560	
ประเด็นนำมาปรึกษา(สิ่งที่นำมาส่ง และขอคำปรึกษา) งานออกแบบ และ สไลด์ที่จะนำเสนอในวันที่ 14 พฤษภาคม		
ประเด็นที่ต้องค้นคว้า,ปรับปรุง(คำแนะนำจากอาจารย์) การนำเสนอที่จะทำให้น่าสนใจ, ปรับปรุงงานในลักษณะอาจารย์ได้เห็นมากขึ้น แยกไอคอนให้เด่นชัดเจน, การจัดทำให้มีภาพพวงกลม		
6	24 พฤษภาคม 2560	
ประเด็นนำมาปรึกษา(สิ่งที่นำมาส่ง และขอคำปรึกษา) ความดิบตื้น และ ดำเนินนำจากครั้งที่แล้ว ส่งงานชิ้นงาน ชุดพจนานุกรมไม่สื่อ		
ประเด็นที่ต้องค้นคว้า,ปรับปรุง(คำแนะนำจากอาจารย์) การปรับเปลี่ยนแก้ไขกลางที่ยังไม่สามารถสื่อได้ ปรับเปลี่ยนสี และนำภาพเข้าไปกับ การต่อจุด		





เอกสารติดตามความก้าวหน้าวิชาศิลปนิพนธ์  
สาขาการออกแบบสื่ออนิเมชัน

ชื่อสกุล นางสาว แฉวงพล วัฒนาศาสตร์ รหัสนิสิต 57711981

หัวข้อโครงการวิจัย การออกแบบตลาดขายกราฟฟิคที่ได้แรงบันดาลใจมาจากประเทศไทย

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ดร. ดนัย เวียงนรก

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อ. วิภาวี

ครั้งที่	วันที่เข้าพบ	ลายเซ็นอาจารย์ที่ปรึกษา
8	10 มีนาคม 2561	ดร. ดนัย เวียงนรก
<p>ประเด็นนำมาปรึกษา(สิ่งที่นำมาส่ง และขอคำปรึกษา)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ส่งภาพต้นแบบ ตัวละครก่อน นี้อีก 100 %</li> <li>- ส่งภาพเพิ่มเติมให้อาจารย์ ที่ปรึกษา</li> </ul>		
<p>ประเด็นที่ต้องค้นคว้า,ปรับปรุง(คำแนะนำจากอาจารย์)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ขอบภาพเพิ่มเติม</li> <li>- การคิดเนื้อเรื่องให้ลงตัว</li> </ul>		
9	10 เมษายน 2561	ดร. ดนัย เวียงนรก
<p>ประเด็นนำมาปรึกษา(สิ่งที่นำมาส่ง และขอคำปรึกษา)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- เข้าพบปรึกษา 40 นาที เนื้อเรื่อง</li> </ul>		
<p>ประเด็นที่ต้องค้นคว้า,ปรับปรุง(คำแนะนำจากอาจารย์)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ทำวิดีโอ นำเสนอ ตลาดขายเพิ่มเติมให้น่าสนใจ</li> <li>- ทดสอบสิ่งเหล่านี้ - การสรุปประเด็นที่ส่งมา</li> </ul>		
ครั้งที่	วันที่เข้าพบ	ลายเซ็นอาจารย์ที่ปรึกษา
<p>ประเด็นนำมาปรึกษา(สิ่งที่นำมาส่ง และขอคำปรึกษา)</p>		
<p>ประเด็นที่ต้องค้นคว้า,ปรับปรุง(คำแนะนำจากอาจารย์)</p>		